

SÜLEYMAN ÇELEBİ

VESÎLETÜ'N-NECÂT
-MEVLİD-

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

ÇEVİREN: FURKAN ÖZTÜRK

Genel Yayın: 5094

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

SÜLEYMAN ÇELEBİ

ÖZGÜN ADI
VESİLETÜ'N-NECÂT
-MEVLİD-

ÇEVİREN
FURKAN ÖZTÜRK

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2021
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM, MART 2021, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-315-3 (CİLTLİ)
ISBN 978-625-405-314-6 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel. (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 45162

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

CDII

SÜLEYMAN ÇELEBİ

VESİLETÜ'N-NECÂT
-MEVLİD-

ÇEVİREN:
FURKAN ÖZTÜRK

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş.....	vii
Vesîletü'n-Necât.....	1
Ekler.....	55
İşlevsel Sözlük ve Açılımlar.....	57
Atasözleri, Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Eskiçil Öğeler.....	73
Ayet, Hadis ve Arapça Sözler.....	79
Bibliyografya.....	81

Sunuş

Müslümanların sevgili Peygamberlerinin şahsına gösterdikleri derin sevgi ve saygı dindar ve duyarlı pek çok şair ve din bilgininin başyapıtlarında dile getirildi ve bu kitaplar geniş okur kitlelerince büyük bir ilgi gördü. İbn İshak'ın (ö. 768) *Sîret*'inden Muhammed Hamîdullah'ın (ö. 2002) *İslam Peygamber'i*'ne; on dördüncü yüzyılda Kadı Darîr'in *Siyer-i Nebî*'sinden (ilk Türkçe siyer kitabı), Necip Fazıl Kısakürek'in (ö. 1983) *Esselâm*'ına değin Peygamber'in yaşam öyküsünü içeren yapıtlar büyük bir korpus oluşturdu. Ne var ki sözü edilen bu kitapların hiçbirisi toplumun bütün sınıflarının gözdesi olmada Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ıyla rekabet edemedi. Gerçekten de Türk edebiyatı tarihinde hiçbir yapıt halk kitlelerine yayılıp nüfuz etmede böylesi bir başarı kazanamadı ve bu kadar çok okunmadı. Süleyman Çelebi'nin sevecen, çocuksu ve naif üslubuyla vücut bularak Türk halk Müslümanlığının temel el kitaplarından biri hâline gelen bu başyapıt Peygamber'e duyulan engin hürmet ve sevginin tecelli ettiği bir ayna olarak algılanageldi. Öyle ki Süleyman Çelebi'nin bu yapıtının popülerliği pek çok Türk şairini mevlid yazmaya yöneltti ve bu nedenle Türkçede farklı farklı mevlid metinlerinin ortaya çıkmasına vesile oldu.¹ Özellikle mevlidin çok özel bir bereket gücüne sahip olduğu inancı Türk halk müslümanlığında

1 M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011).

bu kitabı sadece Peygamber'in doğum günü vesilesiyle değil, aynı zamanda bir ölünün ardından kırkıncı günde, bir bebeğin doğum merasiminde, bir düğünde veya bir adağı yerine getirmede de okunur kıldı. Bu yönüyle törensel mevlid kutlamaları (mevlid musikisi ve mevlidhanlık) asırlardan beri bu geleneğin diğer bir veçhesini oluşturdu.²

Vesîletü'n-Necât'ın günümüze değin bilimsel veya popüler birçok neşri yayımlandı.³ Ahmet Ateş ve Necla Pekolcay'ın bilimsel metin neşirleri, öte yandan bunları takip eden popüler nitelikteki kimi yayınlar mevlid araştırmalarında yeni bir sorunsal da beraberinde getirdi. Bilimsel veya popüler bütün mevlid neşirlerinin kimisi eski versiyon (700-1200 beyit), kimisi de yeni versiyon (300-450 beyit) yazma nüshaları esas aldı. Okur için büyük bir kafa karışıklığı yaratan bu durumun hiç kuşkusuz en büyük nedeni yazma nüsha sayılarının fazlalığı nedeniyle *Vesîletü'n-Necât*'ın gerçek anlamda bilimsel eleştirel neşrinin oldukça çetin bir iş olmasıy-

-
- 2 Nihat Sami Banarlı, *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid'de Milli Çizgiler* (İstanbul: İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, 1962); Bahar Akarınar, "Vesîletü'n-Necat ve Mevlit Geleneği," *Türk Edebiyatı Tarihi I* (İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006), 621-629; Ali Fuat Bilkan, *Mevlid Değerden Ritüele* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019).
- 3 *Vesîletü'n-Necât* neşirlerine ilişkin seçilmiş bibliyografya için bkz. Süleyman Çelebi, *Vesîletü'n-Necât Mevlid*, haz. Ahmed Ateş (Ankara: TDK, 1954); Süleyman Çelebi, *Mevlid*, haz. Necla Pekolcay (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993); Süleyman Çelebi, *Mevlid-Vesîletü'n-Necât*, haz. Faruk Kadri Timurtaş (İstanbul: MEB Yayınları, 1990); Süleyman Çelebi, *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*, haz. Necla Pekolcay (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018); Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Şerif*, haz. Vasfi Mahir Kocatürk (Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1966); Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Şerif*, haz. Ahmet Aymutlu (İstanbul: MEB Yayınları, 1995); Hüseyin Vassâf, *Mevlid Süleyman Çelebi ve Vesîletü'n-Necât'ı*, haz. Cemâl Kurnaz, Mustafa Tatcı (Ankara: Akçağ Yayınları, 1999); Süleyman Çelebi, *Mevlid Vesîletü'n-Necât (Kurtuluşa Giden Yol)*, haz. İskender Pala (İstanbul: Kapı Yayınları, 2009); Süleyman Çelebi, *Mevlid-i Şerif Vesîletü'n-Necât*, haz. Mehmet Akkuş, Uğur Derman (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017); Süleyman Çelebi, *Mevlid Vesîletü'n-Necât (Kurtuluş Vesilesi)*, haz. Mehmet Kanar (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2017); Süleyman Çelebi, *Mevlid*, haz. Bilal Kemikli (İstanbul: Ketebe Yayınları, 2018).

dı. Örneğin bu nedenle Faruk Kadri Timurtaş neşrinde hem eski versiyonu hem de yeni versiyonu birlikte vermek yolunu tuttu. *Vesîletü'n-Necât*'ın çok tutulması ve beğenilmesi nedeniyle kimi müstensihlerin farklı şairlerin mevlidlerinden beğendikleri parçaları Süleyman Çelebi'nin eserine katmaları bu karışıklığın en büyük nedenlerinden biri olarak görüldü. Bu konuya ilişkin araştırmalar bütün mevlid törenlerinde muhakkak okunan merhaba faslının Ahmed adlı bir şairin mevlidinden Çelebi'nin metnine aktarıldığını tespit etti. Öte yandan mevlidin bir tören olarak kutlanmasıyla birlikte en çok okunan parçalarının korunarak diğer parçaların müstensihlerce çıkartılması bilim insanlarını farklı ebatlarda *Vesîletü'n-Necât* yazma nüshalarıyla karşı karşıya getirdi. Bu yönüyle günümüzde icra edilen *Mevlid*'in yüzyılların kolektif zevki ve zekâsıyla biçimlenmiş anonim bir metin hâline dönüştüğü pekâlâ söylenebilir. Süleyman Çelebi'nin başyapıtının günümüze değin almış olduğu törensel biçimin yazınsal anlamda zamanla estetik ve büyüleyici bir metne dönüştüğünü burada özellikle belirtmeliyim. *Mevlid*'in halka bu denli yayılmış ve nüfuz etmiş olmasının bir başka nedeninin de kolektif beğeni ve zekâyla dönüştürülen bu yeni versiyonun farklı makamlarla mevlidhanlar tarafından icrasının olabileceği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.⁴ Türk edebiyatı tarihinde *Mevlid*'e yapılan iki büyük şerhin de sözü edilen yeni versiyon üzerinden yapılması dönüştürülerek üretilen bu yeni formun popülerliği ve etkisi bağlamında bize çok şey söylemektedir.⁵

Vesîletü'n-Necât neşirleri 1958 yılında kimi polemiklerle de beraberinde getirdi. *Vesîletü'n-Necât*'ın 1954 yılında Ahmet Ateş tarafından yapılan ilk bilimsel neşrinin bu po-

4 Bu konuya ilişkin literatür ve eleştiriler için bkz. M. Fatih Köksal, 26-53.

5 Cabbarzade Mehmed Ârif Bey, *Mevlid Şerhi, İzâhü'l-Merâm Alâ-Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*, haz. Ozan Yılmaz (İstanbul: Kurtuba Yayınları, 2011); Hüseyin Vassâf, *Mevlid Şerhi, Gülzâr-ı Aşk*, haz. Mustafa Tatcı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner (İstanbul: H Yayınları, 2019).

lemiklere yol açtığı söylenebilir. Bugüne kadar aşılamadığını düşündüğüm örnek eleştirel metin neşrinin girişinde Ahmet Ateş çoklukla yeni versiyon mevlidlerde yer alan merhaba faslının Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât* nüshalarına müstensihler tarafından Ahmed adlı bir şairin mevlidinden eklendiğini belirtti. Ahmet Aymutlu 1958 yılında yayımladığı *Vesîletü'n-Necât* neşrinde ise bu bilgiyi 1945 yılında yaptığı mezuniyet tezinde kendisinin tespit ettiğini, ancak bilimsel neşrinde Ateş'in bu bilgiye atıf yapmadığını serzenişli bir dille ifade etti. Hatta Hikmet Dizdaroğlu, Ahmet Aymutlu'nun sözü edilen kitabını tanıttığı yazısında bu meseleye de değindi:

Yazarın bildirdiğine göre Mevlid'deki merhaba bölümünün Süleyman Çelebi'ye değil, Ahmet adlı bir şaire ait olduğunu ilk önce kendisi ortaya koymuştur. (s.23). Kendinden sonra “mevzuu kaleme alanlar nedense mehaz göstermemişlerdir”. Gerçek böyle ise, Aymutlu'yu haklı buluruz.⁶

Bu yazı üzerine Ahmet Ateş yine aynı yıl yayımladığı yazıda yukarıda sözü edilen eleştirilere cevap verdi. Buna göre Aymutlu mezuniyet tezinde merhaba faslının kimin tarafından yazıldığını belirtmemişti. Ayrıca Aymutlu'nun tezinin hiçbir yerinde şair Ahmed'in adı geçmemekteydi. Çünkü Ateş'e göre Ahmet Aymutlu bu mevlidin şair Ahmet'e ait olduğunu ve içinde merhaba faslının bulunduğunu tespit edememişti. Bu yazıda Ahmet Ateş'in hedefinde yalnızca Aymutlu'nun iddiası değil, ayrıca Tahir Alangu'nun mevlid neşri de bulunmaktaydı.⁷ Tahir Alangu'nun 1958 yılında

6 Hikmet Dizdaroğlu, “Süleyman Çelebi ve Mevlidi,” *Türk Dili* 83 (1958): 578-581.

7 Süleyman Çelebi, *Vesîletü'n-Necât Mevlûd (Mevlid)*, haz. Tahir Alangu (İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1958).

yayımladığı *Mevlid* neşri Ayasofya nüshasını esas alıyordu. Ahmet Ateş bu yazıda Alangu'nun neşrini Ayasofya yazması ile karşılaştırdığını, ancak bu neşrin genel sıralamada, seçilen kelimelerde bu yazmaya asla uymadığını söyledi. Buna karşın Alangu'nun neşrinin Ayasofya yazmasından çok kendi neşrine uyduğunu da ekleyerek yazısını şöyle bitirdi:

Bunların ayrıntılarıyla tesbit edilmesi –bunu yapmış bulunuyorum– ve “Fikir ve sanat eserlerini koruma” kanununa göre, bir mahkeme katında ispatı çok kolay iken, Bay T. Alangu'nun bunları gizlemek ihtiyacını neden duyduğunu anlamak benim için imkânsızdır. Kendisi, bir gün böyle bir karşılaştırmanın yapılabileceğini nasıl düşünmemiş?⁸

Öte yandan *Vesîletü'n-Necât* yazma ve basma nüshaları akademik çevreler dışında da ilginç bir araştırmaya konu oldu. Bu değerli ve içtenlikli araştırma macerasını Şevket Rado *Yaşayan Mevlidi Şerif* kitabının sunuşunda okuyucuya aktardı. Buna göre Yapı Kredi Bankası'nın bir kültür kurumu olan Doğan Kardeş Yayınevi *Vesîletü'n-Necât*'ı yayımlamak ister. Fakat araştırmalar sonucu farklı farklı *Mevlid* nüshalarıyla karşılaşılır. *Yaşayan Mevlidi Şerif*'i yayıma hazırlayan Şevket Rado'nun aşağıdaki sözleri aslına bakılırsa –şimdi bu yayını hazırlayanın yaşadığı tereddüt ve ikilemlere benzer biçimde– bütün mevlid naşirlerinin başına gelen bir duruma ışık tutar:

Mevcut el yazması en eski Mevlidi Şerif, 1514 tarihli ve Ayasofya Kitaplığında bulunmaktadır. Bu nüsha, Süleyman Çelebi'nin Mevlidi

8 Ahmet Ateş, “Yeni İki Mevlid Yayımı Dolayısıyla [Ahmet Aymutlu; Tahir Alangu] (Kitaplar-Tenkit),” *Türk Dili* 85 (1958): 19-20. Tahir Alangu'nun mevlid neşri için ayrıca bkz. Necla Pekolcay, “Bir Mevlid Yayını Üzerine,” *Yeni Ufuklar* 73 (1958): 33-35.

tamamladığından 104 veya 105 yıl sonra kalemle alınmıştır. O günden bugüne de el yazması olarak, taş baskısı ve matbaa baskısı olarak yüzlerce Mevlid yayınlanmıştır. Bunlardan tophıyabildiğimiz nüshaların metinlerinde birbirine benzemiyen taraflar gördük. Hangi Mevlid'i basmak gerektiği hususunda düştüğümüz çetin tereddüt, sonunda bizi yepyeni bir yola çıkardı: Yaşayan Mevlidi, yani bugün halkın Mevlid toplantılarında merasimle okumakta ve heyecanlanmakta olduğu metni tespit etmek!

Bu hedefe varabilmek için, Süleyman Çelebi'nin eserine gönülden bağlı, kıymetli edebiyatçı arkadaşımız Yahya Benekay'ı, Türkiye'nin her tarafını dolaşarak Mevlid'in yaşayış ve yayılışını incelemekle görevlendirdik. İstanbul'dan Bursaya, Edirnedan Adanaya, Ankaradan İzmir'e, Antalyadan Erzuruma kadar yurdun pek çeşitli bölgelerinde yaptığı geziler sırasında halkla, din adamlarıyla, Mevlid okuyanlarla temas etti; okunmakta ve heyecanla dinlenmekte olan Mevlid metinlerini teypte aldı. Topladığı çeşitli Mevlid nüshalarıyla bunları karşılaştırdı ve sonunda tereddütsüz: "Mevlidi Şerif'in bugün en çok okunan şekli" diyebileceğimiz bu metni meydana çıkarmış oldu ve gördük ki, halkın hâfızasında yaşamakta olan Mevlid, bazı mısralarda dile zor gelen ufak tefek değişikliklerle gene elde bulunan en eski metinlere, bilhassa eserdeki ulvi heyecana sadık hakikî Mevlid-i Şerif'tir."⁹

9 Süleyman Çelebi, *Yaşayan Mevlid-i Şerif*, haz. Şevket Rado (İstanbul: Doğan Kardeş Yayıncılık, 1964), 4-5.

Söz konusu neşri tanıttığı yazısında Osman Atilla, Yahya Benekay'ın *Hayat* dergisinin 9. sayısında yayımlanan “Yaşayan Mevlid Şerif Nasıl Hazırlandı?” yazısından da kimi bölümlere yer vererek bu neşir için yapılan hazırlıkların farklı bir veçhesini gözler önüne serer. Bu çerçevede Yahya Benekay'ın yurdun dört bir yanında yaptığı araştırmalardan elde ettiği iki sonuç konumuz için oldukça önem taşır:

... gördük ki, Mevlid esas olarak iki ayrı ana yönde değişmiş ve yayılmış:

Biri “Musahhah Mevlidi Şerif” diye anılır. Mevlid'in bu adla anılan nüshasının en yaygın baskısının, 1889 tarihli olduğu görülmüştür. Hafızlar ve mevlidhanlar bu nüshaya itibar etmektedirler. Tamamı 297 beyittir.

Diğerine de “Muhtasar Mevlidi Şerif” denilmektedir. Bu nüshanın halk arasında en yaygın baskısı, 1894 tarihlidir. Halk arasında bu nüsha okunmaktadır. Pek çok ilâve bahisleri vardır.

Bugün elde mevcut en eski Mevlid, 1514 tarihlidir. Ayasofya Kitaplığında 3485 numara ile kayıtlı bulunan Mevlid'in bu nüshası 702 beyittir. Peygamber Muhammed Mustafa'nın doğumundan ölümüne kadar bütün bahisleri ihtiva etmektedir. Musahhah Mevlidi Şerif adı verilen ve düzeltilmiş, tashih edilmiş Mevlid anlamını taşıyan nüshada ölüm bahsi yoktur. Halk arasında daha çok yaygın olan Muhtasar Mevlidi Şerif adıyla anılan nüshada ise Muhammed Peygamber'in ölüm bahsi mevcuttur. Bundan başka olarak da “Vefatı Fâtıma'tez-Zeh-râ”, “Hikâyeyi Geyik”, “Hikâyeyi Güvercin”,

“Kıssayı İsmail ve İbrahim Aleyhisselâm”, “Hikâyeyi Kesikbaş”, “Hikâye”, “Hikâyeyi Deve” bahisleri ilâve edilmiştir. Süleyman Çelebi tarafından yazılan veya söylenen asıl Mevlid’de, bu bahisler yoktur. Musahhah Mevlid’de de bulunmamaktadır.¹⁰

Berkenay’ın yukarıda sözü edilen kıymetli araştırmalarının sonunda *Yaşayan Mevlidi Şerif* Şevket Rado tarafından ciltli ve tezhipli olarak 1964 yılında Doğan Kardeş Yayıncılık’tan yayımlandı.

Türk edebiyatı tarihlerinde ilk mevlidin Süleyman Çelebi’nin eşsiz eseri olduğuna ilişkin bir fikir birliği görülür. Buna karşın İsmail Ünver incelemesinin sonucunda Türk edebiyatında mevlid yazan ilk şairin Süleyman Çelebi değil, Ahmedî olduğunu tespit eder. İsmail Ünver’in bu tezi Fatih Köksal tarafından da ele alınıp değerlendirilmiştir. Köksal söz konusu mevlidin ayrı bir eser olarak kaleme alınıp sonra müstensihler tarafından *İskendernâme*’ye monte edilmiş olabileceğini dile getirir.¹¹ Ahmedî’nin *İskendernâme*’de kurguladığı dünya tarihinin içinde Mevlid (5965-6042) ve Miracnâme (6371-6617) bölümleri önemli bir yer tutar. Hızır’ın ağzından anlatılan dünya tarihinin bu bölümünde (İskender öncesi tarih Aristo tarafından anlatılmıştı) Nuşirevan’ın saltanatının kırkıncı yılında Peygamber’in doğumu kısaca anlatılıp o esnada görülen mucizelere değinilir. Hüsrev-i Pervîz zamanında ona peygamberliğin gelişi, *Kur’an*’ın nazil oluşu şiirleştirildikten sonra miraç hadisesine yer verilir. Bu arada anlatıya Hüsrev-i Pervîz’in oğlu Şuriye tarafından öldürülmesi, Şuriye’nin durumu ve İran tahtına Turan Duht’un geçişi gibi olaylar serpiştirildikten sonra Mevlid bölümüne gelinir. Yaşar Akdoğan

10 Osman Atillâ, “Yaşayan Mevlid-i Şerif,” *Türk Dili* 151 (1964): 455-456.

11 Geniş bilgi için bkz. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, 31-32.

bazı *İskendernâme* nüshalarında (Şazeli Tekkesi no. 110) Mevlid ve Miracnâme bölümlerinin yazmanın başında yer aldığını belirtmektedir.¹² İsmail Ünver Türk edebiyatında mevlid yazan ilk şairin Süleyman Çelebi olduğuna ilişkin tezini şöyle temellendirir:

*Bütün bunlardan sonra; Ahmedî H. 810 / M. 1407 yılında, Emir Süleyman zamanında, Bursa'da, 615 beyitlik bir mevlid yazmış ve bunu İskender-nâme'sinin cihan tarihiyle ilgili bölümüne yerleştirmiştir diyoruz. Söz bu-
raya gelince, edebiyatımızın ilk mevlid yazarı olarak bilinen Süleyman Çelebi'yi (ö. 1422) ve eserini hatırlamamak mümkün değil. Süleyman Çelebi Mevlidi H. 812 / M. 1409 yılında Bursa'da yazmıştır. Ayrıca, şairin ömrü boyunca Bursa'da yaşadığı da bilinmektedir. Böyle olunca, gerek Ahmedî gerekse Süleyman Çelebi eserlerini aynı şehirde yazmıştır diyebiliriz. Süleyman Çelebi'nin mevlidinin yazılış tarihi kesin olduğuna göre, Türk edebiyatında ilk mevlid yazan şairin Süleyman Çelebi değil, Ahmedî olduğunu haber vermek, bizim için kaçınılmaz bir görev olacaktır.¹³*

Sözü edilen bilimsel neşirler ve bunlar ekseninde yapılan polemik, tartışma ve eleştiriler bir yana *Vesiletü'n-Necât* Türk edebiyatında ışık metaforuyla ilmik ilmik örülmüş emsalsiz bir metin olarak belirir. Bu metafor anlatı boyunca okura refakat etmekle kalmaz, okur metnin başından sonu-

12 Yaşar Akdoğan, "Mi'rac, Mi'rac-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'rac-nâmesi," *Osmanlı Araştırmaları* 9 (1989): 263-310.

13 İsmail Ünver, *Türk Edebiyatında Manzum İskender-nâmeler*, 147. Ayrıca bkz. İsmail Ünver, "Ahmedî'nin İskender-nâmesindeki Mevlid Bölümü," *TDAY Belleten* (1977): 355-411.

na değin bu ışık halesiyle kuşatılır. Hiç şüphe yok ki bir leit-motif olarak bu ışık metaforu metnin asıl hareket noktasını bize verir. Süleyman Çelebi'nin bu başyapıtı Muhammedî nur ile açılır, Âmine'nin gözünden aktarılan göğre ağan nur, gökten yere inen ıslıl ıslıl melek ve huriler, “nur-çocuğun” doğuşuyla devam eder ve yine nurlar eşliğinde göksel bir yolculukla âdetâ ıslıltılı bir seremoniye dönüşür. Süleyman Uludağ'a göre okur imaj, metafor ve sembolleri izleye izleye âdetâ harikalar diyarında gezmektedir. *Vesîletü'n-Necât*'ın ruhunu çok iyi özümseyip yansıttığını düşündüğüm mükemmel yazısında Uludağ büyük bir vukufiyetle şunları dile getirir:

Denebilir ki Vesîletü'n-Necat bir mucizeler, kerametler ve harikalar kitabıdır. İnsan bu eseri okuduğu veya dinlediği zaman kendini bambaşka bir iklimde, bir maneviyât ve ruhanîler memleketinde, melekler vatanında ve harikalar diyarında hisseder. İslâmî hakikatlara dayanan güçlü ve bol bir muhayyilenin ürünü olan bu maneviyat iklimi maddi dünyanın sıkıldığı ve rahatsız ettiği müminler için mükemmel bir ilticagahtır, huzur ve teselli bulma fezasıdır. Burada S. Çelebi ile birlikte Rabb'ına yükselmek isteyen bir ruh haletiyle bir miraç yapmak mümkündür.¹⁴

Okur bu ıslıltılı dünyaya ilkin İslami nübüvvet anlayışının temel izleklerinden biri olan nur-ı Muhammedî terimiyle ayak basar. İslami evren tasarımı ve yaratılış kuramının (cosmogony) merkezî kavramı olan nur-ı Muhammedî (Mu-hammedî arketip) nübüvvete ilişkin bütün etkinliklerin

14 Süleyman Uludağ, “Süleyman Çelebi'nin Fikir ve İnanç Dünyası,” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli (Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008), 201.

kaynağı sayılmıştır.¹⁵ Bu yaratılış kuramına göre Allah kendisini göstermeyi murad edince ilk önce kendi nurundan bu nuru yaratmıştır. “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım” kudsi hadisiyle ifade edildiği üzere bu nur bütün evrenin var olmasına vesile olmuştur. Nur-ı Muhammedî önce Âdem’in alnında belirmiş, sırasıyla diğer peygamberlerden intikal ederek en son Muhammed Peygamber’in alnında karar bulmuştur. Bu yönüyle Peygamber’in nuru veya ruhu ilk varlık olup Âdem’den evvel yaratılmıştır. Muhammed Peygamber bu nedenle var olmada Âdem’den önce, dünyaya gelmede ise sonradır.

*Sûretâ gerçi Muhammed son idi
İlle ma’nîde kamudan öñ idi*

Her şey bu nurun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır. Allah aşkla nazar edince bu nur terlemiş ve böylelikle ilk ruh vücut bulmuştur. Daha sonra diğer ruhlarla birlikte cismani varlıklar da (Arş, Kürsi, Kalem, Levh-i Mahfuz, sekiz cennet, altı deniz, yedi felek ve dünya) bir silsile içinde var edilmiştir. *Kur’an*’da sirâcun munîr (ışık saçan kandil) diye isimlendirilen nebevi nurun sözü edilen merkezî konumunu İslam mistisizminde “aşk şehidi” diye anılagelen Hallâc-ı Mansûr hapisteyken kaleme aldığı *Kitâbu’t-Tavâsin* adlı kitabının “Sirâc Tâsini” bölümünde şiirsel bir dille okuyucuya şöyle sunmuştur:

*Gayb nûrundan bir kandil O. Bir ıdı ve eski
yerine döndü. Bütün kandillere üstün geldi ve
sultan oldu hepsine.*

15 Bu konuda temel okumalar için bkz. Mehmet Demirci, *Nûr-i Muhammedî, Peygamberimizin Nuru ve Kültürümüzdeki Yansımaları* (İstanbul: Nefes Yayınları, 2013); E.J. Wilkinson Gibb, *Osmanlı Şiir Tarihi*, çev. Ali Çavuşoğlu (Ankara: Akçağ Yayınları, 1999), 44-52; Annemarie Schimmel, *Ve Muhammed O’nun Elçisidir*, çev. Ekrem Demirli (İstanbul: Kalcı Yayınları, 2011), 226-261.

Aylar arasında tecelli eden bir ay. Bir ay ki, burcu sırlar feleğinde.

Hak ona “Ümmî” dedi: Bütün himmetleri topladığı için. “Haremî” dedi, Ona: Kendisine verdiği nimetlerin büyüklüğü yüzünden. Ve, “Mekkî” diye andı Onu: Huzurunda, dimdik durabildiği için.

Açtı da göğsünü. Alabildiğine yüceltti kadrini. “Vacip” hale getirdi emrini. Ortaya çıkardı bedrini.

Yemâme bulutları arasından fışkırdı nûru. Tihâme yönünden parladı güneşi.

Kandili aydınlık aldı ulviyyet ve soyluluğun kaynağından. Verdiği haberler yalnız basiretinden. Sünneti olarak buyurduğu sîretinin hakikatinden.¹⁶

Süleyman Çelebi bu nurun önemini ve hakikatini okuyucuya her fırsatta hatırlatmayı sever. Çelebi *Vesîletü'n-Necât*'ta bu ışık metaforu ve imajları anlatının kurgusuna ustaca yerleştirmeyi bilir ve şairin bunun için özellikle çaba harcadığı çok açıktır. Gizli hazine (gayb, sır), mahabbet (aşk), marifet (irfan), akl-ı küll ve insân-ı kâmil kavramlarıyla inşa edilen İslami yaratılış kuramında bütün yollar nur-ı Muhammedî'ye (hakikat-ı Muhammediyye) çıkar. Bu çerçevede nur, ruh, akıl ve hakikat aynı şeyi imlemekte olup anlatının bütün evrelerine yayılan bir izlek olarak bütün bu kavramlar varlığın yaratılışında (hudûs-i âlem, hilkat-ı kâinât) Peygamber'in nurunun anahtar rolünü öne çıkarır. Bu nur nesilden nesile bütün peygamberlerin alınla-

16 Yaşar Nuri Öztürk, *Hallâc-ı Mansûr ve Eseri Kitâb'üt-Tavâsin* (İstanbul: Fatih Yayınevi, 1976), 65-68.

rından intikal ederek Mustafa'ya (bu nurun ezelden sahibi) ulaşacaktır. Okur bütün anlatıya yayılan ışık metaforuna yalnız nur-ı Muhammedî kavramında değil, bunun yanı sıra bir leitmotif olarak Âmine'nin evinde melekler, huriler, nur yağmuru ve parlak cennet imgeleriyle dokunmuş ışıltılı bir doğum sahnesinde, nur topu bir bebekte de tanık olur. Modern Türkçe şiirde Necip Fazıl'ın *Esselâm*'ının dördüncü levhası bu ışıltılı seremoniyi büyük bir ustalıkla şiirleştirir. Nur izleği bu modern *Siyer-i Nebî*'de de anlatının başından sonuna kadar okuyucuya eşlik eder. Bu ışıltılı, cümbüşlü ve ahenkli karnavalın *Vesîletü'n-Necât*'ın kurgusunda olduğu gibi *Esselâm*'da da Âmine'nin gözünden okuyucuya aktarıldığını özellikle belirtmeliyim:

*Abdullah'ın mahzun dulu Âmine,
 Erdi gâyelerin gâye demine.
 Diyor ki: "Çekmedim tek lâhza sancı;
 Birden bir sesleniş duydum, yakıcı:
 Âmine, ne güzel hâl oldu sana!
 Gebesin, Varlığın Nuru insana!
 Arkamı sığadı bir beyaz kanat;
 Ve şerbet sundular; cennetten bir tad.
 Silindi içimden korku ve tasa...
 Sanki doldurmuşlar göğü bir tasa,
 Döküyorlar, güneş güneş tepemden.
 Geceler kalktı mı yoksa âlemden?
 Nur yağmuru... Artık uzaklar yakın...
 Önüimde, haşmetli yurtları Şarkın;
 Sütun sütun İran, kubbe kubbe Rum.
 İşte parmağımı değdiriyorum.
 Etrafımda kızlar, âhenkten ince;
 Hiç şekil görmedim şekillerince.
 Esrarlı ellerde ibrik ve leğen;
 Bir soluk, bir soluk yelpazeleyen;
 Ve o ses, hep dağ taş eriten sedâ:*

*İnsanlar, ediniz yokluğa veda!
Var olmaya sebep, âleme rahmet
Son Peygamber doğdu, ismi Muhammed!...
Doğmuştu öksüzüm, haber doğruydu:
Şehadet parmağı göğe doğruydu.”¹⁷*

Minyatürlü (musavver) *Siyer-i Nebî* yazmaları da sözü edilen ışıltılı mevlid dekorlarını ustalıkla gözler önüne serer. Zeren Tanındı'nın Kadı Darîr'in altı ciltlik *Siyer-i Nebî*'sindeki (beşinci cildi kayıp) seçme minyatürleri topladığı kitabı gökte renk renk kanatları ve taçlarıyla melek figürlerinin muhteşem görüntüleri, açık ve berrak renklerle oluşturulan etkileyici kutsal mekân tasvirlerini içermektedir. Tanındı'nın sözü edilen kitabı bu bakımdan *Vesîletü'n-Necât*'ta bütün anlatıyı çepeçevre kuşatan görkemli ışık imgelemine eşsiz bir görsel yorumudur.¹⁸

Nur-ı Muhammedî'nin yanı sıra *Vesîletü'n-Necât*'ta her bölümün sonunda tekrarlanan leitmotif hiç şüphesiz Çelebi'nin tasliye (dürûd) çağrısıdır. Salât veya çoğulu salavât-ı şerîfe de denen tasliye “Sallallahu aleyhi ve sellem” (Allah onu bağışlasın ve esenlik versin) kalıbıdır. Mütedeyyin müslümanlar Peygamber'i andıklarında tasliyeyi hiçbir zaman ağızlarından düşürmedikleri gibi matbu veya yazma pek çok eserde Peygamber'in isminden sonra tam veya kısaltma olarak muhakkak bu kalıba yer verirler. Gelenekselleşmiş bu kalıp hiç şüphesiz Peygamber'in şefkat ve merhametini de içinde barındıran şefaath kavramıyla çok yakından ilintilidir. Çünkü Muhammed Peygamber *Vesîletü'n-Necât*'ta sık sık tekrarlandığı üzere *Kur'an*'daki ifadesiyle “rahmeten li'l-âlemîn” (âlemlere rahmet) olarak gönderilmiştir. Türkçe şiirde yağmur veya rahmet bulutu simgesi çoklukla sözü edi-

17 Necip Fazıl, *Esselâm –Mukaddes Hayattan Levhalar–* (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2019), 20-21.

18 Zeren Tanındı, *Siyer-i Nebî, İslam Tasvir Sanatında Hz. Muhammed'in Hayatı* (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 2006).

len bu şefaât özelliğine işaret etmekle birlikte bereket kavramının da içinde barındırır. Nurullah Genç'in 1990 yılında na't-ı şerif ödülü kazanan şiirinin "Yağmur" adını taşıyor olması hiç tesadüfi değildir:

*Vâreden'in adıyla insanlığa inen Nûr
Bir gece yansıyınca kente Sibir Dağı'ndan
Toprağı kirlerinden arındırır bir Yağmur
Kutlu bir zaferdir bu ebabil dudağından
Rahmet vadilerinden boşanır ab-ı hayat
En müstesna doğuşa hâmileler kâinat.*¹⁹

Sevgili Peygamber'in ümmeti için şefaâtçi (isimlerinden birinin Şâfi olduğu unutulmamalıdır) olarak rolü İslam nübüvvet anlayışında oldukça önemli bir yer tutar. Çünkü yargı gününde müminler onun şefaâtini ummakta, bu korku gününde bütün peygamberler "nefsî nefsi" diye kendilerini düşünürken, Peygamber "ümme'tü ümmetü" diye yalnızca kendi ümmetini düşünmektedir. Bu durum ayrıca diğer peygamberlerin karşısında Muhammed Peygamber'in diğerkâmlığını da (özgecilik) kendiliğinden öne çıkarır. Buna ilişkin söylemler Süleyman Çelebi'nin eşsiz yapıtında okuyucuyu tasliye (salât veya dürûd) davetin en önemli gerekçelerinden biri olarak sunulur. Bu yönüyle *Vesîletü'n-Necât*'ın bütün bölümlerinin aşağıdaki beyitle bitmesinin hikmeti okuyucu nezdinde gerçek anlamını bulmuş olur:

*Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydüñ es-salât*

Süleyman Çelebi'nin okura salât (dürûd) çağrısı kuşkusuz Peygamber'e gösterilen sevecen bir hürmetin izdüşümü olarak belirir. Her bölüm sonunda tekrarlanan bu beyit Türk halk müslümanlığında Peygamber'i cehennemden kurtuluş için bir şefaâtçi olarak görmeyi imlemekle birlikte bir

19 Nurullah Genç, *Yağmur* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2019), 11.

müminin salavatı sıklıkla tekrarlaması geniş ve ferah bir kabre, yargı gününde lehte ağır basan bir teraziye kavuşma ümidini de hatırlatmaktadır.

Baştan bu yana sözü edilen nur-ı Muhammedî ve tasliyenin (dürûd) dışında *Vesîletü'n-Necât*'ta karşılaşılan en önemli izleklerden biri de şemâil ve delâil literatürüdür.²⁰ En küçük ayrıntılarına varıncaya kadar Peygamber'in yaşamına (davranış ve sözleri) gösterilen büyük ilgi ve derin saygı zamanla geniş bir şemâil ve delâil literatürü oluşturdu. Endülüslü Maliki hadis, fıkıh ve dil âlimi Kâdî İyâz'ın (ö. 1149) Peygamber'in yaşamını, niteliklerini ve mucizelerini betimlediği *Şifâ'sı* (*eş-Şifâ bi-Ta'rîfi Hukûki fî-Şerefi'l-Mustafâ*), Orta Çağ'da bu literatürü oluşturan kitaplar içinde en çok tutulup okunanıydı. Müslümanlar arasında bir el kitabı olarak ün bulan, hatta zamanla bir kudsiyet de kazanan *Şifâ*'nın Türkçede İbrahim Hanîf Efendi tarafından yapılan *Hulâsatü'l-Vefâ fî Şerhi's-Şifâ* adlı çeviri ve şerhinin de olduğunu özellikle belirtmeliyim. Yine bu çerçevede Sultânü's-Şuarâ Bâkî'nin harika bir Türkçeyle çevirdiği –bu noktada Tanpınar'ın dikkati özellikle hatırlanmalıdır– Kastallânî'nin (ö. 1517) *el-Mevâhibü'l-Ledünniyye*'si bu alandaki literatürü bir üst seviyeye çekmişti. Yine bu minvalde Hâkânî Mehmed Bey'in *Hilye-i Saâdet*'i Türk edebiyatında şemâil ve delâil literatürünün en sevilen kitabı olarak öne çıktı. Peygamber'in yüksek ahlakı ve dış güzelliğinin anlatıldığı bu külliyyatın izleri Süleyman Çelebi'nin anlatısında geniş yer bulur. Peygamber'in gözleri, burnu, kulağı, dudağı, dişleri, dili, yüzünün nuru, sırtındaki nübüvvet mührü, tırnağı, saçı ve teri bu literatürün en can alıcı kısımları olarak belirir. Bütün bunların yanı sıra Peygamber'in yüksek ahlakı da bu literatürün diğer bir yanını oluşturur. *Vesîletü'n-Necât*'ta Peygamber'in fiziki ve manevi güzellik-

20 Şemâil ve delâil literatürüne ilişkin geniş bilgi için bkz. Annemarie Schimmel, *Ve Muhammed O'nun Elçisidir*, 66-109.

leri onun mucizeleri eşliğinde harmanlanmış olarak okura sunulur. Gölgesinin düşmemesi, bir bölük bulutun ona sayeban olması, eliyle düşmana toprak saçması, parmağıyla Ay'ı ikiye bölmesi, Hira Dağı'na emri, Ay'ın gökten inip beşiğini sallaması, parmağından çeşmeler akıtması, keler ve zehirli kuzunun onunla konuşması, diktiği hurmanın hemen yemiş vermesi, taşların avucunda dile gelmesi, ağaçların ona secde etmesi, sahibinden şikâyetçi olan devenin derdine deva bulması, dilsizi konuşturması ve görmeyeni gördürmesi Peygamber'in *Vesîletü'n-Necât*'ta yer bulan mucizeleridir.

Vesîletü'n-Necât içinde Peygamber'in göksel yolculuğu geniş bir yer tutar. Osmanlı edebiyatında bu yolculuğu konu edinen mi'râciyye veya mi'râcnâme adı verilen müstakil yapıtlar yanında pek çok klasik Osmanlı anlatısının içinde de (*Muhammediyye*, *Garîbnâme*, *İskendernâme*, *Ganîzâde Mehmed Nâdirî'nin Şehnâme'si* içindeki miraciye) sıklıkla miraç bölümüyle karşılaşılır. Sözü edilen literatür Metin Akar'ın önemli çalışmasında bir araya getirilip incelendi.²¹ Çelebi bu gizemli gece yolculuğunu akıl tavusunun kanat açışıyla başlatır. Peygamber'in Ümmü Hani'nin evine gelişi sonrası Cebrail'in cennetten Burak getirmesi, buradan Burak'a binip Kudüs'e gidişi, Peygamber ruhlarının burada Muhammed'i karşılayışları ve orada onlara imam olması bu göksel yolculuğun ilk aşaması olan gizemli gece seyahatinin (İsrâ) temel konularıdır. Öte yandan sahra (kutsal taş / kubbetü's-sahra), nurdan örülmüş merdivenle göğe yükseliş, birinci kat göğe varış ve gök ehlinin tasviri, göksel yolculuk harikaları, gök katlarından yükseliş, arş ve kürsi, yetmiş bin perde ve Hak katına varış, burada Allah ile harfsiz, lafızsız konuşma, Ümmü Hani'nin evine dönüş ve ashabına yaşadıklarını anlatması ise bu kutsal yolculuğun ikinci aşaması

21 Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987).

olan göğe yükselişin (mi'râc) alt bölümleridir. Cebrail bu gece yolculuğunda Peygamber'in önüne düşüp kılavuzluk (delîl) yapan, bu yönüyle anlatıya renk katan önemli bir figür olarak belirir:

*Turdu fi'l-hâl Mustafâ-yı mâh-rû
Cebrail katına vardı ilerü*

*Cebrail tutdı Burâk bindi aña
Hoş yöneldi yürüdi Hakdan yaña*

*Aldı gétđi Mustafâyı Cebrail
Öñüne düşdi aña oldu delîl*

Yine bu çerçevede Burak bütün göksel yolculuk boyunca Peygamber'i ışıtlılı gök katlarından, bölük bölük melekler arasından süratle geçiren nurdan bir binek olarak okuyucu karşısına çıkar. *Vesîletü'n-Necât*'ın kısa / yeni versiyonlarında göksel yolculuk bölümünde Burak'a daha geniş bir yer verildiğini bilhassa söylemeliyim. Sözü edilen bu bölüm eski versiyon yazma nüshalarda –dolayısıyla bu çalışmada da– yer almamaktadır. Özellikle cennette Cebrail'in Burak'ı araması, bulması ve onunla içtenlikli konuşması hiç şüphe yok ki anlatının en çarpıcı bölümüdür. Bu yönüyle Burak'ın içler acısı dramı anlatıda o kadar önem kazanır ki semavi merdiven (miraç) ve Cebrail bu versiyonda neredeyse silikleşir.

Peygamber'in isimlerine (esmâ-i nebî / esmâ-i şerîfe) hürmet İslam kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Hattatların istifli levhalarında, nakışlarda, duvar süslemelerinde, dokumalarda onun isimleriyle karşılaşmak pek olasıdır. Bu sanatsal formlarda Peygamber'in kutsal isimleri kimi Allah ile birlikte, kimi damadı ve amcasının oğlu Ali bin Ebû Tâlib ile birlikte (çoklukla Şia muhitlerinde) yer almıştır. Öte yandan Peygamber'in isimlerini tekrarlayan müslümanların berekete kavuşacakları her zaman kuvvetli bir inanç olarak

var olmuştur. Annemarie Schimmel İslam’da Peygamber’in isimlerinin kudsiyetine ilişkin söyledikleri bu çerçevede büyük önem taşır:

On dördüncü asırda, tarihçi Safedi içinde Peygamber’in isimlerini saydığı uzunca bir şiir yazmış ve epeyce erken bir dönemde Müslümanlar Hz. Muhammed’in de doksan dokuzdan az olmayan isimlerinin, esma-i şerife’nin (şerefli isimler) bulunduğunu keşfetmişlerdir; “Şerefli İsimler” anlamındaki esma-i şerife, doksan dokuz esma-i hüсна (Tanrı’nın en güzel isimleri) ile paraleldir. Bu isimlerden biri zikredildiğinde, yazılı veya sözlü anlatımlarda Peygamber anıldığında ardından söylemek şart olduğu gibi, tasliye “Allah onu bağışlasın ve esenlik versin” duası onu takip eder. Bu doksan dokuz isim arasında iki ismin aynı zamanda ilahi isimler arasında da bulunduğu ve bir hadisin belirttiği gibi o isimlerin Tanrı’nın özel bir lütfu olarak Peygamber’e ihsan edildiği görülür: er-Raûf “yumuşak kimse” ve er-Rahîm “merhametli”.²²

Süleyman Çelebi anlatısında esmâ-i nebî’ye tıpkı esmâ-i hüsnâda olduğu gibi (7-23 beyitler) geniş bir yer ayırır. Peygamber’in kutsal isimleri *Vesîletü’n-Necât*’ta Peygamber’in doğumu bölümünden önce yaklaşık yirmi beyitte (154-175 beyitler) ahenkli bir ritimle sıralanır. Bütün bu isimler arasında özellikle iki ismin (Ahmed ve Mustafa) esmâ-i nebî geleneği içinde öncelendiği herkesçe bilinir.²³

22 Annemarie Schimmel, *Ve Muhammed O’nun Elçisidir*, 205.

23 Bu konuya ilişkin geniş bilgi için bkz. Bekir Belenkuyu, “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî –Peygamberimiz (SAV)’in İsimleri– ve Esmâ-i Nebî Metinleri,” *Turkish Studies* 10/4 (2015):167-197.

Metni çepeçevre saran temel izleklerin (nur-ı Muhammedî, salât, şemâil ve delâil literatürü, miraç, esmâ-i nebî) ışığında *Vesîletü'n-Necât*'ın ana hatları kabaca şöyle çizilebilir:

1. *Başlangıç*

Allah'ı anma ve bir işe Allah adıyla başlamaya ilişkin söylev (1-6)

Allah'ın güzel adları (esmâ-i hüsnâ) (7-23)

Allah'ın birliği (Tevhid) (24-32)

Kitabın açılışı ve Süleyman Çelebi'nin özür dileyişi (33-49)

2. *Mustafa'nın nuru (ruhu) ve evrenin yaratılışı*

Varlığın yaratılış hikmeti (50-62)

Mustafa'nın nurunun (ruhunun) yaratılması (63-70)

Bütün varlıkların nur-ı Muhammedî'nin yüzü suyu hürmetine yaratılışı (71-84)

Peygamber'in üstünlüğü ve mükemmeliğine ilişkin söylev (85-102)

Allah'ın zatını (gizli hazineyi) göstermeyi dilemesi ve Peygamber'in zuhuru (103-116)

3. *Nur-ı Muhammedî'nin intikali ve Mustafa'ya ulaşması*

Sözü edilen nurun alından alına intikali (Âdem'den Mustafa'ya) (117-130)

Nurun Mustafa'da asıl yerini bulması (131-137)

4. *Peygamber'in doğumunda beliren alametler*

Mustafa'nın gelişinin yaklaşması (138-144)

Mevlidi canıyürekle dinlemenin erdemi ve Peygamber'in şefaati (145-153)

Peygamber'in güzel adları (esmâ-ı Nebî / esmâ-i şerîfe) (154-175)

5. *Âmine'nin gözünden Mustafa'nın doğumu*

Mustafa'nın doğduğu gecenin tasviri (göge ağan nur, havaya serilen sündüs, dikilen üç sancak, duvarda beliren üç huri) (176-189)

Allah'ın emriyle tüm yaratılmışların doğacak bebek için hazırlık telaşı (190-196)

Doğumun epeyce yaklaşması (şerbet, ak kuş kanadı) ve Mustafa'nın kutlu doğumu (197-203)

6. *Doğumdan sonra bütün varlıkların sevince gark olması* (204-213)

7. *Bütün gök ehlinin Mustafa'yı ziyaret etmeleri ve saçları saçmaları*

Bütün bu cümbüşten Âmine'nin aklının gidip gelmesi (214-217)

Âmine'nin Mustafa'yı göremediği için endişelenmesi ve sonra Mustafa'yı secde halinde bulması (218-224)

Havadan bir nida gelmesi ve bebeğin üç gün kimseye gösterilmemesi (225-233)

Bütün gök ehlinin Mustafa'yı ziyarete gelmeleri ve saçları saçmaları (234-242)

Mustafa dünyaya gelince beliren olağanüstü haller (243-251)

8. *Nur-çocuğun büyümesi ve ahlakı*

Mustafa'nın büyümesi ve ahlaki seçkinliği (252-260)

Peygamber'in methi (261-270)

9. *Peygamber'in mucizeleri*

Gönül deryasının coşup incileri (mucizeler) dışarı atması (271-278)

Peygamber'in şemâil ve delâili, mucizeleri (279-321)

10. *Peygamber'in göksel yolculuğu I (isrâ-gece seyahati)*

Akıl tavusunun kanat açması ve miraç incilerinin saçılışı (322-334)

Peygamberin Ümmü Hani'nin evine gelişi ve Cebrail'in cennetten Burak'ı getirmesi (335-338)

Peygamber'in Burak'a binip Kudüs'e gece seyahati (339-341)

Kudüs'e geliş, Peygamber ruhlarının Kudüs'te Muhammed'i karşılamaları ve onlara imam olması (342-345)

11. *Peygamber'in göksel yolculuğu II (miraç-göğe yükseliş)*
Nurdan örülmüş merdivenle göğe yükseliş, birinci kat göğe varış ve gök ehlinin tasviri (346-366)
Göksel yolculuk harikaları, arş ve kürsi, yetmiş bin perde ve Hak katına varış (367-371)
Allah ile harfsiz, lafızsız konuşma, Ümmü Hani'nin evine dönüş ve ashabına yaşadıklarını anlatması (372-382)
12. *Peygamber'in hicreti* (383-388)
13. *Peygamber'in güzel vasıfları* (389-416)
14. *Ahlak üzerine söylev ve özeleştirisi* (417-470)
15. *Peygamber'in hastalığı*
Yüreği dağlayış (471-479)
Peygamber'in Meymune'nin evinde hastalanması (480-490)
Mustafa'nın imamlık yapacak takati bulamaması ve Ebu-bekir'e imamet için haber göndermesi (491-508)
Mustafa'nın ashabını son kez görmek isteyişi (509-521)
Cebrail'in gelişi ve Peygamber'in son dileğinde ümmetin esenliğini istemesi (522-539)
Peygamber'in övgüsü (540-543)
Cebrail'in yas elbisesi giyerek tekrar gelişi, Azrail ile konuşma ve ümmetine öğüt (544-573)
Peygamber'in Hakk'a canını teslim etmesi, Abdülmutilib'in Peygamber'e mersiyesi, bütün her şeyin Peygamber için matem tutması (574-608)
Cenaze hazırlıkları, kabre konması ve ashabının çaresizlik içinde kalışı (609-642)
16. *Kitabın sonu* (643-704)

Bu çalışma Çelebi'nin emsalsiz ve özgün anlatısının yeni bir sunumudur. Tarihsel metin çalışmalarının çetin bir iş olduğu, metnin renkli ve zengin anlam dünyasının keşfinin dikkat, özen ve sabır isteyen büyük bir çaba gerektirdiği er-

babınca bilinir. Bu çalışma esas alınan yazma nüshaya göre kurulan bir metin ile bağlamı önceleyen manzum bir dil içi çevirinin karşılıklı sayfalarda sunumundan oluştu. *Vesîletü'n-Necât* yayıma hazırlanırken Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 5430 numarayla kayıtlı nüsha esas alındı. Esas alınan bu nüsha Muhammed bin Abdî tarafından 1560 yılında istinsah edilmiştir. Bu çalışmada adı anılan müstensih'in bütün imla ve hareke tercihleri özellikle korunmuştur. Esas alınan nüshadaki eksik başlıklar Topkapı Sarayı Kütüphanesi 1477 numarayla kayıtlı nüshadan yararlanarak tamamlandı. Dil içi çeviride özgün metindeki söz dizimi ve yazarın aktarmak istedikleri öncelenmekle beraber elden geldiği kadarıyla metnin şiirselliğine uygun bir çeviri yapıldı. Öte yandan anlatıda yer alan Türkçe, Farsça ve Arapça kökenli bazı edat, zarf ve bağlaçların metne kattığı anlam incelikleri özellikle korundu, arkaik nitelikte olan kelimeler eş zamanlı (synchronic) bir yöntemle karşılandı. Yine arkaik özellikteki eklere, kelimelere (terim, kavram ve kültür kelimeleri) ve deyimlere eş zamanlı bir yöntemle yaklaşıldı. Bağlam (context) açısından pekiştirme, vurgulama ve yoğunlaştırma işlevi taşıyan paralel ve simetrik beyitler dil içi çeviride özellikle göz önünde bulunduruldu. Farsça ki'li cümleler yeri geldikçe Türkçe kurallı cümle yapısına dönüştürüldü. Dil içi çeviriye ilişkin temel ilkeler elden geldiğince gözetildi ve uygulandı. *Vesîletü'n-Necât*'ta yer alan mazmun, metafor, imge, tarihsel terim ve kültür dili ile ilgili seçmeli bir sözlük "İşlevsel Sözlük ve Açıklamalar" bölümünde verildi. Esmâ-i hüsnâ, esmâ-i nebî, İslam nübüvvet anlayışı, şemâil ve delâil literatürü, miraca ilişkin temel kavram ve terimler bu bölümde alfabetik olarak sıralandı. Atasözleri, deyimler, günlük konuşma kalıpları, dua, beddua, tebrik gibi dil kalıpları ile eskicil sözcükler "Atasözleri, Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Eskicil Öğeler" başlığı altında yine sözlük olarak okuyucuya sunuldu. Ayrıca *Vesîletü'n-*

Necât'ta yer alan ayet, hadis ve Arapça alıntılar alfabetik olarak verildi. Bu bölümlerde yapılan alıntılar, yazarların imla tercihleri korunarak yapıldığından yazım farklılıkları konusunda okuyucunun hoşgörüsüne sığındı.

Anlatı içindeki iki Arapça şiirin çevirisine destek ve katkıları için Prof. Dr. İsmail Yakıt ve Prof. Dr. Hasan Soyupek'e binlerce teşekkürler ediyorum. Prof. Dr. Fatih Köksal ile *Vesîletü'n-Necât* üzerine çok verimli yazışma ve görüşmeler yaptım. Yardımları için hocamıza canıyürekten teşekkür ediyor, sağlık ve esenlik içinde bir ömür diliyorum. Her konuda gösterdikleri özenli ve ilkeli tutumları için İş Bankası Kültür Yayınları Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi editörlerine ayrı ayrı teşekkürü bir borç biliyorum. Bu yeni yayını okuyucuya sunarken Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı üzerinde ciddiyetle çalışmış bilim insanlarını saygıyla anıyorum.

Furkan Öztürk
2021

VESÎLETÜ'N-NECÂT
– Mevlid –

Mevlûdi Mustafâ aleyhi's-selâm

1v

- 1 Allâh adın zıkr êdelüm evvelâ
Vâcib oldur cümle işde her kula
- 2 Allâh adın her kim ol evvel aña
Her işi âsân êde Allâh aña
- 3 Allâh adı olsa her işün öñi
Hergiz ebter olmaya añun sonı

Kâle'n-nebiyyu (aleyhi's-selâm) kullu emrin zî bâlin lem
yebde' bismillahi fehuve ebter

- 4 Her nefesde Allâh adın de müdâm
Allâh adıyla olur her iş tamâm
- 5 Işk ile gel imdi Allâh eydelüm
Derd ile göz yaş ile âh êdelüm
- 6 Ola ki rahmet kıla ol pâdişâh
Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol İlâh
- 7 Âlim ü Allâm ü Gaffâru'z-zünûb
Sâni' ü Tevvâb ü Settârü'l-uyûb
- 8 Dâyim ü Deyyân ü Muhsî vü Şekûr
Vâhibü'l-ihsân Ganî Fettâh u Nûr
- 9 Sâdıkü'l-kavl ü Azîm ü zü'l-Celâl
Kâsimü'r-rızk u Mukîm ü Lâ-yezâl

Mustafa'nın (Allah'ın selamı üzerine olsun) mevlidi

- 1 Allah adını zikredelim evvela
Vacip odur cümle işte her kula
- 2 Her kim önce Allah adını anarsa
Her işi kolaylaştırır Allah ona
- 3 Allah adı olursa her işin önü
Asla eksik olmaz onun sonu

Peygamber şöyle buyurdu: Allah adıyla
başlamayan iş eksik olur

- 4 Her nefeste Allah adını an daima
Her iş tamam olur Allah adıyla
- 5 Aşk ile gel şimdi Allah diyelim
Dertle gözyaşıyla ah edelim
- 6 Ola ki rahmet eyler o padişah
O Kerîm o Rahîm o İlâh
- 7 Âlim Allâm ve Gaffâru'z-zünûb
Sâni' Tevvâb ve Settârü'l-uyûb
- 8 Dâim Deyyân Muhsî ve Şekûr
Vâhibü'l-ihsân Ganî Fettâh ve Nur
- 9 Sâdıkü'l-kavl Azîm ve zü'l-Celâl
Kâsimü'r-rızk Mukîm ve Lâ yezâl

- 10 Kâdir ü Kahhâr u Kayyûm u Kadîr
Fâtır u Hallâk u Rezzâk u Habîr
- 11 Bârr u Bâri' ü Berr ü hem Bedî' 2r
Dârr ü Nâfi' ü Basîr ü hem Semî'
- 12 Hayy ü Hannân u Hakem Hakk u Hakîm
Hâfız u Hâzır Habîb ü hem Halîm
- 13 Mü'min ü Muhsin Muîn ü Müsteân
Mâlik ü Mennân ü Sultân-ı cihân
- 14 Câmi' ü Cebbâr u Mübdi' ü Muîd
Vâris ü Vehhâb ü Rezzâk u Mecîd
- 15 Hâdî vü Sübhân' u Rahmânü'r-Rahîm
Mâni' ü Mu'tî Kaviyy ü hem Kadîm
- 16 Hâfız u Râfi' Celîl ü hem Cemîl
Kâbiz u Bâsıt Vekîl ü hem Kefîl
- 17 Evvel ü Âhir Aliyy ü hem Alîm
Zâhir ü Bâtın Metîn ü hem Mukîm
- 18 Vâhid ü Vâcid Vedûd u hem Gafûr
Vâlî vü Mâcid Veliyy ü hem Şekûr
- 19 Hâlik u Râzık Musavvir hem Hamîd
Vâsi' ü Burhân Reşîd ü hem Şehîd
- 20 Bâis ü Muhyî Mümît ü Nâşir ol
Mün'im ü Mugnî vü Nâzır Nâsır ol
- 21 Hem Muizz ü hem Müzill ü hem Raûf
Âdil ü Muksıt Mukît u hem Atûf
- 22 Ol durur Allâh u Kuddûsü's-selâm
Rabb Bâkî Lâ yemût u Lâ yenâm
- 23 Ol durur hem pâdişâh-ı bî-zevâl
Bî-şebîh ü bî-nazîr ü bî-misâl

- 10 Kâdir Kakhâr Kayyûm ve Kadîr
Fâtir Hallâk Rezzâk ve Habîr
- 11 Bârr Bârî Berr ve hem Bedî'
Dârr Nâfi' Basîr ve hem Semî'
- 12 Hayy Hannân Hakem Hakk ve Hakîm
Hâfız Hâzır Habîb ve hem Halîm
- 13 Mü'min Muhsin Muîn ve Müsteân
Mâlik Mennân ve Sultân-ı cihân
- 14 Câmi' Cebbâr Mübdi' ve Muîd
Vâris Vehhâb Rezzâk ve Mecîd
- 15 Hâdî Sübhân ve Rahmânü'r-Rahîm
Mâni' Mu'tî Kaviyy ve hem Kadîm
- 16 Hâfız Râfi' Celîl ve hem Cemîl
Kâbız Bâsıt Vekîl ve hem Kefîl
- 17 Evvel Âhir Aliyy ve hem Alîm
Zâhir Bâtın Metîn ve hem Mukîm
- 18 Vâhid Vâcid Vedûd ve hem Gafûr
Vâlî Mâcid Veliyy ve hem Şekûr
- 19 Hâlik Râzık Musavvir hem Hamîd
Vâsi' Burhân Reşîd ve hem Şehîd
- 20 Bâis Muhyî Mümît ve Nâşir o
Mün'im Mugnî Nâzır ve Nâsır o
- 21 Hem Muizz hem Müzill ve hem Raûf
Âdil Muksıt Mukît ve hem Atûf
- 22 Odur Allah ve Kuddûsü's-selâm
Rabb Bâkî Lâ yemût ve Lâ yenâm
- 23 Odur hem zeval bulmayan padişah
Benzersiz eşsiz emsalsiz ilah

- 24 Birdür ol birliğine şek yok durur 2v
Gerçi yanlış söyleyenler çok durur
- 25 Cümle âlem yog iken ol var idi
Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi
- 26 Varı yok yogı var eden ol durur
Dünyede her olanı ol oldurur
- 27 Var iken ol yog idi ins ü melek
Arş ü ferş ü ay güneş hem nüh felek
- 28 Sun' ile bunları ol var eyledi
Birliğine cümle ikrâr eyledi
- 29 Kudretin ızhâr édüp hem ol Celîl
Birliğine bunları kıldı delîl
- 30 Bârî ne hâcet kılavuz sözi çok
Birdür ol kim andan artuk Tanrı yok
- 31 Haşre dek ger dênilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 32 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî iltimâsi'd-duâi li'n-nâzîmeti ve fî uzri'l-kitâb

- 33 Ey azîzler üşde başlaruz söze
Bir vasiyyet kıluruz illâ size
- 34 Ol vasiyyet kim dërem her kim tuta
Misk gibi kohusı cânlarda düte
- 35 Hak Teâlâ rahmet eyleye aña
Kim beni ol bir duâyile aña
- 36 Her ki diler bu duâda bulına 3r
Fâtiha ihsân êde ben kulına

- 24 Birdir o birliğine şek yoktur
Gerçi yanlış söyleyenler çoktur
- 25 Varı yok yoku var eden odur
Dünyada her olanı yaratan odur
- 26 Cümle âlem yok iken o vardı
Yaratılmıştan Ganî Cebbâr'dı
- 27 Varken o yoktu insan ve melek
Arş yer ay güneş hem dokuz felek
- 28 Sâni' ismiyle bunları o var etti
Birliğine herkes ikrar etti
- 29 Kudretini gösterip hem o Celîl
Birliğine bunları etti delil
- 30 Bu konuda sözü uzatmaya hacet yok
Birdir o ki ondan başka Tanrı yok
- 31 Haşre dek söylenecek olsa bu kelam
Kaç haşır olsa da bu olmayacak tamam
- 32 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Şair için dua dileği ve kitap için özür

- 33 Ey azizler işte başlıyoruz söze
Bir vasiyet ediyoruz muhakkak size
- 34 Her kim tutarsa söylediğim bu vasiyeti
Tütecek gönüllerde kokusu misk gibi
- 35 Kim beni bir dua ile anacak olsa
Hak Teala rahmet edecek ona
- 36 Her dileyen bu duada bulunsun
Ben kuluna fatiha ihsan etsin

- 37 Allâh aña dâyimâ lutf işleye
Kim sevâbın okuyup bağışlaya
- 38 Ol gişi dünyâdan îmânla göçe
Kim baña bundan duâ kılup geçe
- 39 Dahı her kime ki ere bu kitâb
Kılmaya bize hatâsiyçün itâb
- 40 Lutf êde ma'zûr duta eksügünü
Démeye hem kimseye eksügünü
- 41 Şâiri gibi bunun eksügi çok
Olmaya bir beyti kim eksügi yok
- 42 Ger nazar kılsalar eksük sözüne
Ugramayalar bir eksüksüzine
- 43 Gerçi tâm u nâkısı kâmil bilür
Kâmil olan cümleyi kâmil bilür
- 44 Anların kim eksügi çok işinün
Eksüğün gözler olur her gişinün
- 45 Her gişi kim ola ol eksüksüz er
Kılmaz ol hiç kimse aybına nazar
- 46 Lutf ile aybını setr êdün bunun
Hem bu olur işi her lutf issinün
- 47 Eksüğüme kıldum uş ben i'tirâf
Her ki ehl-i lutf ola kıla muâf
- 48 Lîk her yerde kim ola ihtilâl
Lutf ile ıslâh êde ehl-i kemâl
- 49 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

- 37 Kim okuyup sevabını bağışlarsa
Allah esirger onu daima
- 38 Kim buradan dua edip geçerse bana
O kişi dünyadan göçer imanla
- 39 Bu kitabın erişeceği her bir kimse
Hatası için sövüp saymasın bize
- 40 Lütfetsin mazur görsün eksliğini
Demesin hem kimseye eksliğini
- 41 Şairi gibi bunun da eksigi çok
Eksigi olmayan bir beyti yok
- 42 Eğer bakacak olsalar eksik sözüne
Rast gelmezler bir eksiksizine
- 43 Gerçi tam ve eksik olanı kâmil bilir
Kâmil olan her bir şeyi kâmil bilir
- 44 İşinin eksigi çok olan kimseler
Herkesin eksliğini gözlerler
- 45 Eksiksiz er olan o kişi hâliyle
Bakmaz hiç kimsenin eksigine
- 46 Lütfedip ayıbını örtün onun
Hem budur işi her lütuf sahibinin
- 47 Ben eksigimi itiraf ettim işte
Bağışlasın lütuf ehli olan kimse
- 48 Her nerede karışıklık çıkacak olsa
Kemal ehli uzlaştırır her nasılsa
- 49 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fî sebebi fîrati'l-ilm

- 50 Evvel anđuk anı kim Evveldür ol
Evveline bulmadı hiç akl yol
- 51 Evvelünğ ol evvelidür bî-gümân
Âhirünğ hem âhiridür câvidân
- 52 Her tasavvurdan münezzeh Hakdur ol
Âlem üzre hâkim-i mutlakdur ol
- 53 Gerçi yokdan bunları var eyledi
Kudretin bunlarda izhâr eyledi
- 54 Gerçi müstagnî durur bunlardan ol
Aña hiç assı ziyân yok az u bol
- 55 Bu cihân olmasa hiç noksânı yok
Olsa dahı nesnesi_artmaz az u çok
- 56 Bir gez ol demek ile oldı cihân
Olma dërse gërü yok olur hemân
- 57 Yër ü gök içre dahı her ne ki var
Oldı Hak emriyle tutdı karâr
- 58 Cümle mahlûkât anuğ emrindedür
Cümle zerrât anuğ ile zindedür
- 59 Her ne kim var âşikâre vü nihân
Yër ü gök ü arş u ferş ü ins ü cân
- 60 Çünkü bunlar bir işâretle olur
Bunlar olmaz ise nesi eksilür
- 61 Bunlar olmasa yine ol ol idi
Her neye ol ol dëdi ol olıdı
- 62 Pes bu varlıktan aceb maksûd ne
Işk ile diğle eriş maksûdına

Varlığın yaratılış sebebi

- 50 Evvel andık onu ki Evvel'dir o
Evveline bulmadı hiç akıl yol
- 51 Şüphesiz evvelin evvelidir o
Hem daim ahirin ahiridir o
- 52 Her tasavvurun ötesinde Hak'tır o
Âlem üstünde mutlak hâkimdir o
- 53 Değil mi ki bunları yoktan var etti
Kudretini de bunlarda izhar etti
- 54 Değil mi ki o bunlardan müstağnidir
Onun için kâr zarar az çok yoktur
- 55 Bu cihan olmasa hiç noksanı yok
Olsa da bir şeyi artmaz az veya çok
- 56 Bir kez ol demekle oldu cihan
Olma derse yine yok olur o an
- 57 Her ne varsa yerle gök arasında
Yaratıldı vücut buldu Hak emriyle
- 58 Cümle mahluklar onun emrindedir
Cümle zerreler onun ile diridir
- 59 Her ne varsa açık veya gizli olan
Yer gök arş ferş cin ve insan
- 60 Değil mi ki bunlar bir işaretle olur
Bunlar olmazsa onun nesi eksilir
- 61 Bunlar olmasa da yine o oydu
O her neye ol dediyse o oldu
- 62 Öyleyse bu varlıktan acaba muradı ne
Canıyürekten dinle eriş dileğine

Fî beyânî fitratî'l-ilmi ve rûhi Muhammed aleyhi's-selâm

- 63 Çünkü Hak evvelligin bildün ayân
Dinle imdi kılâyum sun'ın beyân
- 64 Hak Teâlâ ne yaratdı evvelâ
Cümle mahlûkdan kim ol evvel ola
- 65 Hem sebeb olmuş ola bu varlığa
Işk ile dinleyen ey Hak yarlığa
- 66 Mustafâ nûrını evvel kıldı var
Sevdi anı ol Kerîm ü Kirdigâr

Kâle'n-nebiyyu aleyhi's-selâm evveli mâ halakallâhu rûhi

- 67 Nêçe biñ yıl terbiyet kıldı aña
Anla işbu sözleri batgıl taña
- 68 Mustafâyı gendüye kıldı Habîb
Cümle-i derde hem ol oldı tabîb
- 69 Her ne dürlü kim saâdet var durur
Yahşi hû vü görklü âdet var durur
- 70 Hak aña vèrdi mükemmel eyledi
Yaradılmışdan mufaddal eyledi
- 71 Ger Muhammed olmayayidi ayân
Olmayısardı zemîn ü âsumân
- 72 Andan oldı her nihân ü âşikâr
Arş ü ferş ü yèr ü gök her ne ki var
- 73 Ger Muhammed olmayayidi e yâr
Olmaz idi ay u gün leyl ü nehâr
- 74 Ger Muhammed gelmeseydi âleme
Tâc-ı izzet inmez idi Âdeme

4v

Varlık ve Muhammed'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) ruhunun yaratılışı

- 63 Madem Hakk'ın evvelliğini anladın iyice
Şimdi varlığı yaratışını anlatayım dinle
- 64 Hak Teala'nın ilk önce ne yarattığını
Onun her şeyden evvel var edildiğini
- 65 Hem bu varlığa vesile olduğunu
Aşk ile dinleyeni ey Hak bağışla
- 66 En önce Mustafa nurunu var etti
O Kerîm ve Kirdigâr onu sevdi

Peygamber (Allah'ın selamı üzerine olsun) şöyle
buyurdu: O önce benim ruhumu yarattı

- 67 Nice bin yıl ihtimam etti ona
Anla bu sözleri bat şaşkınlığa
- 68 Mustafa'yı kendine edindi Habîb
O hem bütün dertlere oldu tabip
- 69 Var olan her türlü saadetleri
Var olan iyi huy ve güzel hasletleri
- 70 Hak ona verdi mükemmel etti
Tüm yaratılmışlardan üstün etti
- 71 Eğer Muhammed yaratılmasaydı
Yer ve gök var olmayacaktı
- 72 Ondan yaratıldı gizli açık her ne varsa
Arş ferş yer ve gök her ne varsa
- 73 Ey yâr eğer Muhammed yaratılmasaydı
Ay güneş gece gündüz olmayacaktı
- 74 Eğer Muhammed gelmeseydi âleme
İzzet tacı erişmeyecekti Âdem'e

- 75 Hem vesîle oldugıyçün ol Resûl
Âdemün Hak tevbesin kıldı kabûl
- 76 Nûh anuñçün garkdan buldı necât
Dahı togmadın göründi mu'cizât
- 77 Ölmeyüp Îsâ göge buldugı yol
Ümmetinden olmagıçün idi ol
- 78 Dahı hem Mûsâ elindeki asâ
Oldı anuñ izzetine ejdehâ
- 79 Ceddi oldugıyçün anuñ ol Halîl
Nârı cennet kıldı aña ol Celîl
- 80 Cümle anuñ dostlığına adına
Bunca izzet oldı ol ecdâdına
- 81 Çok temennâ kıldılar Hakdan bular
Kim Muhammed ümmetinden olalar
- 82 Tâ bularuñ arta izz ü hürmeti
Dahı yègrek ola Hakka kurbeti
- 83 Haşre dek ger dènilürse bu kelâm
Nèçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 84 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fasl

- 85 Enbiyânuñ şeksüz ol sultânıdur
Cümlesinün cânı içre cânıdur
- 86 Gerçi kim anlar dahı mürsel dürür
Lîkin Ahmed efdal ü ekmel dürür
- 87 Zîra efdallığa ol elyak durur
Anı eyle bilmeyen ahmak durur

5r

- 75 Hem vesile olduğu için o Resul
Âdem'in Hak tövbesini etti kabul
- 76 Nûh onun için boğulmaktan kurtuldu
Mucizeler henüz o doğmadan göründü
- 77 İsa'nın ölmeyip göğe yol bulması
Onun ümmetinden olmak içindi
- 78 Hem Musa'nın elindeki asa da
Oldu onun yüzü suyuna ejderha
- 79 Onun ceddi olduğu için o Halîl
Ateşi cennete çevirdi ona o Celîl
- 80 Hep onun yüzü suyu hürmetine
Bunca izzet bağısladı Hak ceddine
- 81 Çok niyaz ettiler bunlar Hak'tan
Olalım diye Muhammed ümmetinden
- 82 Bunların da izzet ve hürmeti artsın diye
Hakk'a yakınlığı daha evla olsun diye
- 83 Haşre kadar denilirse bu kelam
Kaç haşır olur da bu olmaz tamam
- 84 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fasıl

- 85 Nebilerin şeksiz o sultanıdır
Hepsinin canı içinde canıdır
- 86 Muhakkak ki onlar da peygamberdir
Lakin Ahmed daha üstün ve mükemmeldir
- 87 Zira en iyisine o layıktır
Bunu böyle bilmeyen ahmaktır

- 88 Hep anuñ ile erişdi devlete
Anuñ ile battı âlem rahmete
- 89 Anuñ içün oldı bu varlık kamu
Ay u yılduz yer ü gök uçmak tamu

Kemâ kâlellâhu tebâreke ve teâlâ levlâke lemâ
halektu'l-eflâk

- 90 Anuñ ile érdi İbrâhim Haka
Anuñ ile geldi âlem revnaka
- 91 Hem anuñla toldı âlem cümle nûr
Anuñ içün oldı cennât içre hûr
- 92 Anuñ içün indi Kur'ân-ı mübîn
Anuñ içün geldi Cibrîl-i Emîn
- 93 Anuñ ile vardılar toğrı yolu
Halk-ı âlem ger nebî vü ger velî
- 94 Kimse ansuz toğrı yolu varmadı
Kimse ansuz Hak yolın başarmadı
- 95 Her kim aña érdi érdi Tañrıya
Tañrı dîdârını gördi bî-riyâ
- 96 Ol durur maksûd-ı cümle cüz' ü kül
Muktedâ-yı âlem ü şâh-ı rüsül
- 97 Pes Muhammeddür bu varlığa sebeb 5v
Cehd édüp anuñ rızâsın kıl taleb
- 98 Şer'ini tut ümmeti ol ümmeti
Tâ nasîb ola saña Hak rahmeti
- 99 Her kim aña gerçek ümmet olmadı
Lâ-cerem Hak rahmetini bulmadı
- 100 Ol ne kim emr êtdiyise anı tut
Kim anuñ buyruğı durur câna kût

- 88 Hem onunla erişti saadete
Onunla gark oldu âlem rahmete
- 89 Onun için yaratıldı bu varlık hep
Ay yıldız yer gök cennet cehennem

Yüce Allah'ın buyurduğu gibi: Sen olmasaydın
felekleri yaratmazdım

- 90 Onunla erdi İbrahim Hakk'a
Onunla geldi âlem revnaka
- 91 Hem âlem onunla hep nur doldu
Cennette huri onun için yaratıldı
- 92 Onun için indi Kur'ân-ı mübîn
Onun için geldi Cibrîl-i Emîn
- 93 Onunla yürüdüler doğru yolu
Hem halkı hem nebisi hem velisi
- 94 Kimse onsuz doğru yolu yürüyemedi
Kimse onsuz Hak yolunu bulamadı
- 95 Her kim ona erdi Tanrı'ya erdi
Tanrı didarını apaçık gördü
- 96 Odur cümle cüz ve külün muradı
Âlemin rehberi ve resullerin şahı
- 97 Madem Muhammed'dir bu varlığa sebep
Çalışıp çabala rızasını et talep
- 98 Sünnetine sarıl ümmeti ol ümmeti
Nasip olması için sana Hak rahmeti
- 99 Ona gerçek ümmet olmayanlar
Şüphesiz Hak rahmeti bulmadılar
- 100 Onun emrettiği neyse sarıl ona
Ki onun buyruğu gıdadır ruha

101 Haşre dek ger dênilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm

102 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî beyâni zuhûri vucûdu'n-nebiyyi sallallâhu aleyhi ve sellem

103 Hak Teâlâ çünki gendü diledi
Pâdişâhlığın bu âlem bile di

104 Zât-ı pâki gizlü genc idi nihân
Diledi kim kıla ol genci ayân

Kemâ kâlellâhu tebâreke ve teâlâ kuntu kenzen
mahfiyyen fe-ahbebtu en u'refe fe-halaktu'l-halka

105 Gizlü gencin halka ızhâr eyledi
Nêçe dürlü nesneyi var eyledi

106 Geldi sûret âlemine Mustafâ
Tâ ki âlem buldı anuñla safâ

107 Bildünüz kim ol Muhammed neyimiş
Dahı bunda gelmedin kandeyimiş

108 Sûretâ gerçi Muhammed soñ idi
İlle ma'nîde kamudan öñ idi

109 Ma'nîde çünkim mukaddemdür Resûl
Hem hakîkatde odur asl-ı usûl

110 Bunca varlığa sebeb hem ol imiş
Âlem ol oldugıyîçün olımış

111 Sûretâ dahı işit ey pâk-dîn
Eydeyim öñden soña nêceydüğün

112 Aslını cümle ayân eyleyeyim
Âdeme degin beyân eyleyeyim

6r

- 101 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşır olur bu olmaz tamam
- 102 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

**Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) varlığının
zuhuru**

- 103 O zaman ki Hak Teâlâ istedi
Bu âlem padişahlığının bilinmesini
- 104 Mübarek zatı gizli bir hazineydi
O gizli hazineyi göstermeyi diledi

Yüce Allah şöyle buyurdu: Gizli bir hazineydim
bilinmek istedim bilineyim diye kâinatı yarattım

- 105 Gizli hazinesini halka gösterdi
Nice nice şeyi var etti
- 106 Bulsun diye âlem onunla safa
Geldi suret âlemine Mustafa
- 107 Öğrendiniz işte Muhammed neymiş
Buraya gelmeden önce nerdeymiş
- 108 Surette gerçi Muhammed sondu
Ama manada herkesten önceydi
- 109 Madem Resul manada evveldir
Hakikatte de asılların aslı odur
- 110 Bunca varlığa vesile hem oymuş
Âlem o olduğu için yaratılmış
- 111 Dinle ey dini temiz kabataslak da olsa
Diyeyim ne olduğunu baştan sona
- 112 Aslını bir bir anlatalım
Âdem'e değin açıklayalım

- 113 Hem bilesin tâ érince Ahmede
Kimler ata oldu vü kimler dede
- 114 Dahı ol nûr nêce nakl êtdüğünj
Kimlere gelüp kime gêtdiğünj
- 115 Tâ bilesiz mevlidi aslıyile
Hem dahı Peygamberünj aslın bile
- 116 Dutunj imdi cân kulagın bu söze
Tâ beyân êdem bu sözi hoş size

**Fî beyânî hilkati Âdem aleyhi's-selâm ve intikâli nûri
Muhammedin (aleyhi's-selâm) min ensâbihi**

- 117 Hak Teâlâ çün yaratdı Âdemi
Kıldı âdemle müzeyyen âlemi
- 118 Âdeme kıldı ferîştehler sücûd
Hem aña çok kıldı ol lutf issi cûd
- 119 Mustafâ nûrını alnında kodı
Bil Habîbüm nûrıdur bu nûr dèdi
- 120 Kıldı ol nûr anuñ alnında karâr
Kaldı anuñ ile nêce rûzigâr
- 121 Sonra Havvâ alnına nakl êtdi bil
Turđı anda dahı nêce ay u yıl
- 122 Şît togđı aña nakl êtdi bugur
Anuñ alnında tecellî kıldı nûr
- 123 Anası rahmine çün düşđi Anoş
Nûr aña nakl êtdi anda turđı hoş
- 124 Çün Anoşuñ oğlı Kaynân togđı yâr
Nûr-ı Ahmed anda oldı âşikâr
- 125 Vardı Mehlâyile ol nûr-ı Resûl
Sonra Yârid alnına kıldı nüzûl

6v

- 113 Hem bilin varıncaya dek Ahmed'e
Kimler baba oldu ve kimler dede
114 Dahası o nurun nasıl geçtiğini
Kimlere gelip kime gittiğini
115 Bilin diye mevlidi mahiyetiyle
Hem de Peygamber'in nesliyle
116 Tutun şimdi can kulağını bu söze
Anlatmak için bu sözü iyice size

**Âdem'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) yaratılışı ve
Muhammed'in (Allah'ın selamı neslinin üzerine olsun)
nurunun intikali**

- 117 Hak Teala yaratınca Âdem'i
Süsledi insan ile âlemi
118 Bütün melekler Âdem'e secde etti
Hem o lütuf sahibi ona çok kerem gösterdi
119 Mustafa'nın nurunu alnına koydu
Bil Habîb'immin nurudur bu nur dedi
120 O nur onun alnına yerleşti
Uzunca zaman onunla kaldı
121 Sonra Havva'nın alnına geçti bil
Durdu orada da nice ay ve yıl
122 Şît doğdu bu defa ona geçti
Nur onun alnında tecelli etti
123 Anasının rahmine düşünce Anoş
Nur ona geçti orada durdu hoş
124 Ey yar Anoş'un oğlu Kaynan doğunca
Belirdi Ahmed'in nuru orada
125 Vardı Mehlayil'e o Resul'ün nuru
Sonra Yarid'in alnına kondu

- 126 Çünkü Uhnûha erişdi nûr yine
Geçdi andan Müteveşlah alnına
- 127 Lemk ü Nûh u Sâîm hem Arfahşede
Vardı Gâbir Fâliga hem ey dede
- 128 Erg u Sârûg u Nahûra geldi çün
Vardı Târah alnına togduğı gün
- 129 Êrdi İbrâhîm ü İsmâîle hem
Söz uzanur ger kalanın dër isem
- 130 Bunlara êrince uş kıldum beyân
Bâkîsin anlayasıñ bundan hemân
- 131 Her ki âkıldür sözümi aňlar ol
Âkıl ol dahı sözümi aňlar ol
- 132 Söz uzun maksûdı kılalum beyân
Tâ bu ma'nîler size ola ayân
- 133 Cümle-i aslâb u erhâmdan o nûr
Cilve vü cevîân ile kıldı ubûr
- 134 İşbu resm ile müselsel muttasıl
Tâ olunca Mustafâya müntekıl
- 135 Şöyle vardı êrdi ol nûr aslına
Êrişince ol Muhammed alnına
- 136 Geldi çün ol Rahmeten li'l-âlemîn
Vardı nûr anda karâr êtdi hemîn
- 137 Andan artuk kimseye nakl êtmedi
Çünkü yêrin buldı ayruk gêtmedi

7r

Fî beyâni alâmâtî velâdeti'n-nebiyyi aleyhi's-selâm

- 138 Âmine Hâtûn Muhammed anesi
Ki_ol sadefden oldı ol dür dânesi

- 126 Uhnuh'a eriřtikten sonra nur yine
Geçti ondan Müteveşlah'ın alnına
- 127 Lemk Nuh Sam ve Arfahşed'e
Hem Gabir ve Falig'a vardı ey dede
- 128 Erg Saruğ ve Nahur'a geldikten sonra
Vardı doğduğu gün Târah'ın alnına
- 129 Erdi İbrahim ve İsmail'e hem
Söz uzar eğer kalanını dersem
- 130 Bunlara varıncaya dek işte söyledim
Artık kalanını bundan anlayasın
- 131 Her âkil olan anlar sözümü
Âkil ol da anlar ol sözümü
- 132 Söz uzun muradımı söyleyeyim size
Bu manalar anlaşılsın diye size
- 133 O nur bütün nesil ve neseplerden
Tecelli ede ede geçti alınlardan
- 134 İşte böyle zincirleme art arda
İntikal edinceye kadar Mustafa'ya
- 135 Böylece geldi ve kavuştu o nur aslına
Ulaşıncı o Muhammed'in alnına
- 136 O Rahmeten li'l-âlemîn doğunca
Vardı nur yerini buldu o alında
- 137 Ondan başka kimseye intikal etmedi
Yerini bulunca artık bir daha gitmedi
- Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun)
doğumunda beliren alametler**
- 138 Âmine Hatun Muhammed'in annesi
O sedefte oldu o inci tanesi

- 139 Çünkü Abdullahdan oldu hâmile
Vakt erişdi hefte vü eyyâm ile
- 140 Hem Muhammed gelmesi oldu yakîn
Çok alâmetler belürdi gelmedin
- 141 Şol kitâblar içre söylenen haber
Zâhir oldu vü göründi ser-te-ser
- 142 Halk-ı âlem gözleriyle gördüğün
Ol gecede nêce lutfâ irdüğün
- 143 Râvîler yazdı haber vèrdi bize
Biz dahı yazduk uş eydürüz size
- 144 Dinlenüz kim binde birin dèyelüm
Tûtîler gibi şekerler yèyelüm
- 145 Işk ile her kim ki dinlerse bunu
Açıla gönlinde rahmet gülşeni
- 146 Hem hidâyet bülbüli anda öte
Hem saâdet servi cânında bite
- 147 Mustafânun cânibinden bî-gümân
Erişe bûy-ı şefâat her zemân
- 148 Her ki dinlerse bu sözi ışkıla
Lâ-cerem Tanrı aña rahmet kıla
- 149 Mustafânun mevlididür bu kelâm
Sanmañuz bunu kelâm-ı her avâm
- 150 İzzetini gey sakınun bu sözün
Devletünüze sebebdür bu sizün
- 151 Mevlidine her ki_anun izzet kıla
Mustafâdan ol dahı izzet bula
- 152 Hem şefî' ola aña ol Mustafâ
Ola derdine şefââti şifâ

- 139 Abdullah'tan kalınca hâmile
Vakit erişti hafta ve günler ile
- 140 Hem Muhammed'in yaklaştı gelişi
Gelmeden önce çok alametler belirdi
- 141 Şu kitaplar içinde söylenen haber
Belirdi ve göründü teker teker
- 142 Âlem halkının gözleriyle gördüklerini
O gecede ne çok lütfa erdiklerini
- 143 Raviler yazdı haber verdiler bize
Biz de yazdık işte söyleriz size
- 144 Dinleyin ki binde birini diyelim
Papağanlar gibi şekerler yiyelim
- 145 Aşk ile bunu her kim dinlerse
Açılır rahmet bahçesi gönlünde
- 146 Hem hidayet bülbülü orada öter
Hem saadet servisi canında biter
- 147 Kuşkusuz Mustafa'nın tarafından
Erişir şefaât kokusu her zaman
- 148 Her kim dinlerse bu sözü aşk ile
Kuşku yok ki Tanrı ona rahmet ede
- 149 Mevlididir bu kelam Mustafa'nın
Bunu avam kalamı sanmayın
- 150 İzzetini hakkıyla koruyun bu sözün
Saadetinize vesiledir bu sizin
- 151 Kim el üstünde tutarsa mevlidini
O da Mustafa'dan bulacak izzeti
- 152 Hem şefaât edecek ona o Mustafa
Olacak derdine onun şefaati şifa

153 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî beyâni mâ zahara fî vakti velâdeti'l-Mustafâ aleyhi's-selâm

154 Gêrû göñül mırına kıldum sefer
Bagladum anda nêçe teng-i şeker

155 Açalum o şekkerün tengini uş
Yemedin cânun safâlar bula hoş

156 Eyle lezzetlü şekerdür bu şeker
Kim bunun katında şekker bir hacer

157 Bu meânî şekkerin ger yêyesin 8r
Dünyede şekker buyimiş dêyesin

158 Tûtîye şekker yemek ögredeyim
Bülbüle bu sözi ta'lîm edeyim

159 Ol unutsun şekkerini bu sözün
İkisi dahı bu sözi kılsun güzîn

160 Mustafânun mevlidini okısun
Şevk ile sermest oluban şakısun

161 İşit imdi nêçe togdı ol Resûl
Ol özi cümle usûllerden usûl

162 Ol sözi şîrîn ü ol cismi arı
Enbiyâ vü evliyânun serveri

163 Ol Sirâc ü ol Beşîr ü ol Nezîr
Ol İmâm ü ol Hümâm ü ol Münîr

164 Ol Kerîm ü ol Rahîm ü ol Halîm
Ol Şefî' ü ol Mutî' ü ol Selîm

165 Ol melîhü'l-vech ü ol kalbi safâ
Murtazâ vü Müctebâ vü Mustafâ

- 153 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

**Mustafa'nın (Allah'ın selamı üzerine olsun) doğumu
sırasında meydana gelen olaylar**

- 154 Sefer ettim yine gönül şehrine
Bağladım orada şeker dengi epeyce
- 155 Açalım dengini şimdi o şekerin
Yemedен hoş safalar bulsun canın
- 156 Öyle lezzetli şekerdir bu şeker
Bunun yanında bir taştır şeker
- 157 Bu mana şekerini yersen eğer
Dünyada buymuş dersin şeker
- 158 Papağana şeker yemeyi öğretelim
Bülbüle bu sözü belletelim
- 159 O unutsun bu sözün şekerini
Yeğlesin ikisi de bu sözü
- 160 Mustafa'nın mevlidini okusun
Şevk ile mest olup şakısın
- 161 Dinle şimdi nasıl doğdu o Resul
O özü bütün usullerden usul
- 162 O sözü tatlı ve o bedeni arı
Enbiya ve evliyanın başı
- 163 O Sirâc o Beşîr ve o Nezîr
O İmâm o Hümâm ve o Münîr
- 164 O Kerîm o Rahîm ve o Halîm
O Şefî' o Mutî' ve o Selîm
- 165 O yüzü güzel ve o kalbi safâ
Murtazâ Müctebâ ve Mustafa

- 166 Âmir ü Nâhî Karîb ü hem Mücîb
Hâfız u Vâiz Şekûr u hem Rakîb
- 167 Hâdî vü Mehdî vü Muhtâr ü Halîl
Oldur ol kim sevdi yaratdı Celîl
- 168 Ol Habîb ü ol Hasîb ü ol Nesîb
Ol Münîb ü ol Tabîb ü ol Hatîb
- 169 Oldur ol Tâhâ vü Yâsin ü Emîn
Oldur ol hem Rahmeten li'l-âlemîn
- 170 Hem Muhammed dahı Mahmûd oldur ol 8v
Cümle mahlûk içre maksûd oldur ol
- 171 Oldur ol halk içre Hakkıñ sevdügi
Dâyimâ Kur'ânda aņup ögdügi
- 172 Bu Süleymân nece medh êtsün anı
Çünkü meddâhıdur aņun ol Ganî
- 173 Ol ki meddâhı anun Allâh ola
Var kıyâs eyle ki ol ne şâh ola
- 174 Haşre dek ger denilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 175 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fasl

- 176 Ol gece kim togdı ol Hayrû'l-beşer
Anası anda neler gördi neler
- 177 Her ne kim görindiyise gözüne
Hem dahı vâki' olanı özüne
- 178 Ol rebû'l-evvel ayı nêcesi
On ikinci gece isneyn gêcesi

- 166 Âmir Nâhî Karîb ve hem Mücîb
Hâfız Vâiz Şekûr ve hem Rakîb
- 167 Hâdî Mehdî Muhtâr ve Halîl
Odur o ki sevdi yarattı Celîl
- 168 O Habîb o Hasîb ve o Nesîb
O Münîb o Tabîb ve o Hatîb
- 169 Odur o Tâhâ ve Yâsin ve Emîn
Odur o hem Rahmeten li'l-âlemîn
- 170 Hem Muhammed hem Mahmûd odur o
Bütün mahlûkat arasında murat odur o
- 171 Odur o halk içinde Hakk'ın sevdiği
Daima Kur'ânda anıp da övdüğü
- 172 Bu Süleyman nasıl övsün onu
Değil mi ki övücüsüdür onun o Ganî
- 173 Değil mi ki onu öven Allah'tır
Var kıyas et öyleyse o nasıl bir şahtır
- 174 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşir olur bu olmaz tamam
- 175 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fasıl

- 176 O gece doğduğunda Hayrû'l-beşer
Anası orada neler gördü neler
- 177 Görünen her ne varsa gözüne
Hem de başından ne geçtiyse
- 178 O rebiülevvel ayından biri
On ikinci gece pazartesi gecesi

- 179 Ne dedügin işid imdi ey hümâm
Togdugın bildürdi ol halka tamâm
- 180 Dêdi bir nûr çıkdı_evümnden nâgehân
Göklere dek nûr ile toldı cihân
- 181 Hem hevâ üzre döşendi bir döşek
Adı Sündüs döşeyen anı melek
- 182 Üç alem dahı dikildi üç yere
Her birisi eydeyim nêre nêre
- 183 Magrib ü maşrıkda ikisi anuñ
Biri tamında dikildi Ka'benüñ
- 184 Bildüm anlardan ki ol halkuñ yêgi
Kim yakîn oldı cihâna gelmegi
- 185 Çünki bu işler baña oldı yakîn
Ben evümde otururken yalnızın
- 186 Yarılup dîvâr çıkdı nâgehân
Üç bile hûrî baña oldı ayân
- 187 Çevre yanuma gelüp oturdılar
Mustafâyı birbirine muştılar
- 188 Êrdi hûrîler bölük bölük bugur
Yüzleri nûrından evüm toldı nûr
- 189 Dêdiler oğluñ gibi hiçbir ogul
Yaradılalı cihân gelmiş degül

Kasîde-i melîha

- 190 İşidün dahı acâyib kudreti
Kudret-i Hakdan tutuñ hem ibreti
- 191 Hak Teâlâ emr kıldı ol gece
Hep yaradılmış kılalar zîneti

- 179 Ey himmet eri şimdi ne dediğini dinle
Doğuşunu anlattı o halka her şeyiyle
- 180 Dedi bir nur çıktı evimden o an
Göklere dek nur ile doldu cihan
- 181 Hem havada döşendi bir döşek
Adı Sündüs onu döşeyen melek
- 182 Üç alem de dikildi üç yere
Her birini diyeyim nereye nereye
- 183 Batı ve doğuda ikisi onun
Biri tepesine dikildi Kâbe'nin
- 184 Halkın o seçkininin cihana gelmesi
Bunlardan anladım ki kesinleşti
- 185 Bu işler bana görünür olurken
Ben evimde yalnız başıma otururken
- 186 Duvar yarılıp ansızın çıktı
Üç huri beraber bana göründü
- 187 Yanı başıma gelip oturdular
Mustafa'yı birbirine muştuladılar
- 188 İndi huriler bölük bölük hemen sonra
Evim nur doldu yüzlerinin nuruyla
- 189 Dediler oğlun gibi hiçbir oğul
Yaratılalı cihan gelmiş değil

Güzel Kaside

- 190 Dinleyin bir de mucizevi kudreti
Hakk'ın kudretinden alın hem ibreti
- 191 Hak Teâlâ emir buyurdu o gece
Tüm yaratılmışlar bezensin diye

- 192 Dêdiler Rıdvâna hem tiz turmadur
Hoş bezen hûr u kusûr u cenneti
- 193 Kim bu gâce ol Habîb-i Hak gelür
Hem yagar halk üzre Hakkun rahmeti
- 194 Ehl-i cennet hûrî vü Rıdvân kamu 9v
Saçularla kılsun aña ragbeti
- 195 Tanrıdan Cibrîle emr oldı ki yap
Tamu kapusını götür heybeti
- 196 Hem vuhûş ile tuyûra kıl haber
Bu gâce gözden götürsin gafleti
- 197 Âmine Hâtûn çü vakt êrdi tamâm
Kim vücûda gele ol Hak vehbeti
- 198 Susadum su diledüm içmeklige
Vêrdiler bir kıf ki tolu şerbeti
- 199 Kardan ag idi vü hem sovug idi
Dahı şîrîndi şekerden lezzeti
- 200 Sonra gark oldı vücûdum nûr ile
Bürüdi beni o nûrun ismeti
- 201 Geldi bir ak kuş kanadıyla benüm
Arkamı sıgadı kuvvetle katı
- 202 Togdı ol sâatde ol şâh-ı rüsûl
Kim anuñla buldı âlem izzeti
- 203 Görmedi agrı vü kan su anası
Çekmedi bir zerre andan zahmeti
- 204 Yêr ü gök gulgule toldı ser-te-ser
Geldi ol nûr gètdi âlem zulmeti
- 205 Söze geldi vahş ü tayr ü taş ağaç
Sözleri cümle Muhammed midhati

- 192 Dediler Rıdvan'a da hemen tezelden
İyice beze cennetin huri ve köşklerini
- 193 Ki bu gece Hakk'ın o Habîb'i gelecek
Hem yağıcak halk üstüne Hak rahmeti
- 194 Huri ve Rıdvan bütün cennet ehli
Saçılarla göstere sin ona sevgisini
- 195 Tanrı'dan Cebrail'e buyuruldu kapat
Cehennem kapısını kaldır dehşeti
- 196 Hem vahşi hayvanlarla kuşlara haber sal
Bu gece gözden kaldırsınlar gafleti
- 197 Âmine Hatun'un erince doğum vakti
Dünyaya gelirken o Hak vergisi
- 198 Susadım su istedim içmek için
Verdiler şerbet dolu bir kadehi
- 199 Kardan ak ve hem soğuk idi
Şekerden daha tatlıydı lezzeti
- 200 Sonra vücudum nura gark oldu
Beni o nurun ismeti bürüdü
- 201 Geldi bir ak kuş kanatıyla benim
Sırtımı var kuvvetiyle sıvazladı
- 202 Doğdu o saatte o resuller şahı
Ki onunla buldu âlem itibarı
- 203 Görmedi ağrı kan ve su annesi
Çekmedi bir zerre ondan zahmeti
- 204 Yer gök her yer çığıltıyla doldu
Geldi o nur gitti âlem karanlığı
- 205 Hayvan kuş taş ağaç dile geldi
Sözleri hep Muhammed methi

- 206 Dédiler birbirine kim budur ol
Makdemi meymûn mübârek tal'ati
- 207 Budur ol sultân ki âlemde müdâm 10r
Günde beş gez urulısar nevbeti
- 208 Budur ol kim geliser Hakdan buña
Tâc-ı izzet birle Levlâk hil'ati
- 209 Budur ol kim buña kim olsa karîb
Bî-gümân ol Hakka bulur kurbeti
- 210 Budur ol kim bu Nebiyy-i Hak iken
Dahı olmamışdı Âdem hilkati
- 211 Budur ol kim enbiyâ Hakdan kamu
Dilediler kim olalar ümmeti
- 212 Budur ol dürr-i yetîm kim dünyede
Bulmadı hiç kimse buña kıymeti
- 213 Bunı seven bulısar anda yarın
Rahmeti vü rif'ati vü re'feti

Fasl

- 214 Çün kadem basdı cihâna ol Beşîr
Âlemün artdı beşâşet behceti
- 215 Mekke şehri nûr ile toldı kamu
Nûra gark oldı eri vü avreti
- 216 Âmine çün gördi bu heybetleri
Gètdi gendüden dükendi kuvveti
- 217 Çünki ol gendüzine geldi gèrü
Gördi gètmiş hûriler cem'iyyeti
- 218 Mustafâyı görmedi evinde hem
Anı hayrân kıldı oğlu hasreti

- 206 Dediler birbirine bu odur işte
Ayağı uğurlu yüzü saadetli
- 207 Budur o sultan ki âlemde hep
Günde beş kez vurulacak nöbeti
- 208 Budur o ki gelecek Hak'tan ona
İzzet tacıyla birlikte Levlâk hil'ati
- 209 Budur o ki ona kim yakın olursa
Kuşkusuz o Hakk'a bulur ülfeti
- 210 Budur o ki bu Hakk'ın nebisi iken
Henüz yaratılmamıştı Âdem sureti
- 211 Budur o ki bütün nebiler Hak'tan
Dilediler ki olsunlar onun ümmeti
- 212 Budur o yetim inci ki dünyada
Bulmadı hiç kimse onun ederini
- 213 Onu seven bulacak orada yarın
Rahmeti yüceliği ve esirgemeyi

Fasıl

- 214 Ayak basınca cihana o Beşîr
Arttı âlemin neşesi ve sevinci
- 215 Mekke şehri nur ile doldu hep
Nura gark oldu kadını erkeği
- 216 Âmine görünce bu görkemi
Geçti kendinden tükendi kuvveti
- 217 O tekrar kendine geldiğinde
Gördü gitmiş huriler cemiyeti
- 218 Mustafa'yı da göremeyince evinde
Şaşkına çevirdi onu oğul hasreti

- 219 Eyle sandı aldı gétđi hûrîler 10v
Anasınur dahı artđı hayreti
- 220 Nâgehân bakdı vü gördi Âmine
Ev bucagında o nîkû-sûreti
- 221 Şöyle Beytullâha karşı Mustafâ
Yüz yere urmış u kılmış secdeti
- 222 Secdede başı götürmiş barmagın
Söylenür hem Hakka bulmış vusleti
- 223 Kundagıyla sürmelemişler gözin
Göbegi kesilmiş olmuş sünneti
- 224 Tuzını saçmışlar u bir ak sofa
Tolamışlar ol vücûdı rahmeti
- 225 Diledi ala eline anası
Göre kim ne_oldı o sâhib-devleti
- 226 Saklañuz dèyü hevâdan bir nidâ
Geldi kim tutdı cihânı heybeti
- 227 Tanrı emr ètdi vèrildi hem aña
Enbiyânur cümle hûy u hasleti
- 228 Hem dènildi üç gün anı gizlenüz
Vèrmesün hiç âdem aña zahmeti
- 229 Bir bölük dahı kavim geldi vü tîz
Aluban gètdiler ol meh-sûreti
- 230 İlten ol demde getürdi hem gèrü
Bilmedi hiç kimse neydi hikmeti
- 231 Hürmetini bunu sanmañ siz hemîn
Bunca dahı yüz biñ ola hürmeti
- 232 Haşre dek ger dènilürse bu kelâm 11r
Nèçe haşr ola bu olmaya tamâm

- 219 Hurilerin alıp gittiğini sandı
Annesinin daha da arttı şaşkınlığı
- 220 Hemen baktı ve gördü Âmine
Evin bir köşesinde o sevimli bebeği
- 221 Beytullah'a karşı Mustafa şöyle ki
Yüzünü yere koymuş ve etmiş secdeyi
- 222 Secdede başı kaldırmış parmağını
Konuşur hem Hak'la bulmuş vuslatı
- 223 Kundakta sürmelemişler gözünü
Göbeği kesilmiş olmuş sünneti
- 224 Tuzunu saçmışlar ve bir ak yüne
Dolamışlar o varlığı rahmet olanı
- 225 Eline alıp görmek diledi anası
Ne oldu diye o devlet sahibi
- 226 Gizleyin diye havadan bir nida
Geldi ki tuttu cihanı heybeti
- 227 Tanrı buyurdu verildi hem ona
Nebilerin bütün huy ve hasleti
- 228 Hem denildi üç gün onu gizleyin
Vermesin hiç kimse ona zahmeti
- 229 Bir bölük kavim geldi ve hemen
Alıp gittiler o ay yüzlüyü
- 230 Götürenler hemen yine getirdi
Bilmedi hiç kimse neydi hikmeti
- 231 Hürmetini yalnız bu sanmayın siz
Bunun gibi daha yüz bin var hürmeti
- 232 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşır olur bu olmaz tamam

233 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fasl

- 234 Yèdi kat gök ehli cümle geldiler
Ahmedi görüp ziyâret kıldılar
- 235 Yèrde vü gökde ferîşteh kalmadı
Kim Muhammed yüzünü ol görmedi
- 236 Hem sekiz uçmak içinde hûr-ı în
Görmege geldi o şâhuñ manzarın
- 237 Her biri elinde bir nûrdan tabak
Kim yaratmış sun'ı birle anı Hak
- 238 İçleri tolu cevâhir anlaruñ
Başına saçuyiçün Peygamberüñ
- 239 Gelüben cümle saçu saçdı aña
Ay yüzün görüp bular kaldı taña
- 240 Saçu saçup çün ziyâret êtdiler
Hûrî vü Rıdvân melekler gêtdiler
- 241 Yaradılmışdan kime ki_oldı nasîb
Anlara dahı göründi ol Habîb
- 242 Hem bular dahı ziyâret kıldılar
Ol Resûl-i Hak bu durur bildiler
- 243 Çün cihâna geldi ol şâh-ı cihân
Zâhir oldı anda çok dürlü nişân
- 244 Ol gece hep putlar oldı ser-nigûn
Cânına Şeytânüñ uruldu düğün
- 245 Toldı küffârüñ içi vü taşı gam
Urdı her biri başına taşı hem

- 233 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fasıl

- 234 Yedi kat gök ehli hep geldiler
Ahmed'i görüp ziyaret ettiler
- 235 Yerde ve gökte Muhammed'in yüzünü
Görmemiş bir tek melek kalmadı
- 236 Sekiz cennet içinde ahu gözlü huriler de
Geldiler o şahın yüzünü görmeye
- 237 Her biri elinde bir nurdan tabak
Ki yaratmış Sâni' adıyla onu Hak
- 238 İçleri dolu mücevher onların
Başına saçı için Peygamber'in
- 239 Gelip hepsi ona saçı saçtı
Ay yüzünü görüp bunlar şaşakaldı
- 240 Saçı saçıp ziyâret ettikten sonra
Huri Rıdvân ve melekler gittiler
- 241 Yaratılmıştan kime oldu nasip
Onlara da göründü o Habîb
- 242 Hem bunlar da ziyaret ettiler
Hakk'ın o resulü budur bildiler
- 243 Gelince o cihan şahı cihana
Çıktı pek çok belirti orada
- 244 O gece putlar hep baş aşağı geldi
Şeytan'ın canına düğüm vuruldu
- 245 Doldu kafirlerin içi ve dışı gam
Vurdu her biri başına taş hem

- 246 Hem kilîsâlar dahı yıkıldı çok
Kaldı altında keşişler oldu yok
- 247 Tâk-ı Kistrâ eyle çatladı katı
Ki_işidenün gétدی akl u tâkatı
- 248 Sâve bahri yere geçdi ser-te-ser
Kimse anda bulmadı sudan eser
- 249 Ol Mecûsîler odı kim var idi
Nêçe yıllar idi kim yanar idi
- 250 Ana taparlar idi ol kavm-i şûm
Hiç olup ol od söyündi sanki mûm
- 251 Buncılayın dahı nêçe dürlü var
Anları ger dërsevüz gey söz uzar
- 252 Bildi âlem halkı togdı Mustafâ
Cümle âlem toldı nûr ile safâ
- 253 Ulalu başladı ol sâhib-kemâl
Ay u gün buldı cemâlinden cemâl
- 254 Çünkü ol şâh êrdi on dört yaşına
Kamu halk and içer oldu başına
- 255 Ulu kiçi hep kamu ehl-i Arab
Cümle andan buldılar ilm ü edeb
- 256 Görmediler aña benzer âdemi
Hulk ile tutdı cemî'-i âlemi
- 257 Mu'cizâtı zâhir olu başladı
Cümle-i dillerde söylendi adı
- 258 Mevlidinden çün biraz kılduk beyân
Mu'cizâtından dahı işit e cân
- 259 Haşre dek ger dênilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm

- 246 Hem kiliseler dahi yıkıldı çok
Kaldı altında keşişler oldu yok
- 247 Kısra'nın kubbesi öyle çatladı ki
İşitenlerin gitti aklı ve takati
- 248 Save gölü baştan başa geçti yere
Sudan eser bulmadı orada kimse
- 249 O Mecusiler ateşi ki hep vardı
Nice yıllar var ki hep yanardı
- 250 O uğursuz kavim ona tapardı
O ateş yok olup mum gibi söndü
- 251 Bunun gibi daha çok türlü şey var
Onları eğer dersek söz epey uzar
- 252 Bildi âlem halkı doğdu Mustafa
Cümle âlem doldu nur ile safa
- 253 O kemal sahibi büyümeye başladı
Ay ve güneş güzelliğinden güzellik buldu
- 254 O şah on dört yaşına basınca
Bütün halk ant içti oldu başına
- 255 Büyük küçük hep bütün Arap milleti
Herkes ondan buldular ilmi ve edebi
- 256 Görmediler ona benzer birini
Ahlakıyla tuttu bütün âlemi
- 257 Mucizeleri belirmeye başladı
Bütün dillerde söylendi adı
- 258 Madem bahsettik biraz mevlidinden
Ey can dinle şimdi mucizelerinden
- 259 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşır olur bu olmaz tamam

260 Ger dilersiz bulasız oddan necât
İşk ile derd ile eydün es-salât

Fî medhi'n-nebiyyi aleyhi's-selâm

261 Tutdı cihânı ser-te-ser envâr-ı Mustafâ
Çün kim belürdi dünyede âsâr-ı Mustafâ

262 Urıldı cânda nevbet-i şer'-i Muhammedî
Toldı cenân cinânına ezhâr-ı Mustafâ

263 Tevhîd servi ravza-i îmânda bitdi hoş
Akıdı çü ayn-ı hikmet-i esrâr-ı Mustafâ

264 Hak gülşeninde ötdi gèrü vahy bülbülü
Rahmet güliyle toldı bu gülzâr-ı Mustafâ

265 Oldı meşâm-ı akl u dil ü cân muattar uş
Açıldı çünki nâfe-i güftâr-ı Mustafâ

266 Kalmadı kadr u kıymeti dürr ü cevâhirün
Dürler çü saçdı lutf-ı dürer-bâr-ı Mustafâ

267 Bâzâr-ı küfr ü kibr ü dalâlet harâb olup
Hem hoş bezendi şer' ile bâzâr-ı Mustafâ

268 Dînün çerâğı yandı vü yandı kamu oda
Küffâr-ı ehl-i şirk ü hep agyâr-ı Mustafâ

269 Gerçi ki yok durur bu Süleymânda hoş amel 12v
Lîkin anuñ ümîdi dahı vâr-ı Mustafâ

270 Sen Mustafâyı cân ile tekrâr eyle kim
Nûr arturur gönüllere tekrâr-ı Mustafâ

Fî beyâni mu'cizâti'n-nebiyyi sallallâhu aleyhi ve sellem

271 Bu gönül deryâsı gèrü kıldı cûş
Cevheri cûş ile taşra saldı uş

260 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) methi

- 261 Belirince işaretleri dünyada Mustafa'nın
Tuttu cihanı baştan başa nuru Mustafa'nın
- 262 Vuruldu canda Muhammedî sünnet nöbeti
Doldu gönül bahçelerine çiçekleri Mustafa'nın
- 263 Tevhid servisi iman bahçesinde ne güzel boy verdi
Akınca sırlarının hikmet pınarı Mustafa'nın
- 264 Hak bahçesinde öttü yine vahiy bülbülü
Rahmet gülüyle doldu bahçesi Mustafa'nın
- 265 Akıl gönül ve canın burnu ıtırda doldu şimdi
Açılınca sözlerinin misk kesesi Mustafa'nın
- 266 Kalmadı kadir ve kıymeti inciyle mücevherin
İnciler saçınca inci yağdıran lütfu Mustafa'nın
- 267 Küfür kibir ve sapkınlık pazarı harap olup
Hem hoş bezendi sünnetiyle pazarı Mustafa'nın
- 268 Dinin چراغی yandı ve yandı hepsi ateşte
Şirk ehli kâfirler ve tüm hasmı Mustafa'nın
- 269 Gerçi bu Süleyman'da hoş amel yoktur
Ama onun ümidi de sevgisidir Mustafa'nın
- 270 Sen Mustafa'yı canıgönülde tekrar et ki
Nur artırır gönüllerde tekrarı Mustafa'nın

Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) mucizeleri

- 271 Bu gönül deryası yine coştı
Taşarak incileri açığa vurdu

- 272 Çün nesîm-ı ışk êrdi urdı mevc
Ol meânî dürri çıkdı fevc fevc
- 273 Ger buña gönül göziyle bakasın
Cân kulagina bu dürri takasın
- 274 Ya'nî dürr-i mu'cizât-ı Mustafâ
Kim vêrür cân u dile sıdk u safâ
- 275 Eydeyim ger ışk ile dinler isen
Işk ile dinleyesin gey er isen
- 276 Mu'cizâtın dinlenüz şevk ile hoş
Tâ ki akl u cân kıla cûş u hurûş
- 277 Gerçi cümle nûr idi ol pâk zât
İlle her uzvında vardı mu'cizât
- 278 Hak anı ayruk nebîye vërmedi
Hiçbiri ol êrdüğine êrmedi
- 279 Evvelâ ol kim mübârek cisminün
Gölgesi düşmezdi yere resminün
- 280 Nûr idi başdan ayaga gevdesi
Bu ayândur nûruñ olmaz gölgesi
- 281 Gölge zulmetden düşer hod her yere 13r
Nûrdan gölgeyi göz kanda göre
- 282 Şeksüz ol hod bir musavver nûr idi
Anı görmezdi şular kim kûr idi
- 283 Hem mübârek başı üzre her zemân
Bir pâre bulut olurdı sâyebân
- 284 Her yere varsa bile varurdı ol
Başı üzre her zemân tururdı ol
- 285 Anı kullukçı komışdı aña Hak
Ahmedi Hak nece saklar yahşı bak

- 272 Aşk rüzgârı esince dalgalandı
O mana incileri öbek öbek çıktı
- 273 Eğer buna gönül gözüyle bakarsan
Can kulağına bu inciye takasın
- 274 Yani Mustafa'nın can ve gönle
İhlas ve saadet veren incisini
- 275 Söyleyeyim eğer aşk ile dinlersen
Aşk ile dinleyesin doğru kimseysen
- 276 Mucizelerini şevk ile dinleyin iyice
Akıl ve gönül coşup kabarsın böylece
- 277 Gerçi o mübarek zat hepten nurdu
Mutlaka her uzvunda mucizeler vardı
- 278 Hak onu başka nebiye vermedi
Hiçbiri onun erdiğine ermedi
- 279 İlki şu ki mübarek bedeninin
Gölgesi düşmezdi yere şeklinin
- 280 Nurdu baştan ayağa gövdesi
Bu bellidir nurun olmaz gölgesi
- 281 Hem gölge yere karanlıktan düşer
Göz nurdan gölgeyi nerede görebilir
- 282 O bizzat tecessüm etmiş bir nurdu
Onu görmeyen kimse kuşkusuz kördü
- 283 Hem mübarek başı üstünde her zaman
Bir parça bulut olurdu sayeban
- 284 Her nereye gitse birlikte giderdi o
Başı üstünde daima beklerdi o
- 285 Onu kullukçu bırakmıştı ona Hak
Ahmed'i Hak nasıl korur iyi bak

- 286 Ol mübârek gözlerinde mu'cize
Necedür anı dahı_eydelüm size
- 287 Nêce kim öñünde görürdi ayân
Eyle ardında görürdi ol hemân
- 288 İşidün hem ol mübârek burnınun
Mu'cize necedür anda hem görün
- 289 Vahy içün indükde Cibrîl-i Emîn
Gökden ayrılduğı sâatde hemîn
- 290 Cebraîlün kokusın alurdi ol
Vahy içün indüğini bilürdi ol
- 291 Bil mübârek sem'inün dahı nedür
İşid anda mu'cize hem necedür
- 292 Hoş işidürdi ırakdan şöyle kim
İşidür idi yakından ol Hakîm
- 293 Uyanug iken nêce işitse ol
Eyle işidürdi uyurken Resûl
- 294 Depredicek tutagın ol mâhveş 13v
Deprenürdi gökde hem kurs-ı güneş
- 295 İncü dişleri şuâından gece
İgne düşse bulunurdi ey h^wâce
- 296 Dilinün bu kim kelere sordı ol
Dêdi ben kimem dêdi sensin Resûl
- 297 Yüzi nûrından karanu geceler
Yolda yürürdi yigitler kocalar
- 298 Hem nübüvvet mühr anuñ zahrındadı
Halkı ol mühr ile Hakka ündedi
- 299 Tokınıcak saçına bâd-ı sabâ
Müşk ü anberden tolar idi hevâ

- 286 Ol mübarek gözlerinde mucize
Nasıldır onu da söyleyeyim size
- 287 Önünde olanı nasıl iyi görüyorsa
Öyle görürdü ardında olanı da
- 288 Dinleyin hem o mübarek burnunun
Mucizesi nasıldır bunu da görün
- 289 Cibrîl-i Emîn vahiy için indiğinde
Gökden ayrıldığı hemen o saatte
- 290 Cebrail'in kokusunu alırdı o
Vahiy için indiğini anlardı o
- 291 Bil mübarek kulağının da nedir
Dinle onda mucize hem nicedir
- 292 İyi işitirdi uzaktan öyle ki
O Hakîm yakından işitir gibi
- 293 O uyanıkken nasıl işitirse
Öyle işitirdi Resul uyurken de
- 294 Kıpırdatacak olsa o ay yüzlü dudağını
Gökte güneş yuvarlağı da kıpırdadı
- 295 Gece inci dişlerinin ısıltısıyla
Ey efendi bulunurdu iğne düşecek olsa
- 296 Dilinin ise şuydu ki kelere sordu o
Dedi ben kimim dedi sen resulsün
- 297 Yüzünün nurundan karanlık geceler
Yolda yürürdü yiğitler kocalar
- 298 Hem nübüvvet mührü onun sırtındaydı
Halkı o mühür ile Hakk'a çağırırdı
- 299 Sabâ rüzgârı dokununca saçına
Misk ve amberle dolardı hava

- 300 Derlese güller olurdu her deri
Hoş dèrerlerdi derinden gülleri
- 301 Düşmene eliyle saçdı toprağı
Kûr oldu cümle ol kâfir yağı
- 302 On iki biñ kâfir oldu münhezim
Kimi kûr oldu kimisi mün'adım
- 303 Çün işâret kıldı ol mahbûb-ı Hak
Barmagıyla gökde ay oldu dü şak
- 304 Dırnağı olurdu hem dürr-i semîn
Cem' ederdi anı ümmü'l-mü'minîn
- 305 Çün Hırâ tagına basdı ol kadem
Tag deprendi kadem basduğı dem
- 306 Dèdi ol taga ki èy tag sâkin ol
Tutdı emrini vü sâkin oldu ol
- 307 Beşigin ügridi gökden indi ay 14r
Gözleriyle gördiler yohsul u bay
- 308 Barmagından çeşmeler akıtdı hem
İçdi andan cümle-i hayl ü haşem
- 309 Agulu bişmiş kuzı_aña söyledi
Yème benden yâ Resûlallâh dèdi
- 310 Aguluyam baña agu katdılar
Ol münâfıklar saña mekr ètdiler
- 311 Dikdi hurmâyı hem ol şâh-ı cihân
Dikdüğü sâat yemiş vèrdi hemân
- 312 Söyledi avcında taşa geldi taş
Taş degülseñ ıška gel sen dahı taş
- 313 Hem agaçlar kıldılar aña sücûd
Oldılar haklıgına cümle şühûd

- 300 Terlese güller olurdu her teri
Hoş dererlerdi terinden gülleri
- 301 Düşmana eliyle saçtı toprağı
Kör oldu bütün o kafir yağı
- 302 On iki bin kâfir hezimete uğradı
Kimi kör oldu kimisi yok oldu
- 303 İşaret edince Hakk'ın o mahbubu
Parmağıyla gökte ay iki parça oldu
- 304 Tırnağı da değerli bir inci di
Toplardı onu müminlerin annesi
- 305 Hira dağına ayak bastığında
Dağ sarsıldı ayak bastığı anda
- 306 Dedi o dağa ey dağ sabit dur
Tuttu emrini ve sabit durdu o
- 307 Ay indi gökten beşiğini salladı
Zengin yoksul gözleriyle gördü
- 308 Parmağından akıttı hem çeşmeler
İçti ondan bütün askerler ve maiyetindekiler
- 309 Zehirli pişmiş kuzu onunla konuştu
Dedi ki yeme benden ey Allah'ın resulü
- 310 Zehirliyim bana zehir kattılar
O münafıklar sana düzen kurdular
- 311 Dikti hurmayı hem o cihan şahı
Diktiği saat hemen yemiş verdi
- 312 Konuştu avucunda dile geldi taş
Taş değilsen aşka gel sen de taş
- 313 Hem ağaçlar ona secde ettiler
Hak peygamber olduğuna hepsi şahit oldular

- 314 Çün şikâyet kıldı issinden deve
Mustafâdan oldu derdine devâ
- 315 Nêçe gözsüzleri gözlü kıldı ol
Nêçe sözsüzleri sözlü kıldı ol
- 316 Kurd u kuş taş ağaç aña söyledi
Hak resûlsin yâ Nebiyyallâh dedi
- 317 Mu'cizâtına anuñ yok hîç had
Hadd ü addin bilmez anuñ hîç ahad
- 318 Mu'cizâtından dedük birkaç kelâm
Diñle mi'râcın dahı sen ey hümâm
- 319 Ol Muhammed mu'cizâtı hakkıçün
Cümlemize rahmet ét yarınkı gün
- 320 Haşre dek ger dênilürse bu kelâm 14v
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 321 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî mi'râci Mustafâ aleyhi's-selâm

- 322 Akl tâvûsı_açdı gèrü perr ü bâl
Tâ ki cevlân ile göstere cemâl
- 323 Fikr sahrâsı içine girdi uş
Cân semenzârında cilve urdı hoş
- 324 Urdı ma'nâ perrini birbirine
Tâ ki nakş u reng-i fikret görine
- 325 Taldı dil bahrine hem gavnâsvâr
Buldı anda nêçe dürr-i şâhvâr
- 326 Aldı ışk bâzârına geldi anı
Aña âşık müşterî gelsün kanı

- 314 Şikâyetçi olunca sahibinden deve
Mustafa'dan oldu derdine deva
- 315 Nice görmeyeni gördürdü o
Nice dilsizi konuşturdu o
- 316 Kurt kuş taş ağaç onunla konuştu
Hak resulüsün ey Allah'ın nebisi dedi
- 317 Mucizelerine onun yok sınır hiç
Sayısını bilmez onun kimse hiç
- 318 Mucizelerinden dedik birkaç kelamı
Dinle miracını da sen ey himmet eri
- 319 O Muhammed mucizeleri hakkı için
Hepimize rahmet et yarınki gün
- 320 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşır olur bu olmaz tamam
- 321 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Mustafa'nın (Allah'ın selamı üzerine olsun) miracı

- 322 Akıl tavusu açtı yine kanadını
Salınıp göstermek için cemalini
- 323 Girdi şimdi fikir ovasının içine
Can bahçesinde salındı cilveyle
- 324 Vurdu mana kanatlarını birbirine
Hayalin renk ve nakışı görünsün diye
- 325 Daldı gönül denizine hem dalgıç gibi
Buldu orada nice nice kıymetli inci
- 326 Aldı onu aşk pazarına geldi
Ona âşık müşteri gelsin hani

- 327 İmdi ol dür dürclerini açalum
Size mi'râc dürlerinden saçalum
- 328 Cân kulagın ger tutar iseñ baña
Mustafâ mi'râcını eydem saña
- 329 İşid imdi Mustafâ mi'râcını
Nêce urundı saâdet tâcını
- 330 Göklere hem nêce seyrân kıldı ol
Hak Teâlâ hazretine buldı yol
- 331 Hem aña Allâh nêce lutf eyledi
Yâ nêce rahmet h^wânıyla toyladı
- 332 Ol saâdetler kim anda buldı ol
Dünyede hiçbir gişi bulmuş degül 15r
- 333 Anda ol gördüğün âdem görmedi
Kimse hem ol êrdüğüne êrmedi
- 334 Görüp işidüp dëdüginden è cân
Ba'zısın uş size kılalum beyân
- 335 Bir gëce isneyn gëcesinde Resûl
Ümmehânî evine kıldı nüzûl
- 336 Andayiken nâgehân ol yüzi ak
Cebrail cennetden êrgürdi Burâk
- 337 Tur berü gel yâ Muhammed tiz dëdi
Kim seni Hak hazretine ündedi
- 338 Turdı fi'l-hâl Mustafâ-yı mâh-rû
Cebrail katına vardı ilerü
- 339 Cebrail tutdı Burâk bindi aña
Hoş yöneldi yüridi Hakdan yaña
- 340 Aldı gëtdi Mustafâyı Cebrail
Öğüne düşdi aña oldu delîl

- 327 Şimdi o inci kutusunu açalım
Size miraç incilerinden saçalım
- 328 Can kulağını eğer tutarsan bana
Mustafa miracını diyeyim sana
- 329 Dinle şimdi Mustafa miracını
Nasıl takındı o saadet tacını
- 330 Göklere hem nasıl seyrana çıktı
Hak Teâlâ katına yol buldu
- 331 Hem ona Allah neler bağışladı
Ya nasıl rahmet sofrasıyla ağırladı
- 332 Onun orada bulduğu saadetleri
Dünyada bulmuş değil hiçbir kişi
- 333 Orada gördüklerini kimse görmedi
Kimse hem onun erdiğine ermedi
- 334 Görüp işitip söylediklerinden ey can
Bazısını anlatayım size şimdi
- 335 Resul bir pazartesi gecesinde
Konuk oldu Ümmü Hânî evine
- 336 Oradayken o anda o yüzü ak
Cebrail cennetten getirdi Burak
- 337 Kalk beri gel ey Muhammed hemen dedi
Ki seni Hak huzuruna davet etti
- 338 Kalktı hemen ay yüzlü Mustafa
Yürüdü ileri Cebrail'in yanına
- 339 Cebrail tuttu Burak'ı bindi ona
Güzelce yönelip yürüdü Hak'tan yana
- 340 Aldı gitti Cebrail Mustafa'yı
Düştü önüne ona kılavuz oldu

- 341 Yolda çok dürlü acâyib gördi hem
Geldi Kudse érdi vü urdı kadem
- 342 Enbiyâ ervâhı hâzır geldiler
Mustafâya cümle ikrâm kıldılar
- 343 Enbiyâ ervâhına érdi nidâ
Kim kılalar Mustafâya iktidâ
- 344 Anda Ahmed bunlara oldı imâm
Enbiyâ rûhı aña uydı tamâm
- 345 İki rek'at kıldı Aksâda namâz
Eyle emr étmiş idi ol Bî-niyâz
- 346 Çün namâzı kıluban döndi Resûl
Geldi Sahre üzre kıldı hoş hulûl
- 347 Gördiler nûrdan örilmiş nerdübân
Nerdübândan oldılar göge revân
- 348 Érdi evvelki göge bunlar tamâm
Kapu açıldı vü girdi ol Hümâm
- 349 Ol gök ehli cümle karşı geldiler
Mustafâya haylî ikrâm kıldılar
- 350 Merhaben bik yâ Muhammed dèdiler
Ëy şefâat issi Ahmed dèdiler
- 351 Her göge kim érdi ol Hayrû'l-enâm
Ol gök ehli kıldılar i'zâz-ı tâm
- 352 Her biri kutluladı mi'râcını
Dèdi urunduñ saâdet tâcını
- 353 Her ne deñlü kim melekler var idi
Kutlu olsun bu kerâmetler dèdi
- 354 Bu kerâmetler ki Hak vèrdi saña
Vèrmedi hiç kimseye öñden soña

15v

- 341 Yolda hem pek çok harikalar gördü
Geldi Kudüs'e vardı girdi içeri
- 342 Nebilerin ruhları karşılamaya geldiler
Mustafa'ya hepsi hürmet ettiler
- 343 Peygamberlerin ruhlarına erişti nida
Namazda uysunlar diye Mustafa'ya
- 344 Orada Ahmed oldu imam bunlara
Bütün peygamber ruhları uydu ona
- 345 İki rekât kıldı Aksâ'da namaz
Öyle buyurmuştu o Bîniyâz
- 346 Resul namazı kıldıktan sonra döndü
Geldi Sahre taşının tam üstüne vardı
- 347 Nurdan örülmüş merdiven gördüler
Merdivenden göğe yükseldiler
- 348 Bunlar nihayet ilk göğe erdi
Kapı açıldı ve o Hümâm girdi
- 349 O gök ehlinin hepsi karşıladılar
Mustafa'ya hayli hürmet ettiler
- 350 Merhaba sana ey Muhammed dediler
Ey şefaât sahibi Ahmed dediler
- 351 O Hayrû'l-enâm hangi göğe erdiyse
O gök ehli ona büyük hürmet ettiler
- 352 Her biri kutladı miracını
Dediler takındın saadet tacını
- 353 Her ne kadar melek varsa hepsi
Kutlu olsun bu kerametler dedi
- 354 Hak sana verdiği bu kerametleri
Şimdiye değin hiç kimseye vermedi

- 355 Gördi gök ehli ibâdetde kamu
Her biri bir dürlü tâatde kamu
- 356 Kim kıyâm içre kimi kılmış rükû'
Kimi Hakka secde kılmış bâ-huzû'
- 357 Kim tahıyyâtda oturmışdı müdâm
Ol idi tâatleri her subh u şâm
- 358 Kimi takdîs ü kimi temcîd okur
Kimi tehlîl ü kimi tahmîd okur 16r
- 359 Kimisini ışk-ı Hak almış durur
Vâlih ü hayrân u mest kalmış durur
- 360 Her birinün yetdügince tâkati
Haşr olunca işbulardur tâati
- 361 Anların her tâatin ol Bî-niyâz
Cem' edüp bir yere ad urdı namâz
- 362 Mustafâya vèrdi dèdi ol Ganî
Ümmetüne armagan ilet bunı
- 363 Her kaçan kim bu namâzı kılalar
Cümle gök ehli sevâbın bulalar
- 364 Gör Resûle Hak ne ikrâm eyledi
Ki_ümmetine böyle in'âm eyledi
- 365 Her göge kim vardı hem ol bahtiyâr
Ümmetün dile dèdiler zînhâr
- 366 Her ne hâcet dılesen makbûldür
Cümle maksûduñ senün mahsûldür
- 367 Göklerin her kankısına ki_èrdi ol
Her birinde çok acâyib gördi ol
- 368 Arş u Kürsîyi görüben ol h*âce
Geçdi yetmiş biñ hicâbı ol gece

- 355 Gördü gök ehli ibadette hep
Her biri bir türlü ibadette hep
- 356 Kimi kıyamda kimi rükûya varmış
Kimi Hakk'a huşu ile secde etmiş
- 357 Kimi hep tahiyat duasına oturmuştu
İbadetleri sabah akşam buydu
- 358 Kimi takdîs kimi temcîd okur
Kimi tehlîl kimi tahmîd okur
- 359 Kimisini Hak aşkı almıştır
Divane ve hayran ve esrik kalmıştır
- 360 Her birinin yettiğince takati
Haşre dek işte bunlardır ibadeti
- 361 Onların her ibadetini o Bîniyâz
Toplayıp bir yere adını verdi namâz
- 362 Mustafa'ya verdi dedi o Ganî
Ümmetine armağan ilet bunu
- 363 Her ne zaman kıarlarsa bu namazı
Bulacaklar cümle gök ehlinin sevabını
- 364 Gör Resul'e Hak ne ikram etti
Ki ümmetine böyle ihsan etti
- 365 Hem o bahtiyar hangi göğe vardıysa
Ümmetini dile dediler sakın unutma
- 366 Her ne dilek dilersen kabul edilir
Senin her muradın yerine getirilir
- 367 Göklerin hangi birisine vardıysa o
Her birinde çok harikalar gördü o
- 368 Arş ve Kürsî'yi görüp o efendi
O gece yetmiş bin perdeyi geçti

- 369 Bunların içre dahı her ne ki var
Anda gördi bunda dèdi âşikâr
- 370 Çünkü kamusun görüp geçdi öte
Vardı erişdi ol ulu hazrete
- 371 Hak Teâlâ hazretine êrdi ol
Hak ne kim gösterdiyise gördi ol 16v
- 372 Bî-hurûf u lafz u savt ol pâdişâh
Mustafâya söyledi bî-iştibâh
- 373 Hakkı gördi Mustafâ bî-keyf ü kem
Hak durur bu sözleri ben kim dèrem
- 374 Anda ol gördüğine hiç akl u fehm
Êrmedi êrmeyiserdür cümle hem
- 375 Bârî her maksûdını bulup tamâm
Menziline döndi gèrü ol Hümâm
- 376 Ol gece ne devlete êrdüğünü
Ne işidüp yâ neler gördüğünü
- 377 Her ne vâki' oldıyise ser-te-ser
Cümlesin ashâbına vèrdi haber
- 378 Bunlar işitdi vü buldı hoş ferah
Hem safâlar arttı eksildi terah
- 379 Hakka çok şükr ü habîbine selâm
Kasr êdüp mi'râcı uş kılduk tamâm
- 380 Çünkü mi'râcını kılduk ihtisâr
Ba'zı evsâfın dahı işit e yâr
- 381 Haşre dek ger dènilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 382 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

- 369 Bunların içinde daha her ne varsa
Orada gördü burada anlattı açıkça
- 370 Hepsini görüp geçince öteye
Vardı erişti o ulu huzura
- 371 Hak Teâlâ'nın katına vardı o
Hak ne gösterdiyse gördü o
- 372 O padişah harfsiz lafızsız sessiz
Mustafa ile konuştu emsalsiz
- 373 Mustafa Hakk'ı nitelik ve niceliksiz gördü
Benim dediğim bu sözler hakikattir
- 374 Onun orada gördüklerine hiçbir akıl
Ermedi ermeyecektir de hiçbir hayal
- 375 Her muradını bulup bir kerede
Menziline döndü o Hümâm yine
- 376 O gece ne devlete erdiğini
Ne işitip veya neler gördüğünü
- 377 Her ne olduysa baştan sona
Hepsini bildirdi ashabına
- 378 Bunlar dinledi ve hoş ferahlığa erdiler
Hem safalar arttı eksildi kederler
- 379 Hakk'a çok şükür ve Habîb'ine selâm
Kısa kesip miracı işte ettik tamam
- 380 Değil mi ki kısalttık miracını
Ey yâr dinle diğer vasıflarını
- 381 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşir olur bu olmaz tamam
- 382 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fî hicreti'n-nebiyyi salla'lâhu aleyhi ve selem 17r

- 383 Dahı bundan sonra ol Hayrû'l-beşer
Mekkedden Hak emrile kıldı sefer
384 Mekkedden hicret kılup gètdi Resûl
Ol Medîne şehrine yètdi Resûl
385 Her neyi kim kullara Hak kıldı farz
Hem salâtdan gayrı anda oldı farz
386 Emr-i Hakkı halka bildürdi tamâm
Dîn-i İslâm buldı eksüksüz nizâm
387 Anda turdı anı édindi makâm
Anda oldı âhir-i ömri tamâm
388 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî ba'zı evsâfi Mustafâ

- 389 Oldı fikret rahşına uş dil süvâr
Buldı her yèrdeki ma'nâda su var
390 Çünkü açıldı meânî pususu
Geldi erişdi bölük bölük süsi
391 Hem hisâr-ı dil açılup çıkdı hûş
Asker-i evsâf-ı Ahmed érdi uş
392 İşid imdi nêce vèrmiş ol Celîl
Mustafâya hulk-ı evsâf-ı cemîl
393 Hulkı anuñ cümle Kur'ân hulkıdur
Aña ol hulkuñ kamusı hulkîdür
394 Hem dahı Kur'ânda anđı ol Kerîm
Dèdi kim sensin alâ hulukin azîm

17v

Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) hicreti

- 383 Ve bundan sonra o Hayrü'l-beşer
Mekke'den Hak emriyle etti sefer
- 384 Mekke'den hicret edip gitti Resul
O Medine şehrine vardı Resul
- 385 Hak her neyi kullarına kıldıysa farz
Hem namazdan gayrı orada oldu farz
- 386 Hakk'ın buyruğunu halka bildirdi tamam
İslâm dini buldu mükemmel nizam
- 387 Orada kaldı Medine'yi makam edindi
Ömrünün kalanı orada nihayete erdi
- 388 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Mustafa'nın kimi güzel vasıfları

- 389 Gönül bindi işte fikir atına
Buldu her yerde ne mana varsa
- 390 Açılınca manalar pususu
Geldi yetiştirdi bölük bölük ordu
- 391 Hem gönül hisarı açılıp akıl çıktı
Ahmed'in güzel ahlak askeri girdi
- 392 Nasıl vermiş o Celîl dinle şimdi
Mustafa'ya doğuştan güzel vasıflarını
- 393 Ahlakı onun cümle Kur'ân ahlakıdır
Ona o ahlakın hepsi yaratılıştandır
- 394 Hem de Kur'ân'da andı o Kerîm
Dedi ki sen yüce bir ahlak üzeresin

Kemâ kâlellâhu tebâreke ve teâlâ inneke le alâ hulukin
azîm

- 395 Hulk idi dâyim işi bu halk ile
Halkı hod kul kılmış idi hulk ile
- 396 Muzhir-i Hak mazher-i envâr idi
Cümle lutf-ı Hak özünde var idi
- 397 Bahr-i ilm ü hilm ü kân-ı cûd idi
Her saâdet anda hem mevcûd idi
- 398 Tal'atı meymûn idi vü meh-cebîn
Hirmen-i hüsninde Yûsuf hûşe-çîn
- 399 Gêce gündüz âdeti tâât idi
Anuñ içün seyyid-i sâdât idi
- 400 Hil'atı Hakdan anuñ Levlâk idi
Gıll u gışdan kalbi gâyet pâk idi
- 401 Gayr-ı Hak kalbine kılmaz idi yol
Şöyle kim Hak ıskile tolmuşdı ol
- 402 Gerçi kim iki cihâna şâh idi
İlle miskînler ile hem-râh idi
- 403 Dâyimâ el-fakru fahrîdi sözi
Kibr ü isyândan müberrâdı özi
- 404 Gönli alçag idi vü kadri celîl
Sözleri şîrîn cemâli gey cemîl
- 405 Hiç riyâsuz her işi ihlâs idi
Anuñ içün Hak katında hâs idi
- 406 Bir nefes nefes ârzûsına uymadı
Gaflet uyhusına talup uymadı
- 407 Hüküm içinde hayfa meyli yog idi
Lutfı gibi adli hadsüz çoğ idi

18r

Yüce Allah şöyle buyurdu: Sen elbette yüce bir ahlak
üzeresin

- 395 Güzel ahlaktı daima işi bu halk ile
Halkı kendine kul etmişti ahlak ile
- 396 Hakk'ı gösteren nurlar aynasıydı
Hakk'ın bütün lütfu özünde vardı
- 397 İlim ve hîlim denizi cömertlik madeni
Her saadet onda hem mevcuttu
- 398 Yüzü mübarekti ve hem de ay yüzlüydü
Güzellik harmanında Yusuf ancak başak toplardı
- 399 Gece gündüz âdeti ibadetti
Onun için seyyitler seyyidiydi
- 400 Hil'atı Hak'tan onun Levlâk'tı
Kalbi çer çöpten gayet arıydı
- 401 Öyle dolmuştu ki Hak aşkı ile
Hak'tan başka yol bulmazdı kalbine
- 402 Gerçi iki cihanda da şahtı
Ama yoksullarla da yoldaştı
- 403 Daima fakirlik övüncümdür idi sözü
Kibir ve isyândan uzaktı özü
- 404 Gönlü alçak ve kadri yüceydi
Sözleri tatlı yüzü pek güzeldi
- 405 Hiç riyasız her işi ihlastı
Onun için Hak katında hastı
- 406 Bir nefes nefis arzusuna uymadı
Gaflet uykusuna dalıp uyumadı
- 407 Saltanatta zulme meyli yoktu
Lütfu gibi adaleti de çoktu

- 408 Halk-ı âlemden ol iken müctebâ
Meskenetden ol gèyer idi abâ
- 409 Hem tevâzu'la kanâatdi işi
Arpadandı etmegi vü hem aşı
- 410 Hilm ile her sözi halka dèr idi
Yèrmez idi her taâmı yèr idi
- 411 Tanrınınu adını zâkirdi müdâm
Her ne Hakdan gelse şâkirdi müdâm
- 412 Cânını hırs odına yakmadı ol
Hak harâm kıldugına bakmadı ol
- 413 Dünyeyi terk eyleyüp mel'ûn dèdi
Her ki sevse dünyeyi magbûn dèdi
- 414 Ömri içre hiç yalan söylemedi
Söylemege dahı kasd eylemedi
- 415 Fi'l ü söz ile gişi incitmedi
Hak buyurmadugı işi ètmedi
- 416 Her kemâlât ile kâmil şâh idi
Anuñ içün ol Habîbullâh idi

Fasl

- 417 Èy aña ümmetlige da'vâ kılan
Dâyimâ da'vâ-yı bî-ma'nâ kılan
- 418 Aduñ ümmet ümmet işi sende yok
İşlerüñ aña muhâlif var çok 18v
- 419 Ümmet oldur kim anuñ yolın vara
Hak yolına cümle-i varın vère
- 420 İmdi insâfa geledüm cümlemüz
Ümmet işinde nemüz vardur nemüz

- 408 O âlem halkından üstün olsa da
Alçak gönüllülükten giyerdi aba
- 409 Hem tevâzu ile kanaatti işi
Arpadandı ekmeği ve hem aşu
- 410 Her sözü halka yumuşacık söylerdi
Yermezdi her yemeği yerdi
- 411 Tanrı'nın adını zikrederdi hep
Hak'tan her ne gelse şükrederdi hep
- 412 Canını hırs ateşine yakmadı o
Hakk'ın haram kıldığına bakmadı o
- 413 Dünyayı terk edip ona melun dedi
Dünyayı sevene aldanmış dedi
- 414 Ömründe hiç yalan söylemedi
Söylemeye niyet dahi etmedi
- 415 Davranış ve sözle kimseyi incitmedi
Hakk'ın buyurmadığı işi işlemedi
- 416 Her olgunlukla kâmil şahtı
Onun için o Habîbullâh'tı

Fasıl

- 417 Ey ona ümmetliğe heves eden
Daima manasız kuru laf eden
- 418 Adın ümmet ümmet işi sende yok
Ona muhalif işlerin çoktur çok
- 419 Ümmet odur ki onun yoluna varır
Hak yolunda varını yoğunu verir
- 420 Şimdi insafa gelelim hepimiz
Ümmet işinde nemiz vardır nemiz

- 421 Ümmet isen anuñ ahlâkını tut
Tâ ki ümmetlik bula sende sübût
- 422 Mustafâ işlemedügin işleme
İşleyüp sonra peşîmânlar yeme
- 423 Hayr u tââti özüñe pîşe kıl
Âhiret ahvâlini endîşe kıl
- 424 Anda ne iltecegün fikr eylegil
Bundayiken gussasın anuñ yègil
- 425 Bulmuş iken şimdi vakt u kuvveti
Cidd ü cehd ét kılma zâyî' fursatı
- 426 Göñlüñe yol bulmasun kibr ü hased
Kim hased birle helâk olur cesed
- 427 Kibr hem-reng-i gebirdür yazuda
Gebr olup kibr ehli kaldı yazıda
- 428 Ehl-i kibr ü dahı hem ehl-i riyâ
İkisi dahı hiç yaramaz Tañrıya
- 429 Gaybet ü kibr ü riyâdan gey sakın
Tâ olasın hazret-i Hakka yakın
- 430 Cümle işde bî-riyâ hoş sâdık ol
Tañrı vü Peygamberine lâayık ol
- 431 Hak bilür çün her ne işler her gişi
Hakka lâayık işlemek yègdür işi
- 432 Kılmağıl hiç kimse aybına nazar
Saña ayruk gişi aybından ne zar
- 433 Aybın ayrugun ko sen aybuñı gör
Cennet olmak diler isen saña gûr
- 434 Aybuñı görmez gözün her pilcesin
Görür ayruk aybınun bir kılçasın

- 421 Ümmetsen ahlakını tut onun
Ta ki ümmetlik sende karar bulsun
- 422 Mustafa'nın yapmadığını yapma
Yapıp sonra pişmanlıklar yaşama
- 423 İş edin kendine hayır ve ibadeti
Düşün ahiret ahvalini
- 424 Oraya ne götüreceğini düşün
Onun tasasına buradayken düşün
- 425 Bulmuşken şimdi vakti kuvveti
Çaba harcayıp kaçırma fırsatı
- 426 Gönlüne yol bulmasın kibir ve haset
Ki hasetle helâk olur bir vücut
- 427 Kibr ile gebir aynıdır yazıda
Kafir olup kibir ehli kaldı yabanda
- 428 Ne kibir ehli ne riya ehli
Tanrı'ya yaramaz hiçbirisi
- 429 Gıybet kibir ve riyadan çok sakın
Ta ki olasın Hakk'ın katına yakın
- 430 Her işte riyasız hoş içten ol
Tanrı ve Peygamber'ine layık ol
- 431 Hak bilir herkesin ne işlediğini
Hakk'a lââyık yapmak yeğdir işi
- 432 Bakma hiç kimsenin ayıbına
Başkasının ayıbından ne zarar sana
- 433 Başkasının ayıbını bırak sen gör ayıbını
İstersen mezarının sana cennet olmasını
- 434 Görmez gözün fil gibi her ayıbını
Görür başkasının kıl gibi bir ayıbını

- 435 Kimse hakkında deme hiç ayb söz
Çün degülsin sen dahı hiç aybsuz
- 436 Sen eger ayruga dersen şaňa hem
Deyeler için ü taşuň tola gam
- 437 Bir dër isen gerü on işidesin
Demesen Hakka yarar iş edesin
- 438 Mustafâ kavlini tut hoş togrı ol
Togrılukdur Hakka varan togrı yol
- 439 Mustafâ kavlini her kim işidür
Mustafânun ümmeti vü işidür
- 440 Ah ne_édeyin ben ki emrin tutmadum
Bir gün ol dedügi yola gêtmedüm
- 441 Nâzenîn ömri kamu vërdüm yële
Nefsüm ârzûlarına yële yële
- 442 Ömrümün kadrini hergiz bilmedüm
Şimdi kim bildümdi ömri bulmadum
- 443 Saç sakal agardı gönlüm kapkara
Kılmadum bir iş ki karam agara
- 444 Benem ol yüzi kara vü âsî kul
Bencileyin âsî kul gelmiş degül
- 445 Hiç nefes olmaya isyân étmedüm
Hem dahı bir togru yola gêtmedüm
- 446 Her nefesde işledüm ben bir günâh
Bir günâh için dëmedüm bir gün âh
- 447 Hem yazuklaruma sagış yok durur
Cümle işlerümde sag iş yok durur
- 448 Zerk ü tezvîr ü riyâdur her işüm
Gece vü gündüz mesâvîdür aşum

- 435 Madem değilsin sen de hiç ayıpsız
Kimse hakkında deme hiç ayıp söz
- 436 Sen eğer başkasına dersen sana da
Diyecekler için ve dışın dolacak gamla
- 437 Bir dersen sonra on ışıtırsın
Demezsensin Hakk'a yarar iş edersin
- 438 Mustafa sözünü iyi tut doğru ol
Doğruluktur Hakk'a varan doğru yol
- 439 Mustafa sözünü her kim ışıtır
Mustafa'nın ümmeti ve eşi dostudur
- 440 Ah ne yapayım ben ki emrini tutmadım
Bir gün onun dediği yola gitmedim
- 441 Nazenin ömrü hep verdim yele
Nefsimin arzularına koşa koşa
- 442 Ömrümün kıymetini hiç bilmedim
Şimdi bildim ama ömrü bulamadım
- 443 Saç sakal ağardı gönlüm kapkara
Karayı ağartacak bir iş yapmadım
- 444 Benim o yüzü kara ve asi kul
Benim gibi gelmiş değil asi kul
- 445 Hiç nefes yok ki isyân etmedim
Hem de bir doğru yola gitmedim
- 446 Her nefeste işledim ben bir günah
Bir günah için demedim bir gün ah
- 447 Hem günahlarımın haddi hesabı yoktur
Bütün işlerimde hayırlı iş yoktur
- 448 Gösteriş yalan ve riyadır her işim
Gece gündüz kötülüktür aşım

- 449 Bir kadem Hakdan yaña varmamışam
Nefs yolına yelüben armamışam
- 450 Hakka lâyük işlemedüm bir amel
İşlerüm cümle degâyile dagal
- 451 Hîç bir gün ölümümi sanmadum
Kibr ü isyân eyleyüp usanmadum
- 452 Âhiret ahvâlini zikr etmekmedüm
Ne_olısar hâlüm deyü fikr etmekmedüm
- 453 Uşda êrdi yolumı aldı ecel
Dahı fikrüm dâyimâ tûl-i emel
- 454 Hâlimün ba'zısın uş kıldum ayân
Bundan artuk yavuz iş çokdur nihân
- 455 Taşuma bakup beni sanmañ gişi
Ben bilürem işledüğüm her işi
- 456 Kimse bilmez nece hâlüm var durur
Ol bilür kim Âlim-i esrâr durur
- 457 Her amel kim kılmışam meşhûrdur 20r
İlle Hak lutfıyle mestûrdur
- 458 Gizlü hâlün biri olsa âşikâr
Taşlar ile eyleyeler sengisâr
- 459 Ol ki bilür gizlü hâlümü ayân
Gêrü rahmet andan umaram hemân
- 460 Hâşa lutfından ki mahrûm eyleye
Afv êde cürümümi merhûm eyleye

Fî'n-nasîha

- 461 Siz ben işledüğüm işi işlemeñ
Bencileyin çok peşimânlar yemeñ

- 449 Bir adım Hak'tan yana varmamışım
Nefis yoluna koşmaktan yorulmamışım
- 450 Hakk'a lâayık bir amel işlemedim
Alavere dalaveredir hep işlerim
- 451 Hiçbir gün öleceğimi sanmadım
Kibir ve isyandan usanmadım
- 452 Ahiret ahvâlini hatıra getirmediim
Ne olacak hâlim diye düşünmediim
- 453 İşte geldi yolumu kesti ecel
Ama fikrim hep bitmeyen emel
- 454 İşte gösterdim hâlimin kimisini
Bundan başka günah çoktur gizli
- 455 Dışına bakıp adam sanmayın beni
Ben bilirim yaptığım her işi
- 456 Kimse bilmez nasıl hâlim vardır
O bilir ki gizli şeyleri bilendir
- 457 Yaptığım her iş bilinmektedir
Ama Hakk'ın lütfuyla örtölmektedir
- 458 Gizli hâlin birisi âşikâr olsa
Taşlarla beni tutarlar taşla
- 459 O ki bilir gizli hâlimi apaçık biçimde
Yalnız ondan rahmet umarım yine
- 460 Hâşâ lütfundan mahrum etmesin
Affetsin suçumu merhamet etsin

Nasihât

- 461 Siz benim yaptığım işi yapmayın
Benim gibi çok pişmanlık duymayın

- 462 Hiç benüm ahvâlüme kılman nazar
Siz anı işleñ ki ol Hakka yararar
- 463 Mustafâ ahlâkını terk étmenüz
Togrı yolu koyup egri gétmenüz
- 464 Tâ ki aña gerçek ümmet olasız
Hak Teâlânıñ rızâsın bulasız
- 465 Gerçek ümmet kılğıl ey Hak bizi_aña
Tâ kim ümmet dèyüben bizi aña
- 466 Rahmetünñden sen bizi ayırmagıl
Mustafâ ümmetliginden ırmagıl
- 467 Uşda işitdün anıñ evsâfını
Hem dahı ahlâkını eltâfını
- 468 Her ne kim ol kıldısı sen anı ét
Yüzi ak Hak hazretine togrı gét
- 469 Haşre dek ger dènilürse bu kelâm
Nêçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 470 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

20v

Fasl

- 471 Başlayalum gèrü bir sûz söz ile
Ki_od saçılusun ol sözümden sûz ile
- 472 Tag ile taşuñ yüregın taglasun
Ten ne_olur anıñ içün cân aglasun
- 473 Odlara yaksun oduñ için taşın
Taşlara dögsün anıñçün taş başın
- 474 Sularuñ gözünden akup kanlu yaş
Bagrı pûlâduñ delinüp oldı baş

- 462 Hiç benim ahvâlîme bakmayın
Siz Hakk'a yaraşır olanı yapın
- 463 Mustafa ahlâkını terk etmeyin
Doğru yolu bırakıp eğri gitmeyin
- 464 Ta ki ona gerçek ümmet olun
Hak Teâlâ'nın rızasını bulun
- 465 Gerçek ümmet yap ey Hak ona bizi
Ta ki ümmet deyince ansın bizi
- 466 Rahmetinden sen bizi ayırma
Mustafa ümmetliğinden ayırma
- 467 İşte dinledin onun vasıflarını
Hem dahi ahlâkını lütuflarını
- 468 O her ne yaptıysa sen de yap onu
Yüzü ak git Hakk'ın katına doğru
- 469 Haşre dek denilirse bu kelam
Kaç haşır olur bu olmaz tamam
- 470 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Fasıl

- 471 Başlayalım yine bir yakıcı sözle
Ki ateş saçılsın o sözümden alevle
- 472 Dağ ile taşın yüreğini dağlasın
Beden ne olur onun için can ağlasın
- 473 Odlara yaksın ateşin içini dışını
Taşlara dövsün onun için taş başını
- 474 Suların gözünden kanlı yaş akıp
Çeliğin bağı yara oldu delinip

- 475 Ger bu söz ere bihârûñ sem'ine
Bu sözün odı tütüninden yana
476 Gözüñüz derd ile giryân eyleñüz
Cânunuz ıskına kurbân eyleñüz
477 Her ki bunı işidüp aglamaya
Bu firâk ile yürek taglamaya
478 Taş u ağaçdan dahı kemter ola
Er demeye aña her kim er ola
479 Bunda ma'lûm olur anuñ âşıkı
Aña âşık olmayandur hâ şakî

**Fî beyâni marazi Muhammed Mustafâ sallallâhu aleyhi
ve sellem**

- 480 İşit imdi kim o fahr-i kâyinât
Nêce haste oldu vü buldı vefât
481 Altmış üç yaşına érdi ol Emîn
Dosta ulaşmaklığı oldu yakîn
482 Vakt erişdi dünyeden kıla sefer
Ol güneş yüzlü vü ol alnı kamer
483 Dünyeden ukbâya hoş sâz eyleye
Cân hümâsı Hakka pervâz eyleye
484 Hem ere ol pâdişâh dergâhına
İşidün nêce érer Allâhına
485 Günler içre bir çeharşenbih günü
Ol saâdet ayı vü devlet günü
486 Vardı Meymûne evine nâgehân
Andayiken hastelik tutdı hemân
487 Ol maraz vardukça arta başladı
Gussa vü gam halkı örte başladı

21r

- 475 Eğer bu söz giderse denizin kulağına
Bu sözün ateşi yanar dumanıyla
- 476 Dert ile gözünüzden yaş akıtın
Aşkına canınızı kurban edin
- 477 Her kim ki bunu işitip ağlamazsa
Bu ayrılıkla yüreği dağlanmazsa
- 478 Taş ve ağaçtan daha hakir olsun
Adam olan ona adam demesin
- 479 Burada belli olur onun âşıkı
Ona âşık olmayandır işte şaki

**Muhammed Mustafa'nın (Allah'ın selamı üzerine
olsun) hastalığı**

- 480 Dinle şimdi kâinatın o kıvancı
Nasıl hasta oldu ve vefat etti
- 481 O Emîn altmış üç yaşına varınca
Ulaşmaklığı yaklaştı o dosta
- 482 O güneş yüzlü ve o ay alınlının
Dünyadan sefer edeceği vakit geldi
- 483 Dünyadan ahirete gitmeye hazırlanacak
Can hüması Hakk'a kanatlanacak
- 484 Hem varacak o padişah katına
Dinleyin nasıl kavuşacak Allah'ına
- 485 Günlerden bir çarşamba günü
O saadet ayı ve devlet güneşi
- 486 Vardı Meymûne'nin evine ansızın
Oradayken hastalık tuttu ona
- 487 O maraz gittikçe artmaya başladı
Gam ve keder halkı örtmeye başladı

- 488 Ol marazdan Mustafâ oldu zaîf
Gâyet issi oldu ol cism-i latîf
- 489 Za'fı artuk oldugunca ol şehâ
Şükr ü zikrin artururdu Allâha
- 490 Vardugunca ol maraz oldu katı
Tâat içün kalmadı hiç kuvveti
- 491 Çün namâz vakti erişdi nâgehân
Okudı cümle müezzinler ezân
- 492 Ol ezânı işidüp ol mâh-rû
Turdı vü aldı namâz içün vuzû
- 493 Kasd kıldı Mustafâ turmaklığa
Mescide varup namâz kılmaklığa
- 494 Turmaga cisminde kuvvet bulmadı 21v
Ol müezzin olana eydün dèdi
- 495 Ben varıamazam ikâmet eylesün
Yerüme Bû Bekr imâmet eylesün
- 496 Çünki işitdi sahâbe bu sözi
Her birinün yaş ile toldı gözi
- 497 İçlerinden kopdı feryâd ile âh
Gökde ol âhdan tutuldu şems ü mâh
- 498 Böyle çün emr êtdi Bû Bekre Resûl
Mustafâ emrini ol kıldı kabûl
- 499 Geçdi mihrâba Ebû Bekr-i hüâmâm
İktidâ kıldı sahâbî-i kirâm
- 500 Çünki tekbîr êtdi ol el bağladı
Döymedi şeşdi elini agladı
- 501 Cümle-i ashâb bile aglaşdılar
Mescide göz yaşlarını saçdılar

- 488 O marazdan Mustafa zayıfladı
Epey ateşlendi o nazik bedeni
- 489 O şah zayıflığı arttıkça
Şükür ve zikrini artırırdı Allah'a
- 490 O maraz gittikçe ilerledi
İbadet için kalmadı hiç kuvveti
- 491 Gelince namaz vakti o an
Okudu bütün müezzinler ezan
- 492 O ay yüzlü işitince o ezanı
Kalktı ve namaz için abdest aldı
- 493 Yeltendi Mustafa kalkmak için
Mescid'e gidip namaz kılmak için
- 494 Kalkmaya vücudunda kuvvet bulmadı
O müezzin olana söyleyin dedi
- 495 Ben gelemeyeceğim kamet getirsin
Yerime Ebu Bekir imamlık etsin
- 496 İşitince sahabe bu sözü
Her birinin yaşla doldu gözü
- 497 İçlerinden feryat ile ah koptu
O ahtan gökte güneş ve ay tutuldu
- 498 Böyle buyurunca Ebu Bekir'e Resul
Mustafa buyruğunu o etti kabul
- 499 Geçti Ebu Bekir mihraba
Sahabi-i kirâm uydu ona
- 500 Tekbir getirip o el bağladı
Dayanamadı çözdü elini ağladı
- 501 Bütün sahabeler birlikte ağlaştılar
Mescide göz yaşlarını saçtılar

- 502 Görmediler anda çün Peygamberi
Cânlarından oldu her biri berî
- 503 Mustafâdan çün bular ayru idi
Sayru ol sanmañ bular sayru idi
- 504 Gözi yaşın yeñmeyüben ol hüâm
Olmadı anda sahâbîye imâm
- 505 Bû Bekir dèdi imâm ol yâ Ömer
Kim özümnden olmışam ben bî-haber
- 506 Sordı bildi anı ol Hayrî'l-enâm
Ki_olmadı Bû Bekr ashâba imâm
- 507 Dèdi elbetde imâmet eylesün 22r
Bû Bekir emrüm riâyet eylesün
- 508 Vardı vü etdi namâza ibtidâ
Kıldı Bû Bekre sahâbî iktidâ
- 509 Anı gördi Mustafâ sabr etmedi
Hem eser kıldı ol ayrılık odı
- 510 Mustafâ dèdi ki tutuñ turayım
Ol yârânlarum katına varayım
- 511 Göreyüm bir dahı ol yârânları
Kim dahı görmeyiserem anları
- 512 Hem beni anlar dahı görmeyiser
Sohbetüme dünyede ermeyiser
- 513 Geliñüz kim mescidüme varalum
Birbirümüzi toyınca görelüm
- 514 Kim ölüm ayırısar sizden bizi
Dèdi dahı yaş ile toldı gözi
- 515 Bu söz ile oda yakdı bunları
Kıldılar çok zâri vü efgânları

- 502 Görmeyince orada Peygamber'i
Canlarından geçti her biri
- 503 Değil mi ki bunlar Mustafa'dan ayrıydı
Onu hasta sanmayın bunlar hastaydı
- 504 Gözyaşını tutamayıp o himmet eri
Orada sahabeye imâm olmadı
- 505 Ebu Bekir dedi imam ol ey Ömer
Ki kendimden geçmişim bihaber
- 506 Ebu Bekir'in imam olmadığını
O Hayrû'l-enâm sordu öğrendi
- 507 Dedi mutlaka imamlık etsin
Ebu Bekir emrime riayet etsin
- 508 Vardı ve başladı namaza
Uydu Ebu Bekir'e sahabe
- 509 Bunu görünce Mustafa dayanamadı
Hem tesir etti o ayrılık ateşi
- 510 Mustafa dedi ki tutun kalkayım
O yârenlerimin yanına varayım
- 511 Göreyim bir daha o yârenleri
Ki artık göremeyeceğim onları
- 512 Hem beni onlar da göremeyecek
Sohbetime dünyada eremeyecek
- 513 Gelin ki mescidime gidelim
Birbirimizi doyuncaya dek görelim
- 514 Ki ölüm ayıracak sizden bizi
Dedi ve yaşla doldu gözü
- 515 Bu sözle yaktı bunları ateşe
Çok feryat figan etti sahabe

- 516 Koltugına girdiler götürdiler
Tuta tuta mescide yetürdiler
- 517 Gayret ile geldi sâfa Mustafâ
İktidâ Bû Bekre kıldı ol safâ
- 518 Çün sahâbî hoş tamâm etdi namâz
Kıldılar ol Bî-niyâza çok niyâz
- 519 Mustafâyı gördi ol hâlde bular
Her birisi âh édüp aglaşdılar
- 520 Gêrû ashâb girüben koltugına 22v
Mustafâyı ilti bunlar evine
- 521 Anda kim Bû Bekr imâmet eyledi
On yedi vaktde niyâbet eyledi
- 522 Hem on üç gün haste oldu ol Habîb
Ol iken bu cümle-i derde tabîb
- 523 Buncılayın derdi buldı Mustafâ
Vasl-ı Hak olasıdur ancak şifâ
- 524 İşbu hâl içreyiken ol Cebraîl
Dedi kim saña selâm etdi Celîl
- 525 Sordı hâlünji dahı hem ol Çalab
Sor Habîbüm ne kılur dedi taleb
- 526 Ümmetümi dilerem Hakdan dedi
Dilegüm Hakdan budur çokdan dedi
- 527 Ümmetümdür kaygum u gussam hemîn
Yemezem ümmetden ayruguş gamın
- 528 Gece gündüz bu durur hem himmetüm
Kim bağışlaya başa Hak ümmetüm
- 529 Gêrû Hakka vardı geldi Cebraîl
Dedi kim gêrû selâm etdi Celîl

- 516 Koltuğuna girdiler kaldırdılar
Tuta tuta mescide getirdiler
- 517 Gayret ile geldi safa o Mustafa
Uydu Ebu Bekir'e verdi safa
- 518 Bitirince esenlikle namazı sahabe
Çok niyaz ettiler o Bîniyâza
- 519 Mustafa'yı gördü o hâlde bunlar
Her birisi ah edip ağlaştılar
- 520 Yine sahabeler girip koltuğuna
Mustafa'yı götürdüler bunlar evine
- 521 O zaman Ebu Bekir imamlık etti
On yedi vakitte ona vekâlet etti
- 522 Hem on üç gün hasta oldu o Habîb
O iken bütün bu dertlere tabip
- 523 Öylesine bir dert buldu ki Mustafa
Hakk'a kavuşmak olacaktı ancak şifa
- 524 O bu hâldeyken Cebrail
Dedi ki sana selam etti Celîl
- 525 O Çalap hem sordu hâlini
Sor Habîb'im ne diler dedi
- 526 Ümmetimi dilerim Hak'tan dedi
Dileğim Hak'tan budur çoktandır dedi
- 527 Yalnız ümmetimdir kaygım ve tasam
Ümmetten başkasının gamını yemem
- 528 Gece gündüz budur hem himmetim
Ki bağışlasın bana Hak ümmetimi
- 529 Tekrar Hakk'a gidip geldi Cebrail
Dedi ki yine selam etti Celîl

- 530 Hak Teâlâ saña çok lutf işledi
Ol yazuklu ümmetün bağışladı
- 531 Dêdi maksûdum bu idi Hakdan uş
Hâtırum şimdi igen hoş oldu hoş
- 532 Oldugınca ömrinün hem müddeti
Ümmetî vü ümmetî dër ümmetî
- 533 Gêrû son vaktinde görün himmetin 23r
Ümmetin Hakdan dilerdi ümmetin
- 534 Hem kıyâmetde cemî'-i enbiyâ
Çağrısuban nefsi vü nefsi dëye
- 535 İlle yüz urup Muhammed hazrete
Eyde kim vâ ümmetâ vâ ümmetâ
- 536 Hem dëye ey rahmeti çok rahmeti
Baña ümmetsüz gerekmez cenneti
- 537 Gerçi bunlarda yazuksuz yok degil
İlle ey Hak rahmetün den çok degil
- 538 Ol yazuklu ümmetüm bağışlagıl
Dahı baña ne dilerseñ işlegil
- 539 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî medhi'n-nebiyyi aleyhi's-selâm

- 540 Selâmun alâ men kâle fi'l-mevti ummetî
Femen lehum ba'di ale's-sabri muncidâ
- 541 Selâmun alâ men kâle hemmî ummetî
Fekîle lehu ebşir seyelkavne es'adâ
- 542 Selâmun alâ men kâle li's-sahbi belligû
Îlâ ummeti mine's-selâmu'l-mereddâ

- 530 Hak Teâlâ sana çok ihsan buyurdu
O günahkâr ümmetini bağışladı
- 531 Muradım işte buydu Hak'tan dedi
Gönlüm çok hoş oldu hoş şimdi
- 532 Oldukça ömrünün hem müddeti
Ümmetî ve ümmetî der ümmetî
- 533 Yine son vaktinde görün himmetini
Hak'tan ümmetini dilerdi ümmetini
- 534 Tüm peygamberler hem kıyamette
Çağrışırken nefsî ve nefsî diye
- 535 Sadece Muhammed yüz vurup huzura
Diyor ki vâ ümmetâ vâ ümmetâ
- 536 Hem diyor ey rahmeti çok rahmeti
Bana ümmetsiz gerekmez cenneti
- 537 Gerçi bunlarda günahsız yok değil
Ama ey Hak rahmetinden çok değil
- 538 O günahkâr ümmetimi bağışla
Sonra ne dilersen yap bana
- 539 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Peygamber'in (Allah'ın selamı üzerine olsun) övgüsü

- 540 Selam olsun ölüm anında bile ümmetim diyene
Selam olsun benden sonra sabredene zafer var diyene
- 541 Selam olsun üzüntüsünde de ümmetim diyene
Onlara müjdele onlar saadete ereceklerdir dendi ona
- 542 Selam olsun sahabelerine ki onlara tebliğ edin
Ümmetime benden çok çok selamlar diyene

543 Selâmun alâ âli'r-resûli ve sahbihi
Selâmun limen yerza'n-nebiyyu Muhammedâ

Fasl

23v

- 544 Zî saâdet zî beşâret zî safâ
Kim bize kıla şefâat Mustafâ
- 545 Dên kimün vardur bunun gibi şefî'
Devlet anuñ kim ola aña mutî'
- 546 Nâgehân ol peyk-i hazret Cebraîl
Êrdi vü dëdi selâm êtdi Celîl
- 547 Kara gussa tonların geymişdi ol
Anı eyle gördi vü sordı Resûl
- 548 Dëdi Cibrîle e kardaşum nêçün
Kara gussa tonların gëydün bugün
- 549 Gördüğüm yokdur bu sûretde seni
Böyle nêçün kılduñuz dëñüz bunı
- 550 Dëdi kim gëydüm senünçün yâ Emîn
Soñ inişümdür yere dahı hemîn
- 551 Vahy içün iner degülem bir dahı
Vahy kat' oldı bugün Tanrı hakı
- 552 Cümle gök ehli senünçün tutdı yas
Kara tonlar gëydi cümle cinn ü nâs
- 553 Cebraîl geldükde soñra emr ile
Anda gelmiş idi Azrâil bile
- 554 Vardı vërdi Mustafâya ol selâm
Hoş selâmın aldı anuñ ol Hümâm
- 555 Sordı kabz içün mi geldün yâ melek
Yâ ziyâret mi dürür ancak dilek

- 543 Selam olsun Resul'ün ailesine ve ashabına
Selam olsun Muhammed Nebi'nin razı olduklarına

Fasıl

- 544 Ne saadet ne müjde ne safa
Ki bize edecek şefaât Mustafa
- 545 Deyin kimin vardır böyle şefaât edeni
Saadet ona itaat edenin hediyesi
- 546 Ansızın o yüce haberci Cebrail
Geldi ve dedi selam etti Celîl
- 547 Kara matem giysileri giymişti o
Onu öyle görünce Resul sordu
- 548 Dedi Cebrail'e ey kardeşim niçin
Bugün kara matem giysileri giydin
- 549 Gördüğüm yoktur bu kılıkta seni
Böyle niçin giyindin söyle bunu
- 550 Dedi ki ey Emîn senin için giydim
Hem artık yere de son inişim
- 551 İnmeyeceğim bir daha vahiy için
Vahiy kesildi bugün Tanrı hakkı için
- 552 Senin için yas tuttu cümle gök ehli
Bütün cini insanı kara giysiler giydi
- 553 Cebrail geldiğinde emir ile
Onunla gelmişti Azrail de
- 554 Geldi verdi Mustafa'ya o selam
Güzelce selamını aldı onun o Hümâm
- 555 Sordu almak için mi geldin ey melek
Veya ziyaret midir sadece dilek

- 556 Dêdi gelmişem ziyâret êtmege
Dahı kabz-ı rûh êdüben gêtmege
- 557 Hak buyurdi ben saña olam mutî'
Her ne dêrseñ anı tutam yâ Şefî'
- 558 Ger icâzet olsa kabz-ı rûh êdem
Olmaz ise hod gêrü dönem gêdem
- 559 Ol melek bu sözi kılurken beyân
Anı hem diñler iken şâh-ı cihân
- 560 Dêdi tâvûs-ı melek ol Cebraîl
Yâ Muhammed saña müştâkdur Celîl
- 561 Cebraîl çün dêdi bunı ol şaha
Ol dahı azm êtdi vara Allâha
- 562 Çün bu sözleri işitdi ol Resûl
Cân ile Hak emrini kıldı kabûl
- 563 Dêdi Azrâile kim gel yâ melek
İşlegil her neyise Hakdan dilek
- 564 Geldügün işi bitür dêdi aña
Döndi söyledi sahâbîden yaña
- 565 Çok vasiyyet êtdi bunlara Resûl
Tâ ola âsân cemî'-i toğrı yol
- 566 Ümmetin tâ gidicek ısmarladı
Her nasîhat kim gerekdi hep dêdi
- 567 Hem dêdi ashâba ol Hayrû'l-enâm
Ümmetüme kılasız benden selâm
- 568 Eydesiz kim şer'ümi komayalar
Nefse uyup dünyeyi kovmayalar
- 569 Ol beni cân ile seven ümmetüm
Hem seve cânı gibi her sünnetüm

- 556 Dedi gelmişim ziyaret etmeye
Ruhunu da alıp gitmeye
- 557 Hak buyurdu ben sana uyacağım
Ey Şefî' her ne dersen onu yapacağım
- 558 Eğer iznin olursa ruhunu alacağım
Olmazsa eğer yine dönüp gideceğim
- 559 O melek bu sözleri söylerken
Hem cihan şahı onu dinlerken
- 560 Dedi melek tavusu o Cebrail
Ey Muhammed sana hasrettir Celîl
- 561 Cebrail deyince bunu o şaha
O da yöneldi Allah'a varmaya
- 562 Bu sözleri dinleyince o Resul
Can ile Hak emrini etti kabul
- 563 Dedi Azrail'e ki gel ey melek
Yap her neyse Hak'tan dilek
- 564 Geldiğin işi bitir dedi ona
Döndü söyledi sahabeden yana
- 565 Çok vasiyet etti Resul bunlara
Bütün doğru yollar kolay olsun diye
- 566 Gidinceye kadar ümmetine vasiyet etti
Ne nasihat gerekiyorsa hepsini dedi
- 567 Hem dedi sahabelere o Hayrû'l-enâm
Ümmetime edin benden selam
- 568 Deyin ki sünnetimi bırakmasınlar
Nefse uyup dünya peşinde koşmasınlar
- 569 O beni can ile seven ümmetim
Hem sever canı gibi her sünnetimi

- 570 Cehd êde bir sünnetüm terk êtmeye 24v
Togrı yolu koyup egri gêtmeye
- 571 Tañrı emrin kılmayalar hîç fevt
Tâ erişince bulara vakt-i mevt
- 572 Bencileyin olalar Hakka mutî
Tâ bulara yarın olam ben şefî
- 573 Ben nêce dirildüm ise dünyede
Ögrenüp bunlar dahı eyle êde
- 574 Her işi bunlara ta'lîm êtdi hoş
Dahı cânın Hakka teslîm êtdi hoş
- 575 Bilünüz êy âşıkân-ı Mustafâ
Hakka êrdi anda cân-ı Mustafâ
- 576 Ol hümâ kuşı çü pervâz eyledi
Cümle halk feryâda âgâz eyledi
- 577 Sabr yakasını yırtup açdılar
Başlarına hâk-i hasret saçdılar
- 578 Toldı âlem hep gırîv ile hurûş
Ol gırîv ile cihâna düşdi cûş
- 579 Her melek her vahş u tayr u cinn ü nâs
Mustafâyîçün kamusı tutdı yas
- 580 Âh u feryâdı göge agdurdılar
Bu od ile cânların göydürdiler
- 581 Na're vü feryâd u zârî hây u hây
Toldı yerler gökler âh u vây u vây
- 582 Çünki bu zârîleri çarh dinledi
Beli bükülde vü fi'l-hâl inledi
- 583 Ay u gün tondı vü döndi rengi hem 25r
Halk-ı âlem içine düşdi bu gam

- 570 Gayret etsin bir sünnetimi terk etmesin
Doğru yolu bırakıp eğri gitmesin
- 571 Kaçırmassınlar hiç Tanrı emrini
Erişinceye dek onlara ölüm vakti
- 572 Benim gibi Hakk'a etsinler itaat
Ta ki onlara yarın edeyim ben şefaât
- 573 Ben nasıl yaşadım sa dünyada
Öğrenip öyle yapsın bunlar da
- 574 Her işi bunlara iyice öğretti
Ve canını Hakk'a huzurla teslim etti
- 575 Bilin ey Mustafa âşıkları
Hakk'a erdi orada Mustafa'nın canı
- 576 O hüma kuşu kanatlanınca
Bütün halk başladı feryada
- 577 Sabır yakasını yırtıp açtılar
Başlarına hasret toprağı saçtılar
- 578 Doldu âlem hep feryat figan
O feryatla cihana düştü galeyan
- 579 Meleği hayvanı kuşu insanı cini
Mustafa için yas tuttu hepsi
- 580 Ah ve feryatları göğe yükselttiler
Bu ateşle canlarını tutuşturdular
- 581 Bağırış çağırış inleyiş hây hây
Doldu yerler gökler ah vay vay
- 582 Bu feryat figanı dinleyince felek
Beli büküldü ve inledi hemencek
- 583 Ay ve güneş dondu rengi de döndü
Âlem halkı içine bu gam düştü

- 584 Âh édüp eydürdi Bû Bekr-i Rızâ
Kanı yâ ol Mustafâ vü Müctebâ
- 585 Zâriyile çağırup dërdi Ömer
Nêdevüz sensüz biz êy Hayrû'l-beşer
- 586 Derd ile Osmân-ı ummân-ı hayâ
Dêdi kanı şâh-ı cümle enbiyâ
- 587 Hem Alî eydürdi kim yâ Mustafâ
Gêtdi âlemden cemâlünsüz safâ
- 588 Hasret ile dër Hüseyin ile Hasen
Nêdevüz biz êy dede gêt düñ çü sen
- 589 Gêtdüñüz siz bizi kim ohşayiser
Kurretü'l-ayneyn bize kim dêyiser
- 590 Êy dede sensüz biz uş kalduk yetîm
Firkatüñ odı bizi yakdı azîm
- 591 Fâtımayla Âyişe kılup figân
Dêrler idi el-amân ü ve'l-amân
- 592 Ammisi kim Mustafânun var idi
İşbu şî'ri ol düzüp aglar idi

**Sıfatu şî'ri Abdu'l-muttalib fî mersiyeti'n-nebiyyi
aleyhis's-selâm**

- 593 Elâ yâ resûlallâhi kunte recâunâ
Ve kunte binâ berre velem teku hâfiyâ
- 594 Ve kunte binâ zâ rahmetin ve kerâmetin
Lebbeyke aleyke'l-yevme men kâne bâkiyâ
- 595 Le umrî lekad ebkî bukâen mulâzimen 25v
Alâ seyyidi emsâ li-Tîbetin sâviyâ
- 596 Fidâke resûlullâhi ummî ve vâlidî
Ve ehli ve nefsi summe ammi ve hâliyâ

- 584 Ah ederek derdi Ebu Bekr-i Rızâ
Hani ya o Mustafa ve Müctebâ
- 585 Bağrışarak çağrışarak derdi Ömer
Ne yapalım sensiz biz ey Hayrül-beşer
- 586 Dertle hayâ denizinin Osman'ı
Dedi hani cümle peygamberler şahı
- 587 Ali de derdi ki ey Mustafa
Gitti âlemden cermalinsiz safa
- 588 Hasretle diyordu Hüseyin ile Hasan
Ne yapacağız biz ey dede gidince sen
- 589 Gittiniz siz bizi kim okşayacak
Bize kim iki gözümün nuru diyecek
- 590 Ey dede sensiz biz yetim kaldık şimdi
Ayrılığının ateşi çok yaktı bizi
- 591 Fâtıma ile Ayşe edip figan
Derlerdi el-aman el-aman
- 592 Mustafa'nın bir amcası vardı
O bu şiiri düzüp ağlardı

Abdûlmuttalib'in Peygamber'e (Allah'ın selamı üzerine olsun) ilişkin mersiyesi

- 593 Ya Resulullah sen bizim umudumuzdun
Sen bize karşı iyi davrandın gizleyen olmadın
- 594 Sen bize karşı hep merhametli ve cömerttin
Gözyaşı döken kullar işte huzurundayız bugün
- 595 Ömrüme andolsun ki ben sürekli ağlıyorum
Medine'ye yerleşmiş olan o ulu efendiye
- 596 Ey Allah'ın Resülü sana annem babam sonra
Ailem kendim amcam ve dayım olsun feda

- 597 Saberte ve belagte'r-risâlete sâdikan
Ve kumte bihi ve'd-dînu eblah sâfiyâ
598 Aleyke minallâhi'l-aliyyi tahiiyyeten
Ve edhalte cennâtin mine'l-kudsi râziyâ

Fasl

- 599 Cümle-i er avret ü bay u fakîr
Her biri bir derde olmuşdı esîr
600 Kimisinün gözleri giryân idi
Kimisinün cigeri biryân idi
601 Kimisi bu derd ile hayrân u zâr
Kimi topraklara galtân bî-karâr
602 Kimisi aklı gëdüp düşmüş idi
Cümlesi bu oda dutuşmuş idi
603 Nêce vasf êde kimesne ol günü
Göklere çıkmışdı feryâdlar üni
604 Eyle göz yaşı revân olmuş idi
Sanaduñ seyl-i revân olmuş idi
605 Halkı gark kılmış idi göz yaşları
Âh odı yakmışdı tag u taşları
606 Hak yaradaldan berü seb'-i tîbâk
Görmedi bundan katı kimse firâk
607 Bu firâk odı kime kim ugradı 26r
Ugraduğunun ciğerin togradı
608 Ol zemândan berü ol od yanadur
Şimdi cânlarda pes ol od yâ nedür
609 Dêdiler budur çü hâl ne_étmek gerek
Tañrı emrince yarak êtmek gerek

- 597 Sabrettin risaleti canla başla tebliğ ettin
Sen dini arı duru yaptın ve berkittin
- 598 Yüce Allah'tan sana esenlikler olsun
Sen Allah'ın rızasıyla kutsal cennete kondun

Fasıl

- 599 Kadın erkek zengin fakir
Her biri aynı derde olmuştu esir
- 600 Kimisinin gözleri yaşlıydı
Kimisinin ciğeri yanmıştı
- 601 Kimisi bu dert ile ağlayıp sızlamakta
Kimi topraklarda yuvarlanmakta
- 602 Kimisinin aklı gidip düşmüştü
Hepsi bu ateşte tutuşmuştu
- 603 Kim anlatabilir ki o günü
Göklere çıkmıştı feryat ünü
- 604 Nasıl da gözyaşları akmıştı
Sanırsın taşkın sel olmuştu
- 605 Halkı gark etmişti gözyaşları
Ah ateşi yakmıştı dağ ve taşları
- 606 Hak yedi kat göğü yarattığından beri
Kimse bundan acı bir ayrılık görmedi
- 607 Kime uğradıysa bu ayrılık ateşi
Uğradığının doğradı ciğerini
- 608 O zamandan beri o ateş yanmaktadır
Şimdi canlarda o ateş başka nedir
- 609 Dediler budur madem hâl ne yapmalı
Tanrı emrinde hazırlık yapmalı

- 610 Hoş yarak édüp yuyup götürdiler
Mustafâyı kabrine yêtürdiler
- 611 Üç gün anda kodılar Peygamberi
Tâ namâzın kıldı her ins ü perî
- 612 Enbiyâ ervâhı hâzır geldiler
Yerler ü gökler melekler toldılar
- 613 Saff u saf cümle gelen turdı tamâm
Kim cemâat oldu vü kimi imâm
- 614 Muttasıl üç gün namâzın kıldılar
Çün namâzın kıluban tagıldılar
- 615 Ol sahâbî cem' olup geldi yine
Mustafâyı kodı bunlar kabrine
- 616 Nêce ki vâcibdi eyle kıldılar
Tañrı takdîrine hayrân kaldılar
- 617 Döndiler cümle sahâbî câziûn
Dêdiler innâ ileyhi râciûn
- 618 Aglaşu aglaşu cümle kaygulu
Cânları hasret odiyile tolu
- 619 Gêrü dönüben çün eve geldiler
Hem sahâbî bir yere cem' oldılar
- 620 Mustafâyı bulmadılar ortada
Cânı bunların gêrü yandı oda
- 621 Gêrü feryâd u figân eylediler
Gêrü göz yaşın revân eylediler
- 622 Gêrü odlar saçdı âhından bular
Eyle âh kim âhene êrse deler
- 623 Dögdiler hasret taşıyla başların
Dökdiler hem kanlu gözler yaşların

- 610 Hoş hazırlık yapıp yıkayıp kaldırdılar
Mustafa'yı kabrine götürdüler
- 611 Üç gün orada bıraktılar Peygamber'i
Namazını kılsın diye her insan ve peri
- 612 Peygamber ruhları karşılamaya geldi
Yerler gökler meleklerle doldu
- 613 Saf saf tüm gelenler kalktı tamam
Kimi cemaat oldu ve kimi imâm
- 614 Durmadan üç gün namazını kıldılar
Namazını kıldıktan sonra dağıldılar
- 615 O sahabe toplanıp geldi yine
Mustafa'yı koydu bunlar kabrine
- 616 Ne gerekiyorsa öyle yaptılar
Tanrı takdirine hayran kaldılar
- 617 Bütün sahabe ağlayarak döndüler
Şüphesiz ona döneceğiz dediler
- 618 Ağlaşa ağlaşa hepsi kaygılı
Canları hasret ateşiyle dolu
- 619 Geri dönüp eve geldiklerinde
Hem sahabe toplandı bir yere
- 620 Mustafa'yı bulamadılar aralarında
Canı bunların yine yandı ateşe
- 621 Yine feryat figan ettiler
Yine gözyaşlarını akıttılar
- 622 Yine ateşler saçtı ahından bunlar
Öyle bir ah ki demire değse deler
- 623 Dövdüler hasret taşıyla başlarını
Döktüler hem kanlı gözyaşlarını

- 624 Dêdiler kanı bizüm sultânımız
Kancaru vardı dênüz ol hânımız
- 625 Nêdelüm neyleyelüm biz êy aceb
Şâhumuzı kanda kılalum taleb
- 626 Ger anuñ ay yüzünü görmezsevüz
Sohbetine bir nefes êrmezsevüz
- 627 Hâlümüz nêce olısar bilmezüz
İşbu derdün hiç devâsın bulmazuz
- 628 Yâ ilâhî bilmezüz ne kılalum
Nêçeye dek bu oda yakılalum
- 629 Çünki ortamuzdan uçdı ol hü mâ
Bizi êy Hak dünyede ansuz koma
- 630 Çün sefer eyledi ol Hayrû'l-enâm
Bize ansuz oldı bu dirlik harâm
- 631 Âh idüp birbirine bakar idi
Birinün odı birin yakar idi
- 632 Kalmış idi cümle şöyle çâresüz
Yog idi hiçbir yüregi yâresüz
- 633 Gördiler kim böylele olur degül 27r
Bildiler anda varan gelür degül
- 634 Dêdiler birbirine kim nêdelüm
Çünki Hak emri durur sabr êdelüm
- 635 Çün sefer kıldı cihândan Mustafâ
Dünyeden hiç kimse ummasun vefâ
- 636 Her ki geldi dünyeye gêtmek gerek
Biz dahı yol yaragın êtmek gerek
- 637 Vardı ol hod hazrete kavışdı hoş
İlle hasretde biz ansuz kalduk uş

- 624 Dediler hani bizim sultanımız
Nereye vardı deyin o hanımız
- 625 Ne edelim ne yapalım biz ey acep
Şahımızı nereden kılalım talep
- 626 Eğer onun ay yüzünü görmezsek
Sohbetine bir nefes ermezsek
- 627 Hâlimiz nasıl olacak bilmeyiz
Bu derdin hiç devasını bulmayız
- 628 Ya ilâhî bilmeyiz ne yapalım
Ne zamana dek bu ateşte yanalım
- 629 Değil mi ki aramızdan uçtu o hü mâ
Bizi ey Hak dünyada onsuz bırakma
- 630 Sefer edince o Hayrû'l-enâm
Bize onsuz oldu bu hayat haram
- 631 Ah edip birbirine bakarlardı
Birinin ateşi diğerini yakardı
- 632 Kalmıştı hepsi öyle çaresiz
Yoktu hiçbir yüreği yarasız
- 633 Gördüler ki bu böyle olur değil
Anladılar oraya varan gelir değil
- 634 Dediler birbirine ki ne yapalım
Madem Hak emridir sabre delim
- 635 Değil mi ki sefer etti cihandan Mustafa
Dünyadan hiç kimse ummasın vefa
- 636 Dünyaya gelen herkes madem gidecek
Bizim de yol hazırlığı yapmamız gerek
- 637 Vardı o esenlikle kavuştu hazrete
Ama hasretle biz onsuz kaldık işte

- 638 Ol idi cân içre bizüm cânumuz
Ol idi her derde hem dermânımız
- 639 Bize ansuz dahı ne dirlik gerek
Ba'd-ez-în bize ölümdür yégirek
- 640 Gelünüz kim Mustafâya gèdelüm
Mustafâsuz bu cihânı nèdelüm
- 641 Haşre dek ger dènilürse bu kelâm
Nèçe haşr ola bu olmaya tamâm
- 642 Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile eydün es-salât

Fî hâtimetî'l-kitâb

- 643 İşbudur hâli cihânun bilünüz
Ger sizün var ise fehm ü bilünüz
- 644 Dünyede bâkî kalavuz sanmanız
Komasun yabanda sizi sanmanız
- 645 Mustafâdan ibret alun siz dahı 27v
Birünüz kalmayısar Tanrı hakı
- 646 Her ne denlü çok yaşarsa bir gişi
Âkıbet ölmek dürür anun işi
- 647 İmdi ölmedin gelün eylen yarak
Tâ ki hazretde yüzünüz ola ak
- 648 Tanrı kulluğın meşgûl olunuz
Nefse kul olman Haka kul olunuz
- 649 Mustafâ dedügi yola varınız
Vèriünüz Hak yolına hep varınız
- 650 Tâkatunuz yètdügince tâati
Kılunuz kılman fevit bir sâati

638 Oydu can içre bizim canımız
Oydu her derde hem dermanımız

639 Onsuz artık hayat ne gerek bize
Bundan sonra yeğdir ölüm bize

640 Gelin ki Mustafa'ya gidelim
Mustafa'sız bu cihanı ne edelim

641 Haşre dek denilirse bu kelim
Kaç haşır olur bu olmaz tamam

642 Dilerseniz eğer ateşten kurtulmayı
Aşk ile dert ile getirin salavatı

Kitabın sonu

643 Budur hâli cihanın biliniz
Eğer sizin varsa akıl ve bilginiz

644 Dünyada baki kalırsanız sanmayınız
Bırakmasın ortada sizi sanınız

645 Mustafa'dan siz de ibret alın
Biriniz kalmayacak Tanrı hakkı için

646 Her ne denli çok yaşarsa bir kişi
Sonunda ölmektir onun işi

647 Şimdi ölmeden önce gelin hazırlık yapın
Hak katında yüzünüzün ak olması için

648 Tanrı kulluğuyla meşgul olunuz
Nefse kul olmayın Hakk'a kul olunuz

649 Mustafa'nın dediği yola varınız
Verin Hak yoluna hep varınız

650 Takatiniz yettiğince ibadeti
Ediniz kaçırmayın bir saati

- 651 Tâ peşîmân olmayasız son uci
Kalmaya hem cânunuzda gey acı
- 652 Bu nesâyih kim dèrem kılun kabûl
Olasız hazretde tâ makbûl kul
- 653 Her kim ola âkıl u devletlü er
Vâiz u nâsih aña ölüm yeter
- 654 Bilür iken kim ölürüz âkıbet
Çüriyüp toprak oluruz âkıbet
- 655 Gör ki Hakka dönmişümüz var mıdur
Fıskdan artuk hiç işimüz var mıdur
- 656 Bir yaramaz fi'li tagyîr ètmedük
Âhîret bâbında tedbîr ètmedük
- 657 Dirligi dünyâda sag eylemedük
Ölümümüzçün yarag eylemedük
- 658 Hakka lâyük kılmaduk a'mâlümüz
Bilmezüz kim ne_olisar ahvâlümüz 28r
- 659 İmdi gel isyânumuz yâd èdelüm
Nâle vü zârî vü feryâd èdelüm
- 660 Ölümümüz gussasını yèyelüm
Dâyimâ estagfirullâh dèyelüm
- 661 Anda aglaşacagumuz açalum
Bunda anuñçün biraz aglaşalum
- 662 Bunda aglamaklığun assısı çok
Anda biñ yıl aglasañ assısı yok
- 663 Hakka eksüklüğümüz arz èdelüm
Aglamaga göz yaşın farz èdelüm
- 664 Akıdalum gözümüzden kanlu yaş
Kim bizümçün aglaşa tag ile taş

- 651 Ta ki pişman olmayasınız sonunda
Kalmasın hem büyük acı canınızda
- 652 Dediğim bu nasihatleri edin kabul
Olursunuz Hak katında makbul kul
- 653 Akıllı ve bahtiyar her adam için
Vaiz ve nasihatçı ararsan ölüm yeter
- 654 Öleceğimizi bilirken sonunda
Çürüyüp toprak olacağımızı sonunda
- 655 Gör ki Hakk’a dönmüşümüz var mıdır
Fısktan başka hiç işimiz var mıdır
- 656 Bir kötü ameli değiştirmedik
Ahiret konusunda tedbir almadık
- 657 Hayatı dünyada sağ etmedik
Ölümümüz için hazırlık yapmadık
- 658 Hakk’a yaraşır yapmadık amellerimizi
Bilmeyiz ne olacak ahvâlimizi
- 659 Şimdi gel isyanımızı hatırlayalım
Ağlayarak inleyerek feryat edelim
- 660 Ölümümüzün gamını yiyelim
Daima estâğfirullah diyelim
- 661 Orada ağlaşacağımızı hatırlayalım
Burada onun için biraz ağlaşalım
- 662 Burada ağlamanın yararı çok
Orada bin yıl ağlasan yararı yok
- 663 Hakk’a eksikliğimizi arz edelim
Ağlamaya gözyaşını farz edelim
- 664 Akıtalım gözümüzden kanlı yaş
Ki bizim için ağlaşsın dağ ile taş

- 665 Eyle âh eyleyelüm kim ger taşā
Êrse odi kaynaya ol taş taşā
- 666 Sad hezârân hasret ü derd ile âh
Ömrümüz isyân ile oldu tebâh
- 667 Yüz karaların kazanduk dünyede
Ol hacâletler aceb kanda gēde
- 668 Bize ey Hak eyle tevîkûñ refîk
Tâ ki varıbilevüz togru tarîk
- 669 Nefsümüz elinde olmuşuz esîr
Bu esîrlikden bizi kurtarıvēr
- 670 Nefse uyup işledük bî-had günâh
Bilmezüz kim ne kılavuz yâ İlâh
- 671 Bu hacâlet içre hayrân kalmışuz 28v
Kim güneh bahrine böyle talmışuz
- 672 Ger inâyet ermeye senden bize
Yēr ü gök ehli kamu bizden beze
- 673 Umaruz senden inâyetler ola
Rahmet erişe saâdetler ola
- 674 Bir bölük bî-çâre miskîn âsîyüz
Kullugunđan kâsır u hem kâsîyüz
- 675 Saña lâyıñ bir amel hiç bizde yok
İlle isyân ile noksân var çok
- 676 Cümlemüz isyânümüzü bilmişüz
Hazretüñe rahmet uma gelmişüz
- 677 Kapuña eksüklük ile geldük uş
Yüzümüz kara elümüz dahı boş
- 678 Ger senün kapuñda olur ise red
Bize ayruk kimden olısar meded

- 665 Öyle ah edelim ki eğer taş
Değse ateşi kaynasın o taş taşsın
- 666 Yüz binlerce ah hasret ve dert ile
Ömrümüz mahvoldu isyan ile
- 667 Yüz karaları kazandık dünyada
O utançlar nereye gidecek acaba
- 668 Ey Hak inayetini yoldaş et bize
Ta ki varabilelim doğru yola
- 669 Nefsimizin elinde olmuşuz esir
Bu esirlikten bizi kurtariver
- 670 Nefse uyup işledik sayısız günah
Bilmeyiz ki ne yaparız ey İlâh
- 671 Bu utanç içinde şaşakalmışız
Ki günah denizine böyle dalmışız
- 672 Eğer inayet ermeseydi bize senden
Yer ve gök ehli hep bezer bizden
- 673 Umarız senden inayetler olur
Rahmet erişir saadetler olur
- 674 Bir bölük biçare miskin asiyiz
Kulluğunda kusurlu ve duyusuzuz
- 675 Sana lâyük bir amel hiç bizde yok
Ama isyan ile noksan var çok
- 676 Cümlemiz isyanımızı bilmişiz
Katından rahmet umagelmışiz
- 677 Eksiklikle geldik işte kapına
Elimiz boş yüzümüz kara
- 678 Eğer senin kapından çevrilirsek
Bize başka kim medet edecek

679 Gerçi kim isyânumuz gey çok durur
Varacak ayruk yêrümüz yok durur

680 Bize ger rahmet kıl u ger oda yak
Gëtmeyiserüz kapuñdan bir ayak

681 İşigünñden yüzümüz kaldurmazuz
Biñ pare kılurlar ise durmazuz

682 Her ne olursa kapuñda oluruz
Ger dirilürüz ve gerçi ölürüz

683 Dâymâ kullar işi isyân olur
Pâdişâhdan afv ile ihsân olur

684 Ol ki bizden yaraşur kılduk anı
Sen saña yaraşurın kıl yâ Ganî

29r

685 Rahmetünñden ger bize ihsân ola
Pâdişâhlıguña ne noksân ola

686 Cümlemüz ger hışmuñ odına yana
Milketünñde nesne hiç artmaz yine

687 Bize kılduñ çünki her in'âm-ı âm
Rahmetünñle olur ol in'âm tâm

688 Hem Süleymân-ı fakîre rahmet ët
Yoldaşın îmân yêrini cennet ët

689 Hazretünñe anı ilet yüzi ak
Mustafâ koñşulıgında vër turak

690 Aña dîdâruñı görmek kıl nasîb
Cümle-i mü'minler ile yâ Mucîb

691 Ol Muhammed hürmetiyçün kim aduñ
Anuñ adıyla bile koşa koduñ

692 Halk-ı âlemden anı ëtdün güzîn
Kılduñ anı Rahmeten li'l-âlemîn

- 679 Gerçi isyanımız epey çoktur
Ama varacak başka yerimiz yoktur
- 680 Bize ister rahmet et ister ateşe yak
Gitmeyeceğiz kapından bir ayak
- 681 Eşiğinden yüzümüzü kaldırmayız
Bin parçaya ayırsalar da geri durmayız
- 682 Her ne olursa kapında oluruz
Yaşasak da ölsek de
- 683 Daima kulların işi isyan olur
Padişahıtan af ile ihsan olur
- 684 Biz yaptık bize yaraşır olanı
Ey Ganî sen yap sana yaraşır olanı
- 685 Rahmetinden eğer bize olursa ihsan
Padişahlığına ne olacak noksan
- 686 Hepimiz eğer hışmının ateşinde yansa
Saltanatında hiçbir şey artmaz yine
- 687 Madem bize ihsan ettin nimetler
Rahmetinle olur tam o nimetler
- 688 Hem fakir Süleyman'a rahmet et
İmanı yoldaş et yerini cennet
- 689 Huzuruna onu ilet yüzü ak
Mustafa komşuluğunda ver durak
- 690 Ona didarını görmeyi et nasip
Bütün müminlerle ey Mucîb
- 691 O Muhammed hürmeti için ki adını
Onun adıyla birlikte yan yana koydun
- 692 Âlem halkından onu ettin seçkin
Kıldın onu Rahmeten li'l-âlemîn

- 693 Bize anuñ izzetine izzet èt
Fazluñ ile cümlemüze rahmet èt
- 694 Rahmetünden bizi mahrûm eyleme
Hem azâbuñ odına mûm eyleme
- 695 Bizi hâs dostlaruñ sen eyle hâs
Cümle-i havf u hatardan vèr halâs
- 696 Kamu hâcâtumuzu eyle kabûl
Ol saâdet hakkı kim buldı Resûl
- 697 İşbu kân-ı şehd ki şîrîndür dadı 29v
Bil Vesîletü'n-Necât oldu adı
- 698 Hem sekiz yüz on ikide târîhi
Bursada oldu tamâm bu éy ahî
- 699 Hakka hamd ile senâlar bî-hisâb
Ki_öldi Hak avniyle kâmil bu kitâb
- 700 Tañrıdan yüz biñ dürûd ile selâm
Mustafânuñ rûhına her subh u şâm
- 701 Olsun âliyle dahı ashâbına
Tâbiîn ensâr u hem ahbâbına
- 702 Ümmetinde râzı olsun ol Muîn
Rahmetullâhi aleyhim ecmaîn
- 703 Hak Teâlâ rahmet eyleye aña
Okudanı kim duâyile aña
- 704 Hak Teâlâ rahmet eylesün aña
Kim yazanı dahı hayr ile aña

- 693 Bize onun itibarı için itibar et
Hikmetinle hepimize rahmet et
- 694 Rahmetinden bizi mahrum etme
Hem azabının ateşine mum etme
- 695 Bizi has dostlarına sen has eyle
Bütün korku ve tehlikeden halas eyle
- 696 Bütün dileklerimizi et kabul
O saadet hakkı için ki buldu Resul
- 697 Bu bal kaynağıdır ki güzeldir tadı
Bil Vesîletü'n-Necât oldu adı
- 698 Hem sekiz yüz on ikide tarihi
Bursa'da tamamlandı bu ey ahi
- 699 Sayısız senalar Hakk'a hamd ile
Bu kitap tamamlandı Hakk'ın yardımı ile
- 700 Tanrı'dan yüz bin dürûd ile selam
Mustafa'nın ruhuna her sabah akşam
- 701 Olsun ailesine ve ashabına da
Tabiin ensar ve hem ahbabına
- 702 O Muîn ümmetinden razı olsun
Allah'ın rahmeti üzerinize olsun
- 703 Hak Teâlâ ona rahmet eylesin
Okutanı ki dua ile ansın
- 704 Hak Teâlâ ona rahmet eylesin
Ki yazanı da hayır ile ansın

Müstensih kaydı:

Temmet bi-avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâbi fî evâsiti şehri
zi'l-hicce sene 967

Sâhibuhu ve mâlikuhu Muhammed bin Abdî

Melik ve Vehhâb olan Allah'ın yardımıyla 967
Ağustosunun ortasında tamamlandı

Sahibi ve maliki Muhammed bin Abdî

EKLER

İşlevsel Sözlük ve Açıklamalar

Abdullah Muhammed Peygamber'in babası.

Âdem kutsal kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamber.

Âdil ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri (esmâ-i hüsnâ). Bkz. KARAGÖZ 39.

Ahmed Muhammed, Mahmûd. Peygamber'in güzel adlarından biri (esmâ-i nebî). "Hani, Meryem oğlu İsa, 'Ey İsrailoğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size, benden önce gelen *Tevrat*'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim' demişti. Fakat (İsa) onlara apaçık mucizeleri getirince, 'Bu, apaçık bir sihirdir' dediler." KUR'AN, Saff 6.

Âhir ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

akl-ı kül ilk akıl (tüm akıl), en yüce ruh (ruh-ı A'zam), nur-ı Muhammedî, hakikat-i Muhammediye; yaratıcı kudretin aktif kabiliyeti olarak Cebrail.

alem sancak, bayrak; alemin Osmanlı kültür tarihindeki yeri ve önemi için bkz. PAKALIN I, 47-49.

Âlîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Âlim ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Aliyy, Alî ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Allah (ism-i a'zam) Tanrı, Kirdigâr, Hudâ.

Allâm hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 42.

amel bir amaçla, mesela dinî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, eylem; *Kur'an*'da yüze yakın ayette iman ve salih amel kavramlarının kurtuluşun ön hazırlığı olduğu beyan edilir. Ameller üçe ayrılır: Taat (amel-i salih), mâsiyet (seyyie) ve hasene (mubah).

Âmine Muhammed Peygamber'in annesi.

Âmir Peygamber'in güzel adlarından biri.

Anoş Kaynan'ın babası. Alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Arfahşed alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Arş dokuzuncu felek; İslam kozmolojisine (evren tasarımı) göre kürsinin üzerinde bulunan bütün kâinatı çevreleyen gök; "âlem-i ceberût"; *Kur'an*'da hem Allah'a, hem insanlara nispet edilip insanlarla ilişkilendirildiğinde "taht" anlamı kastedilir (Yûsuf 100, Neml 23, 38, 41, 42). Rabbü'l-Arş ve Zül-Arş isimlerinde olduğu gibi Allah'a nispet edildiğinde *Kur'an*'da Allah'ın arşının su üzerinde olduğu (Hûd 7), melekler tarafından taşındığı (Hâkka 17), Allah'ın ona istiva ettiği (Yûnus 3, Ra'd 2, Tâ Hâ 5) bildirilir.

arş u ferş gökyüzü ve yeryüzü.

asa Musa Peygamber'in elinde mucize olarak yılanı dönuşen değnek; yaşlılık günlerinde kullanılan değnek; yaşlıların asa kullanma kültürünün arkasında asaya dayanmanın Muhammed Peygamber'in âdeti veya sünneti olarak görülmesi hakkında bkz. PAKALIN I, 91-92.

Atûf doksan dokuz güzel addan biri.

Azîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 31.

Bâis hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 39.

Bâkî hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 39.

Bâri' ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Bârr hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 44.

Bâsıt hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 39.

Basîr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Bâtın ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Bedî' doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 49.

Berr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Beşîr Peygamber'in güzel adlarından biri.

Bî-niyâz hiçbir şeye muhtaç olmayan, Tanrı.

Burâk Peygamber'in Miraç'a çıktığı binek.

Burhân hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 44.

Câmi' (Câmi'u'n-nâs) doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Cebbâr doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 39.

Celîl doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 49.

Cemal yüz ve güzellik; cemal ve celal; Allah'ın lütuf, rahmet, bilme, rızık verme, yaratma gibi sıfatlarından.

Cemîl hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Cibrîl-i Emîn (Ruhulemin) Cebrail ilahi emirleri tahrif etmeden Peygamber'e ulaştırdığı için bu isimle nitelenir.

ciğer bağır, yürek. Bkz. TULUM, s. 498-499.

Dâim hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Dârr hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 39.

dergâh kapı, eşik (saray kapısı); huzur, makam.

derd dert, aşk.

Deyyân doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 49.

dokuz felek (dokuz baba) dokuz gök. Merkezi dünya olan ve çevresinde kat kat gökler bulunan evren sistemine göre bu göklerin sayısı dokuzdur. İlk yedisi yedi gezegenin bulunduğu yedi göktür, sekizincisi burçlar kuşağının bulunduğu kat zâtî'l-burûc, dokuzuncusu ve en üstteki de boş olan gök katıdır. Buna atlas göğü veya yalnızca atlas denilmiştir.

dürr-i yetîm Muhammed Peygamber.

dürûd (dürûd-ı şerîfe) halk dindarlığında tasliyenin (salavât-ı şerîfe) Hint-Pakistan müslümanlığındaki adı.

Ebubekir ilk Müslümanlardan, Peygamber'in en yakın arkadaşı ve ilk halife; ayrıca bkz. Sıddık.

ehl-i beyt (pençe-i âl-i âbâ) Peygamber'in ailesi.

ejderha kanatlı, dört ayaklı, yedi başlı olarak hayal edilen mitolojik yaratık (Musa Peygamber'in asasının ejderha / yılan olması mucizesi).

Emîn Peygamber'in güzel adlarından biri.

Erg alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

eşik "ışık", "dergâh", "hâk-i der", "hâk-i kadem", "hâk-i pây", "kapının dip basamağı". Osmanlı şiirinin en önemli kavramlarından biri. "Hâk-i âsitân", "âsitân toprağı", kapı veya kapı eşiğini imleyen bu söz kalıbı Osmanlı kültüründe çok önemli bir simgedir. Özellikle saray kapısı ve eşiği ulaşılması veya yaklaşılmaması arzu-lanan, yüz sürülen bir otorite mekânı olarak görülür. "Tasavvufta ve genellikle doğulu kavimlerde eşiğin bir kudsiyeti vardır. Ulu kişilerin ululuğunu anlatmak için

oturdukları evlerin eşiklerinin ululuğundan söz edilir... Müridin şeyhin eşiğini öpmesine eşiğe baş koymak denir... Eşiğe basılmaz, eşik öpülür.” Bkz. ULUDAĞ 178.

Evvel ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

fakr kendinde varlık görmeyip her bakımdan Allah’a muhtaç olduğunu bilme, manevi yokluk. Peygamber’in “el-Fakri fahri” (Fakirlik kıvancımıdır) hadisi İslam mistisizminde bir düstur hâline gelmiştir.

Fâliğ alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber’in dedelerinden biri.

Fatıma Muhammed Peygamber’in kızı.

Fâtır hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Fettâh ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Gâbir alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber’in dedelerinden biri.

Gaffâru’z-zünûb ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Gafûr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Ganî ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

gebir ateşperest.

gönül ehli “ehl-i dil”, “ehl-i fazîlet”, “ehl-i hâl”, “ehl-i irfân”, “ehl-i kemâl”, “ehl-i nazar”.

Habîb Peygamber’in güzel adlarından.

Habîr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Hâdî ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

Hâdî Peygamber’in güzel adlarından biri.

Hâfız Peygamber’in güzel adlarından biri.

Halîm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Hâfız ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hakem ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hakîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hakk ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hâlik ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Halîl (Halilullah) “Allah Dostu”, İbrahim Peygamber'in lakabı; Halil İbrahim sofrası “hân-ı Halîlü'r-Rahmân”, cömertlik timsali Hazreti İbrahim'in sofrası (Hatem-i Tayy gibi tek başına sofraya oturmaması, cömertliği yönüyle). Bkz. KUR'AN, Nisa 125.

Halîl Peygamber'in güzel adlarından biri.

Halîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hallâk ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 32.

Hamîd doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 39.

Hannân hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri.

Bkz. KARAGÖZ 42.

Hasan Peygamber'in torunu, kısa bir süre halifelik yapmış, İslam dünyasında ayrılıklar çıkmaması için feragat etmiştir. Bkz. kurretü'l-ayneyn mad.

Hasîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

haşîr kıyamet gününde diriltilecek olan insanların hesaba çekilmek üzere bir araya toplanması.

Hatîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Havvâ ilk kadın, Âdem Peygamber'in eşi ve insan neslinin annesi.

Hayy doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Hâzır doksan dokuz güzel addan biri.

hil'at padişah ve vezirler tarafından birine mükâfat olarak giydirilen kıymetli kaftan.

Hüma Osmanlı şiirinde gölgesinin uğurluluğu, kanatları, çok yükseklerde uçuşu, Kafdağı'nda yaşaması gibi yönleriyle ele alınan masal kuşu.

Hümâm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Hüseyin Peygamber'in Kerbela'da öldürülen torunu. Bkz. Kurretü'l-ayneyn mad.

İbrahim (Terah'ın oğlu) alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri. Bkz. Halîl mad.

İsmail alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

ikamet getirmek namaza başlanacağı vakit müezzinin "kad kâmeti's-salât" demesi.

İlâh hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

İlm Allah'ın sıfatlarından biri.

ilm-i ledün (ledün ilmi) Tanrı katından verilen bilgi, Allah'ın verdiği doğrudan bilgi. Peygamber'in gelecekte dahi olsa âlemdeki her şeyi bilmesi.

İmâm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Îsâ Hristiyanlık dininin peygamberi.

ismet (korunmuşluk) İslam nübüvvet anlayışındaki en önemli kavramlardan biri. Peygamber'in mükemmel bir ahlaka ve kusursuzluğa sahip oluşu. Allah'ın Peygamber'ini herhangi bir dış lekeden, günah ve hatadan koruması.

Kâbe Mekke'de Müslümanların kiblesi ve ziyaret yeri olan kutsal yapı.

Kâbız doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 39.

Kadîm hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Kadîr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

Kâdir ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

Kahhâr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

Kalem İslam evren tasarımına göre Arş'ın altında nur-ı Muhammedî'den yaratılan zümrüt levha ve beyaz nurdan mürekkeple dolu zümrüt kalem. "Ey Kalem, yaz" nidası üzerine Kalem kıyamet gününe kadar olan her şeyi yazmıştır. Bkz. "Nûn. (Ey Muhammed) Andolsun kaleme ve satır satır yazdıklarına ki..." KUR'AN, Kalem 1, 2; Bürûc 22.

kapı kapı kavramı özel olarak saray ve harem halkını göstermesi nedeniyle Osmanlı kültüründe çok önemli bir sembol olarak görülmektedir.

Karîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Kaviyy / Kavî doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 161.

Kaynan Anoş'un oğlu. Alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Kayyûm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

Kefîl hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Kerîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

Kerîm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Kirdigâr Allah, Tanrı, Hudâ.

Kuddûsü's-selâm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 32.

kullukçu maiyet memuru, hizmetkâr, carîye; bekçi, nöbetçi; kulluklarda görevli yeniçerilere verilen isim. Bkz. TS 2723-2725.

Kur'ân-ı Mübîn Muhammed Peygamber'e inen kutsal kitap. **kurretü'l-ayneyn** (iki gözüm) Peygamber'in torunlarını (Hasan ve Hüseyin) severken hitabı.

Kürsî yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek, Rahîm'in mübarek makamı. Bkz. KUR'AN, Bakara 255.

Lâ yenâm doksan dokuz güzel addan biri.

Lâ-yemût doksan dokuz güzel addan biri.

Lâ-yezâl doksan dokuz güzel addan biri.

Lemk alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Levh-i mahfuz Allah'ın takdir ettiği olmuş ve olacak her şeyin yazılı bulunduğu levha.

Levlâk "Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım (Levlâke levlâk lemâ halaktu'l-eflâk)" anlamındaki kudsi hadisın ilk kelimesi.

Mâcid doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 151.

Mahmûd Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mâlik ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Mâni' hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

marifet sufilerin ruhani hâlleri yaşayarak, manevi ve ilahi hakikatleri tadararak elde ettikleri bilgi, irfan.

Mecîd ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Medine Peygamber'in Mekke'den göç ettiği kent.

Mehdî Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mehlayil alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Mennân hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Metîn ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Mu'tî hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 44.

Mugnî hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Muhammed Ahmed, Mahmûd. Peygamber'in güzel adlarından biri.

Muhsî hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Muhsin hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 213.

Muhtâr Peygamber'in güzel adlarından biri.

Muhyî doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 188.

Muîd hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Muizz ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Mukîr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Muksit hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Murtazâ Peygamber'in güzel adlarından biri.

Musa İsrailoğullarına gönderilip kendisine *Tevrat* indirilen peygamber.

Musavvir ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Mustafa Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mutî' Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mücîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mü'min ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 33.

Mübdi' hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Müctebâ Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mümît hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri.

Bkz. KARAGÖZ 40.

Münîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Mün'im doksan dokuz güzel addan biri.

Münîr Peygamber'in güzel adlarından biri.

Müsteân ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri.

Bkz. KARAGÖZ 34.

Mütevaşlah alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Müzill hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri.

Bkz. KARAGÖZ 40.

Nâfi' hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 40.

Nahî Peygamber'in güzel adlarından biri.

Nâhur alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Nâsır ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 34.

Nâşir doksan dokuz güzel addan biri.

Nâzır doksan dokuz güzel addan biri.

Nesîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Nezîr Peygamber'in güzel adlarından biri.

nöbet (nevbet) sarayda, seferde ve padişahın otağında günün belirli zamanlarında çalınan askerî mızıka. Bkz. PAKALIN II, 683-635.

Nuh alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Nur ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 31.

nur-ı Muhammedî (ruh-ı Muhammedî, nur-ı Ahmed, nur-ı Resul, Muhammedî arketip) İslami evren tasarımı ve yaratılış kuramının (cosmogony) merkezî kavramı ve nübüvvete ilişkin bütün etkinliklerin kaynağı.

Osman (Osman bin Affân) Peygamber'in arkadaşı ve üçüncü halife.

Rabb hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 42.

Râfi' ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Rahîm ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Rahîm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Rahmân ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Rahmeten li'l-âlemîn Peygamber'in güzel adlarından biri.

Rakîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Raûf ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Râzık ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 182, 261.

Resul Peygamber'in güzel adlarından biri.

Resulullah, Resul "Allah'ın elçisi", Muhammed.

Reşîd hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Rezzâk ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Rıdvan cennette görevli melek, cennet kapıcısı.

Sâdıkul-kavl ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

saçı saçmak bazı düğün ve şenliklerde ortaya saçılması âdet olan madenî para, inci, şeker, hububat gibi şeyleri saçmak. Bkz. TS 3217-3219. *Vesîletü'n-Necât*'ta Mustafa doğunca melekler ve huriler mücevher dolu tabaklarla gelip bu kutlu doğum için saç saçıyorlar.

Sahre (Sahre taşı) kubbetü's-sahrâ. Peygamber'in Kudüs'te miraca yükseldiği taş.

salat-salavat tasliye (dürûd) "Sallallâhu aleyhi ve sellem" (Allah onu bağışlasın ve esenlik versin) kalıbı.

Sam alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Sâni' doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 56.
Saruğ alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

sayebân otağ veya çadırın sıcak olmaması için çekilen gölgelik. Bu gölgeliğin yönü güneşin açısına göre değiştirilerek güneşin otağa direk teması engellenirdi.

Selîm Peygamber'in güzel adlarından biri.

Semî' ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Settârü'l-uyûb doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 56.

Sidre miraçta Cebrail'in gidebildiği son noktadaki ağaç, bu ağacın bulunduğu makam.

Sirâc Peygamber'in güzel adlarından biri.

Şefî' Peygamber'in güzel adlarından biri.

Şehîd ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Şekûr ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Şekûr Peygamber'in güzel adlarından biri.

Şît Âdem Peygamber'in üçüncü oğlu.

tabi Hz. Muhammed'i görmüş olanları gören, onlardan hadis dinleyenler.

Tabîb Peygamber'in güzel adlarından biri.

Tâhâ Peygamber'in güzel adlarından biri.

tahmîd namazda rükûdan kalkarken hamd anlamı içeren duayı okuma.

Tanrı Allah, Kirdigâr, Hudâ, Hak.

Târah (İbrahim Peygamber'in babası) alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

tehlîl kelime-i tevhidi okuyarak zikretme.

temcîd Allah'a yapılan dua, tazarru ve münacatlar.

Tevvâb ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

tevîk kulun dileği ile Tanrı dileğinin uygunlaşması, kulun işi ve dileğinin gerçekleşmesinde Tanrı katından uygunluk sağlanması.

Tuba Bütün cennete gölge saldığına inanılan, kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

Unhun alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

ümmü'l-mü'minîn (ümme-hâtü'l-mü'minîn) Peygamber'in eşleri için kullanılan bir tabir. Müminlerin anneleri. "Peygamber, mü'minlere kendi canlarından daha önce gelir. Onun eşleri de mü'minlerin analarıdır." KUR'AN, el-Ahzâb 6.

Vâcid hadislerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 40.

Vâhid ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Vâiz Peygamber'in güzel adlarından biri.

Vâlî ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 34.

Vâris ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Vâsi' ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Vedûd ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Vehhâb ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Vekîl ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Veliyy / Velî ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz. KARAGÖZ 35.

Yarid alından alına aktarılan nur-ı Muhammedî silsilesi içinde Peygamber'in dedelerinden biri.

Yâsin Peygamber'in güzel adlarından biri.

yetim inci Muhammed Peygamber. Bkz. dürr-i yetîm mad.
Zâhir ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri. Bkz.

KARAGÖZ 35.

zü'l-Celâl ayetlerde geçen doksan dokuz güzel addan biri.
Bkz. KARAGÖZ 37.

Atasözleri, Deyimler, Kalıplaşmış Sözler ve Eskicil Öğeler

ad urremak ad vermek.

anda orada. Bkz. TS 132-134

armak yorulmak, yorgun düşmek. Bkz. TS 224-226.

asl kök, ırk; kabile, hısımlık, soy sop, nesil, nesep. Bkz. TULUM 292.

artuk başka, gayri; fazla, ziyade. Bkz. TS 232-236.

assı fayda, kâr, kazanç, menfaat. Bkz. TS 247-250.

ata baba. Bkz. TS 268-270.

ayruk artık, bundan sonra, bir daha; başka Bkz. TS 333-335.

bağrı baş olmak (bağrı baş, bağrı başlı) ciğeri, kalbi yaralı olmak. Bkz. TS 376.

başarmak elde etmek, istediğini bulmak Bkz. TS 420.

başına and içmek adına yemin etmek. Bkz. TS 434.

başına taş urremak başına taş vurmak.

başını taşlara döğmek başını taşa çalmak. Bkz. TS 438.

batmak gömülme, gark olmak. Bkz. TS 457.

bile birlikte, beraber; ile. Bkz. TS 550-552.

bilmek anlamak, idrak etmek. Bkz. TS 567.

bir nefes bir an.

bitmek meydana gelmek, hasıl olmak, çıkmak. Bkz. TS 621-622.

bundan buradan. Bkz. TS 702.

can kulağı tutmak dikkatlice dinlemek, iyice dinlemek.

ciğer yürek. Bkz. TS 773.

cilve urmak gösteriş yapmak, cilve ile kendini göstermek.

Bkz. TS 773.

çün / çünkü o zaman ki; madem, değil mi ki.

depretmek kımıldatmak, sarsmak, harekete getirmek. Bkz.

TS 1097.

der ter. Bkz. TS 1100.

derlemek terlemek. Bkz. TS 1109-1110.

dermek (dirmek) toplamak, biriktirmek. Bkz. TS 1111-

1113.

dirilmek yaşamak, ömür sürmek. Bkz. TS 1170-1173.

dirlik (dirilik) ömür, yaşam. Bkz. 1175-1178.

döymemek (doymamak) dayanamamak, katlanamamak, tahammül edememek. Bkz. TS 1244-1247.

durmak vazgeçmek, geri durmak. Bkz. TS 1267.

düğüm urmak düğüm vurmak, düğümlemek. Bkz. 1306.

düzmek ahenklemek, nazm etmek, ahenk vermek, düzen vermek. Bkz. TULUM 634.

er erkek kişi; yiğit, bahadır, kahraman. Bkz. TS 1484-1488.

ergürmek (erürmek, irürmek) ulaştırmak, eriştirmek. Bkz. 1521-1528.

eyitmek (ayıtmak, aytmak, eytmek) söylemek, demek, anlatmak. Bkz. 323-326.

görü yine, tekrar, bir daha, sonra. Bkz. TS 1667-1671.

gey (key) pek, çok; iyi, iyice, hakkıyla; uygun, münasip, layık, doğru; büyük, muhteşem. Bkz. TS 2458-2464.

gey er (key kişi) insan-ı kamil, iyi, doğru kimse. Bkz. TS 2466.

gönül gözüyle bakmak kalp gözüyle bakmak.

götürmek yukarı kaldırmak. Bkz. TS 1791-1793.

göydürmek (göyündürmek) yakmak. Bkz. TS 1801-1803.

gün güneş. Bkz. TS 1861-1864.

hazret kat, huzur.

hemân yalnız; şimdi hemen.

hergiz asla, hiçbir zaman.

ırmak ayırmak. Bkz. TS 1969-1972.

ısmarlamak vasiyet etmek, tavsiye etmek; emanet etmek.

Bkz. TS 1976-1979.

içre arasında. Bkz. TS 2008-2010.

ilerü varmak ileri yürümek. TS 2047.

iltmek (iletmek) götürmek, yerine ulaştırmak, eriştirmek.

Bkz. TS 2048-2053.

iş eş, arkadaş, dost, yâr. Bkz. TS 2109-2110.

işitmek dinlemek.

işlemek yapmak. Bkz. TS 2119-2121.

kamu bütün, hep, her; herkes. Bkz. TS 2193-2199.

karanu karanlık. Bkz. TS 2270-2276.

koca ihtiyar. Bkz. TS 2588-2590.

komak bırakmak, terk etmek. Bkz. TS 2619-2623.

kulağına gelmek kulağına çalınmak, kulağına dokunmak.

kulak tutmak kulak vermek, dikkatle dinlemek. TS 2718-2719.

kutlulamak kutlamak, tebrik etmek. Bkz. TS 2758-2759.

nice / niçe nasıl; çok, birçok, hayli; çok kere; kaç, ne kadar.

Bkz. TS 2853-2864.

nüzûl kılmak konmak, konuk olmak, misafir olmak, uğramak. Bk. TULUM 1403.

oda yakmak (oda yandırmak) ateşe yakmak, yakmak, ateşe vermek. Bkz. TS 2920.

olmak / olımak yaratılmak, vücut bulmak. Bkz. TS 2975.

pes imdi, o hâlde, öyleyse, öyleyken, öyle olunca; sonra, ondan sonra, ardınca, nihayet; hâsılı, hâsılı kelam, velhasıl; ne zaman ki; işte. Bkz. TS 3189-3193.

peşîmânlık yemek pişman olmak, nadim olmak. Bkz. TS 3193.

saklamak muhafaza etmek, sakınmak, himaye etmek, korumak, esirgemek. Bkz. TS 3256-3258.

salmak atmak. Bkz. TS 3279-3280.

sengsâr eylemek taşlamak, taş ile katletmek, recm etmek.
Bkz. TULUM 1571.

seyrân kılmak gezmek, gezinmek, dolaşmak. Bkz. TULUM 1583.

sof yün, yapak. Bkz. TULUM 1604.

söylemek konuşmak. Bkz. TS 3542.

söyinmek sönmek, parlaklığı gitmek. Bkz. TS 3547-3550.

şeşmek (şişmek) çözmek. Bkz. TS 3659.

tâc urınmak taç giymek, cülus etmek.

taşra salmak (daşra salmak) açığa vurmak. Bkz. TS 1025.

toylamak (doylamak) ziyafet vermek, yedirip içirmek, ağır-
lamak. Bkz. TS 3837-3839.

turmak (durmak) ayağa kalkmak. Bkz. TS 1264-1266.

tutmak (dutmak) sabit kılmak; yapmak, amel etmek; sak-
lamak, muhafaza etmek, gizlemek; saymak, addetmek,
kabul etmek. Bkz. TS 1280-1286.

tuz saçmak tuz ekmek.

tütün (dütün) duman. Bkz. TS 1357-1360.

uğramak tesadüf etmek, rastlamak, rast gelmek. Bkz. TS 3903-3904.

ulalmak büyümek, yetişmek, yaşlanmak. Bkz. TS 3935-3938.

ulu kiçi herkes.

uş / üş işte; şimdi. Bkz. TS 4097-4102.

üğrimek (üğrümek, üğülemek) sallamak, ırgalamak. Bkz. TS 4058.

ünlemek (ündemek, ünlemek) seslenmek, çağırmak, davet etmek. Bkz. TS 4074-4075.

vardugunca (vardıkça, vardığınca) gittikçe, gitgide. Bkz. TS 4148-4149.

varmak yürümek, gitmek. Bkz. TS 4154.

yahşı (yahşi) iyi, güzel. Bkz. TS 4209-4213.

yapmak kapamak, kapatmak, seddetmek, örtmek. Bkz. TS 4300-4302.

arak etmek (yarağında olmak, arak kılmak, arak düzmek, arak eylemek, arak görmek, arak idinmek, arak kılmak, arak yimek) hazırlık görmek, levazım düzmek, hazırlık yapmak. Bkz. 4313-4317.

arak işe arayan, faydalı. Bkz. TS 4332.

avuz iş suç, günah, seyyie, seyyiat. Bkz. TS 4426-4427.

yazı (yazu) ova, sahra, ıssız kır. Bkz. TS 4450-4453.

yazuk günah, cürüm, suç. Bkz. TS 4461-4463.

yazuklu günahkâr, suçlu, mücrim. Bkz. TS 4464-4465.

yenmek dayanmak, tahammül etmek, galebe etmek, karşı durmak. Bkz. TS 4531-4532.

yetürmek (yetirmek) ulaştırmak, eriştirmek. Bkz. TS 4551-4553.

yigit genç, delikanlı. Bkz. TS 4590-4593.

yol almak yol katetmek, yolda ilerlemek.

yüreğini dağlamak acıyla ve özlemle içi yanmak, acıyla kıvrılmak.

zinde diri, canlı. Bkz. TULUM 1950.

Ayet, Hadis ve Arapça Sözler

el-fakru fahrî “Yoksulluk övüncümdür.” (Hadis)

evveli mâ halakallâhu rûhî “Allah’ın ilk yarattığı şey Nebî’nin ruhu / nurudur.” (Hadis)

innâ ileyhi râciûn “Şüphesiz ona döneceğiz.” KUR’AN, Bakara 156.

inneke le alâ hulukin azîm “Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin.” KUR’AN, Kalem 4.

kullu emrin zî bâlin lem yebde’ bismillahi fehuve ebter “Allah’ın zikri ile başlamayan her iş sonuçsuz kalır.” (Hadis)

kuntu kenzen mahfiyyen fe-ahbebtu en u’refe fe-halaktu’l-halka “Ben gizli bir hazineydim, bilinmek istedim ve mahlukatı yarattım.” (Hadis)

kurretu’l-ayneyn “İki gözümün nuru.”

levlâke lemâ halektu’l-eflâk “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım.” (Hadis)

rahmetullâhi aleyhim ecmaîn “Allah’ın rahmeti herkesin üzerine olsun.”

vâ ümmetâ vâ ümmetâ “Yalnız ümmetim, yalnız ümmetim.”

Bibliyografya

- Akar, Metin. *Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1987.
- Akarpınar, Bahar. "Vesiletü'n-Necat ve Mevlit Geleneği." *Türk Edebiyatı Tarihi I*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, 621-629.
- Akdoğan, Yaşar. "Mi'rac, Mi'rac-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'rac-nâmesi." *Osmanlı Araştırmaları* 9 (1989): 263-310.
- Aksoy, Hasan. "Eski Türk Edebiyatında Mevlidler." *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Eski Türk Edebiyatı Tarihi I*. 5 (2007): 323-332.
- Aksoy, Hasan. "Mevlid" (Türk Edebiyatı). *TDV İslam Ansiklopedisi* 29 (2004): 482-484.
- Alangu, Tahir. *Süleyman Çelebi, Mevlûd*. İstanbul: Yeditepe Yayınları: 1958.
- Arıt, Fikret. *Türk İslam Edebiyatının Şaheseri Mevlid*. İstanbul: Yalçın Ofset, 1972.
- Ateş, Ahmet. "Yeni İki Mevlid Yayımı Dolayısıyla [Ahmet Aymutlu; Tahir Alangu] (Kitaplar-Tenkit)." *Türk Dili* 85 (1958): 19-20.
- Atilâ, Osman. "Yaşayan Mevlid-i Şerif." *Türk Dili* 151 (1964): 455-456.
- Banarlı, Nihat Sami. *Büyük Nazireler: Mevlid ve Mevlid'de Milli Çizgiler*. İstanbul: İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Yayınları, 1962.

- Belenkuyu, Bekir. “Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî –Peygamberimiz (SAV)’ın İsimleri– ve Esmâ-i Nebî Metinleri.” *Turkish Studies* 10/4 (2015):167-197.
- Bilkan, Ali Fuat. *Mevlid Değerden Ritüele*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019
- Cabbarzade Mehmed Ârif Bey. *Mevlid Şerhi, İzâhü'l-Merâm alâ-Vilâdeti Seyyidi'l-Enâm*. Haz. Ozan Yılmaz. İstanbul: Kurtuba Yayınları, 2011.
- Çınar, Aliye. “Süleyman Çelebi’nin *Mevlid* (*Vesîletü'n-Necât*)’inde Miraç.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Demirci, Mehmet. *Nur-i Muhammedî, Peygamberimizin Nuru ve Kültürümüzdeki Yansımaları*. İstanbul: Nefes Yayınları, 2013.
- Dizdaroğlu, Hikmet. “Süleyman Çelebi ve Mevlidi.” *Türk Dili* 83 (1958): 578-581.
- Erdal, Kelime. “Halide Edib Adıvar’ın Eserlerinde Mevlid.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Eroğlu, Süleyman. “*Vesîletü'n-Necât*’ta Ahenk Unsurları.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Genç, Nurullah. *Yağmur*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2019.
- Gibb, E.J. Wilkinson. *Osmanlı Şiir Tarihi*. Çev. Ali Çavuşoğlu. Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. *Yunus Emre, Hayatı ve Bütün Şiirleri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Hakanî Mehmet Bey. *Hilye-i Saâdet*. Haz. İskender Pala. İstanbul: Kapı Yayınları, 2016.
- Hatiboğlu, İbrahim. “Hadis Arka Plânı ve Kaynakları Açısından *Vesîletü'n-Necât*.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid*,

- Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri.* Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Hüseyin Vassâf. *Mevlid Süleyman Çelebi ve Vesiletü'n-Necat'ı.* Haz. Cemâl Kurnaz, Mustafa Tatçı. Ankara: Akçağ Yayınları, 1999.
- Hüseyin Vassâf. *Mevlid Şerhi, Gülzâr-ı Aşk.* Haz. Mustafa Tatçı, Musa Yıldız, Kaplan Üstüner. İstanbul: H Yayınları, 2019.
- Karagöz, İsmail. *Ayet ve Hadislerin Işığında Allah'ın İsim ve Sıfatları.* Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2016.
- Kısakürek, Necip Fazıl. *Esselâm -Mukaddes Hayattan Levhalar-.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2019.
- Koçin, Abdülhakim. “Vesiletü'n-Necat'taki Duaların Münacat Türü Açısından Değerlendirilmesi.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri.* Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Köksal, M. Fatih. *Mevlid-nâme.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meal.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1993.
- Kurnaz, Cemal. “Mevlit, Bir Vuslat Şiiri Olarak Okunabilir mi?” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri.* Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Kurt, Ali Osman. “Süleyman Çelebi'nin ‘Vesiletü'n-Necat' İsimli Eserinin Mitolojik Açıdan Değerlendirilmesi.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri.* Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Meninski, Franciscus a Mesgnien. *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae-Arabicae-Persicae, Lexicon Tur-*

- cico-Arabico-Persicum*. Haz. Mehmet Ölmez, 6 c. İstanbul: Simurg Yayınları, 2000.
- Mütercim Âsım Efendi. *El-Okyanusu'l-Basit fi -Tercemeti'l-Kamusi'l-Muhit*. Haz. Mustafa Koç, Eyüp Tanrıverdi. c. 1-6. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2014.
- Mütercim Âsım Efendi. *Burhan-ı Katı*'. Haz. Mürsel Öztürk-Derya Örs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Oruçoğlu, İlhami. "Vesiletü'n-Necât'taki Peygamber Tasavvuruna Yönelik Eleştiriler." *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Öztürk, Yaşar Nuri. *Hallâc-ı Mansûr ve Eseri Kitâb'üt-Tavâsin*. İstanbul: Fatih Yayınevi, 1976.
- Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3 c. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Necla Pekolcay. "Bir Mevlid Yayını Üzerine." *Yeni Ufuklar* 73 (1958): 33-35.
- Schimmel, Annemarie. *Ve Muhammed O'nun Elçisidir*. Çev. Ekrem Demirli. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2011.
- Steingass, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut 1998.
- Süleyman Çelebi. *Vesiletü'n-Necât Mevlid*. Haz. Ahmed Ateş. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1954.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid (Vesiletü'n-Necât)*. Haz. Necla Pekolcay. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.
- Süleyman Çelebi. *Mevlit ve İzahı*. Haz. Murat Uraz. İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu, 1955.
- Süleyman Çelebi. *Vesiletü'n-Necat (Mevlid)*. Haz. Tahir Alangu. İstanbul: Yeditepe Yayınları, 1958.

- Süleyman Çelebi. *Yaşayan Mevlidi Şerif*. Haz. Şevket Rado. İstanbul: Doğan Kardeş Yayıncılık, 1964.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid-i Şerif*. Haz. Vasfi Mahir Kocaturk. Ankara: Edebiyat Yayınevi, 1966.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid (Vesiletü'n-Necat)*. Haz. İhsan Ilgar. İstanbul: Kitapçılık Ticaret Ltd. Şirketi Yayınları, 1967.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid-Vesiletü'n-Necât*. Haz. Faruk Kadri Timurtaş. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid-i Şerif*. Haz. Ahmet Aymutlu. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid Vesiletü'n-Necât (Kurtuluşa Giden Yol)*. Haz. İskender Pala. İstanbul: Kapı Yayınları, 2009.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid Vesiletü'n-Necât (Kurtuluş Vesilesi)*. Haz. Mehmet Kanar. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2017.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid-i Şerif Vesiletü'n-Necât*. Haz. Mehmet Akkuş, Uğur Derman. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017.
- Süleyman Çelebi. *Mevlid*. Haz. Bilal Kemikli. İstanbul: Ke-tebe Yayınları, 2018.
- Süleyman Çelebi. *Mevlîd-i Şerif*. Haz. Ahmet Kahraman. İstanbul: İz Yayıncılık, 2019.
- Tanıncı, Zeren. "Siyer-i Nebî'de Mevlid Metni ve Görsel İmgeleri." *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Tanıncı, Zeren. *Siyer-i Nebî, İslam Tasvir Sanatında Hz. Muhammed'in Hayatı*. İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 2006.
- Tarama Sözlüğü (XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanımlarıyla)*. 8 c. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1995.

- Tek, Abdürrezzak. “Mevlid’de Hakikat-ı Muhammediyye Vurgusu.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Tulum, Mertol. 17. *Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Marifet Yayınları, 1995.
- Uludağ, Süleyman. “Süleyman Çelebi’nin Fikir ve İnanç Dünyası.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Ünver, İsmail. “Ahmedî’nin İskender-nâmesindeki Mevlid Bölümü.” *TDAY Belleten* (1977): 355-411.
- Ünver, İsmail. *Ahmedi, İskender-nâme, İnceleme-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.
- Yavuz, Kemal. “Mevlid’in Türkçe Kaynakları Şerhleri ve Mevlid Metni Üzerine.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*. Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Yeniterzi, Emine. “Süleyman Çelebi Mevlid’inde Na’t Muh-tevası.” *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.
- Yücedoğru, Tefvik. “İnanç Esasları Açısından ‘Vesîletü’n-Necât.’ *Süleyman Çelebi ve Mevlid, Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri*, Haz. Mustafa Kara – Bilal Kemikli. Bursa: Bursa Osmangazi Belediyesi Yayınları, 2008.

Süleyman Çelebi (1351-1422): Bursa'da kültürlü bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur, taşıdığı "çelebi" unvanı da eğitim görmüş bir kişi olduğuna işaret eder. Yaşamı hakkındaki bilgiler yetersiz ve çelişiktir. Doğum tarihi en meşhur eseri

Vesiletü'n-Necât'ı yazdığı 1409 yılında altmış yaşında olduğunu belirten bir beytinden hareketle hesaplanmıştır. Ölüm tarihi genellikle 1422 olarak kabul edilir. Süleyman Çelebi'nin sevecen ve naif üslubuyla vücut bularak halk kitlelerine yayılıp nüfuz eden Vesiletü'n-Necât'ı pek çok Türk şairini mevlid yazmaya yöneltmiş ve birçok farklı mevlid metninin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Vesiletü'n-Necât'ın çok tutulması nedeniyle kimi müstensihlerin farklı şairlerin mevlidlerinden beğendikleri parçaları Süleyman Çelebi'nin eserine katmaları da farklı uzunluklardaki mevlid nüshalarının sayısını artırmıştır. Bu çalışmada dil içi çeviriye Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 5430 numarayla kayıtlı nüsha esas alınmıştır, bu nüshadaki eksik başlıklar Topkapı Sarayı Kütüphanesi 1477 numarayla kayıtlı nüshadan yararlanarak tamamlanmış, eserin transliterasyonu ve dil içi çevirisi paralel olarak verilmiştir.

Furkan Öztürk (1975): Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi, yüksek lisansını aynı üniversitede yaptı. DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda Bâkî Dîvânı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük) konulu teziyle doktorasını tamamladı. Bâkî'nin Dîvân'ı ve Ahmedî'nin İskendernâme'sinin dil içi çevirileri ve Nefî'nin Sihâm-ı Kazâ'sının eleştirel basımı dışında pek çok makale ve kitabı da yayımlanan Furkan Öztürk Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyor.

